

**VII. Az enyhe értelmi fogyatékos tanulók
iskolai oktatásának helyi tanterve
1-8. évfolyam**

**A 17/2004. (V.20.) OM rendelet 1. számú mellékletével kiadott
kerettanterv alapján**

Tartalomjegyzék

Célok, feladatok.....	4
MŰVELTSÉGI TERÜLETEK ÉS TANTÁRGYAK VISZONYA.....	6
TANTÁRGYI RENDSZER ÉS ÓRASZÁMOK	7
MAGYAR NYELV ÉS IRODALOM.....	8
(1–2. évfolyam).....	11
(3–4. évfolyam).....	13
(5–6. évfolyam).....	17
(7–8. évfolyam).....	20
ÉLŐ IDEGEN NYELV.....	22
(7–8. évfolyam).....	22
MATEMATIKA.....	23
(1–2. évfolyam).....	24
(3–4. évfolyam).....	28
(5–6. évfolyam).....	31
(7–8. évfolyam).....	36
INFORMATIKA.....	39
(3–4. évfolyam).....	40
(7–8. évfolyam).....	44
KÖRNYEZETISMERET.....	46
(1–2. évfolyam).....	48
(3–4. évfolyam).....	50
TÖRTÉNELEM ÉS TÁRSADALOMISMERET.....	53
(5–6. évfolyam).....	57
(7–8. évfolyam).....	59
TERMÉSZETISMERET.....	61
(5–6. évfolyam).....	61
(7–8. évfolyam).....	67
BIOLÓGIA, EGÉSZSÉGTAN.....	69
FIZIKA.....	72
KÉMIA.....	74
ÉNEK-ZENE TÁNC.....	77
(1–2. évfolyam).....	78
(3–4. osztály).....	79
(5–6. osztály).....	81
(7–8. osztály).....	83
RAJZ ÉS KÉZMŰVESSÉG (VIZUÁLIS KULTÚRA).....	85
(1–2. évfolyam).....	86
(3–4. évfolyam).....	87
(5–6. évfolyam).....	90
(7–8. évfolyam).....	91
FÖLDRAJZ.....	94
(7–8. évfolyam).....	97
ÉLETVITEL ÉS GYAKORLATI ISMERETEK.....	99
TESTNEVELÉS.....	109

<u>(1–4. évfolyam).....</u>	<u>109</u>
<u>(1–2. évfolyam).....</u>	<u>110</u>
<u>(3–4. évfolyam).....</u>	<u>112</u>
<u>(5–8. évfolyam).....</u>	<u>115</u>
<u>(5–6. évfolyam).....</u>	<u>116</u>
<u>(7–8. évfolyam).....</u>	<u>118</u>
<u>OSZTÁLYFŐNÖKI.....</u>	<u>121</u>
<u>(5–6. évfolyam).....</u>	<u>122</u>
<u>(7–8. évfolyam).....</u>	<u>123</u>

Ez a tanterv a 2/2005. (III. 1.) OM rendelet 2. sz. mellékleteként kiadott Sajátos nevelési igényű tanulók iskolai nevelésének, oktatásának irányelve alapján készült. Választható az általános iskola, az előkészítő szakiskola, a speciális szakiskola 9–10. évfolyamain az enyhe értelmi fogyatékos tanulók nevelését, oktatását végző közoktatási intézmények számára.

Sajátosságai:

- a) iskolaszakaszokra készült, biztosítva a dokumentum alapján pedagógiai programot készítő intézmények számára a nagyobb mozgásteret;
- b) tantárgyi struktúrája igazodik az enyhe értelmi fogyatékoságból adódó nevelhetőség, oktathatóság, képezhetőség sajátosságaihoz:
 1. integrált természetismereti tantárgyakat tartalmaz;
 2. az élő idegen nyelv tanítása 7. évfolyamon kezdődik, helyi döntés alapján ezt megelőzően is megkezdhető;
 3. az informatika tantárgyban hosszú előkészítő időszakot biztosít;
 4. a kompetenciák fejlesztésében megkülönböztetett figyelmet fordít a személyes, a szociális, a kommunikációs, és az életvezetési kompetenciákra;
- c) szerkezetében egymással szorosan kapcsolódó egységekből épül fel;
- d) az intézményi folyamat tervezéshez a fejlesztési feladatok megvalósítását segítő konkrét prioritásokat ad;
- e) fejlesztési feladatainak szerkezete lehetővé teszi a tanulók egyéni haladási ütemének figyelembe vételét.

Célok, feladatok

A kerettanterv valamennyi képzési szakaszban megjeleníti a tantárgyi célokat, a fejlesztési feladatokat.

Fejlesztési feladatok

A fejlesztési feladatok megjelölik az adott képzési szakaszban, az adott tantárgyban a sajátos nevelési igényű tanulók esetében leginkább fejleszthető kulcskompetenciákat.

Tantárgyi tartalmak, témakörök

A kerettanterv témakörei (altémái) a képzési tartalmat jelenítik meg. A témakörök a tantárgy sajátosságainak, az *Irányelv*ben leírtaknak megfelelően egymásra épülő ismeretegységeket, problémaköröket, tevékenységeket, eljárásokat, összefüggéseket, tényeket stb. fogalmazzák meg.

A tantárgy kiemelt rehabilitációs/rehabilitációs célú feladatai

A tantárgyhoz kötődő rehabilitációs/rehabilitációs célú tevékenység a sajátos nevelési igényből adódó gyógypedagógiai teendőket foglalja össze, segítve az egyéni rehabilitációs/rehabilitációs fejlesztő programcsomagok összeállítását.

A tanulók értékelésének elvei

Iránymutató valamennyi tantárgy esetében. Az értékelési elvekben leírt sérülésspecifikus szempontok útmutatást adnak az egyéni sajátosságokhoz igazodó fejlesztő értékelés alkalmazásához.

Elvárható követelmények

Az iskolai szakaszok végére elvárható követelmény olyan tantervi elemként jelenik meg a kerettantervben, amely többféle szerepet tölt be.

Egyrészt képzési szakaszra fogalmazódik meg, a közoktatásról szóló törvény és a NAT szellemiségéhez igazodva magában hordozza a képességfejlesztésre fordítható hosszabb időkeretet is.

Másrészt orientáló, figyelemfelhívó szerepe van. Meghatározza, hogy az adott képzési szakaszban mely tanulói tevékenységek, mely elemi ismeretek szükségesek, ezeket milyen szinten kívánatos elsajátítani ahhoz, hogy a következő elemek erre ráépülhessenek, és az értelmi fogyatékos tanuló képes legyen a következő képzési szakasz tartalmával, tevékenységrendszerével eredményesen megbirkózni.

Az elvárható követelmény a fejlesztési feladattal, a kiemelt rehabilitációs/rehabilitációs célokkal egységben értelmezhető.

A kerettanterv célja és feladata

- a) *A bevezető szakasz* célja átvezetni a gyermekeket az óvodai játékközpontú tevékenységből az iskolai tanulás tevékenységeibe.

Feladatai:

Olyan fejlettségi szintre hozni a tanuláshoz nélkülözhetetlen pszichikus funkciókat – a gyógypedagógia eszközszerével, módszereivel, terápiával –, hogy a tanuló az alapvető kultúrtechnikák elsajátítására a sérülésnek, az állapotnak megfelelő idő biztosítása mellett felkészült legyen.

Fogékonyvá, befogadóvá tenni a környezet, a közvetlen megtapasztalható természet és a társas kapcsolatok iránt.

Tág teret adni az életkornak, a fejlettségnek megfelelő gyermekjátéknak és mozgásnak.

Felkelteni érdeklődést a tanulás iránt.

b) A *kezdő szakasz* kiemelt célja a tanulási képességek intenzív fejlesztése.

Feladatai:

A kreativitásra, a tevékenységre való ösztönzés, amely fejleszti az alapvető képességeket és alapkészségeket.

A tanulók személyisége éréseinek, önismeretük fejlődésének elősegítése a tanulási, viselkedési szokások elsajátításával, magatartási normák közvetítésével.

A sérülésből, a fogyatékoságból eredő tanulási nehézségek leküzdésének, a jól működő funkciók továbbfejlődésének segítése individualizált programok, terápiák, differenciáló pedagógiai eljárások alkalmazásával.

c) Az *alapozó, a fejlesztő szakasz* célja, hogy szerves folytatást biztosítson az előző szakaszokra alapozva.

Feladatai:

Az alapkészségek megerősödésének biztosítása a tanulói tevékenységek középpontba állításával, a gyakorlás, lehetőségeinek megteremtésével.

A konkrét megtapasztaláson alapuló tudásgyarapítás erősítése a gondolkodási funkciók különböző sérülését, eltérő ütemű fejlődését figyelembe véve.

A tantárgyi tartalmak, tevékenységek, feladatok, terápiás célú eljárások igazítása a fejlődés egyéni üteméhez, a módosult tanulási képességhez.

A tanulók felkészítése az önálló életvitelre, és önálló munkavégzésre, a tanulói a képességkultúra fejlettségéhez igazodó szakiskolai továbbtanulásra, társadalmi beilleszkedésre.

d) A *megszilárdító szakasz*¹

A megszilárdító szakaszban elsődleges cél az előző képzési szakaszban folyó nevelés-oktatás tartalmi, szemléleti összehangolása, szintetizálása. Az önálló tanulás, a tájékozódási képesség, a tájékozottság, a pályaválasztási ismeretek és a munka világával való ismerkedés szélesítése, a döntési képesség erősítése.

Feladatai:

A tanuló sikeres továbbtanulási, szakmaelsajátítási lehetőségeinek kialakítása.

Az önálló tanulás, a tájékozódási képesség, a tájékozottság, a döntési képesség erősítése.

A társadalmi beilleszkedéshez szükséges szociális és cselekvési kompetenciák kialakítása, az önálló életvitelre való alkalmasság megszilárdítása.

¹ Az iskolarendszer jelenlegi tagozódása miatt a megszilárdító szakasz az előzőktől csak formailag különül el. A gyogyopedagógiai nevelésnek, fejlesztésnek egyik kiemelt feladata, hogy a nevelés-oktatás-képzés folyamatában szoros egységet teremtsen az alapozó, a fejlesztő és a megszilárdító képzési szakasz között.

b)

MŰVELTSÉGI TERÜLETEK ÉS TANTÁRGYAK VISZONYA

Bevezető és kezdő szakasz (1–4. évfolyam)

NAT műveltségi területek (részterületek)	Tantárgyak – Szakaszok			
	Bevezető szakasz		Kezdő szakasz	
	1. évfolyam	2. évfolyam	3. évfolyam	4. évfolyam
Magyar nyelv és irodalom Ember és társadalom	Magyar nyelv és irodalom		Magyar nyelv és irodalom	
Matematika	Matematika		Matematika	
Informatika	–		Informatika	
Ember a természetben Ember és társadalom	Környezetismeret		Környezetismeret	
Művészetek Ének-zene – tánc	Ének-zene		Ének-zene – tánc	
Vizuális kultúra	Rajz és kézművesség		Rajz és kézművesség	
Életvitel és gyakorlati ismeretek Ember és társadalom	Életvitel és gyakorlati ismeretek		Életvitel és gyakorlati ismeretek	
Testnevelés és sport	Testnevelés és sport		Testnevelés és sport	

Alapozó és fejlesztő szakasz (5–8. évfolyam)

NAT műveltségi területek (részterületek)	Tantárgyak – Szakaszok			
	Alapozó szakasz		Fejlesztő szakasz	
	5. évfolyam	6. évfolyam	7. évfolyam	8. évfolyam
Magyar nyelv és irodalom Művészetek – dráma	Magyar nyelv és irodalom – dráma		Magyar nyelv és irodalom – dráma	
Élő idegen nyelv	–		Idegen nyelv	
Ember és társadalom (hon- és népismeret)	Történelem és társadalmi ismeretek (hon- és népismeret)		Történelem és társadalmi ismeretek (hon- és népismeret)	
Matematika	Matematika		Matematika	
Informatika	Informatika		Informatika	
Ember a természetben (hon- és népismeret)	Természetismeret (hon- és népismeret)		Természetismeret – Biológia, egészségtan Természetismeret – Fizika, kémia	
Földünk és környezetünk	Földrajz		Földrajz	
Művészetek	Ének-zene – tánc		Ének-zene	
	Rajz és kézművesség (vizuális kultúra)		Rajz és médiaismeret (mozgóképkultúra)	
Életvitel és gyakorlati ismeretek	Életvitel és gyakorlati ismeretek		Életvitel és gyakorlati ismeretek	
Testnevelés és sport	Testnevelés és sport		Testnevelés és sport	
Emberismeret, etika	Osztályfőnöki		Osztályfőnöki	

TANTÁRGYI RENDSZER ÉS ÓRASZÁMOK
 AZ ENYHE ÉRTELMI FOGYATÉKOS TANULÓK ÁLTALÁNOS ISKOLÁI SZÁMÁRA
 (1–8. évfolyam)

Tantárgyak	Szakaszok – Évfolyamok							
	Bevezető szakasz		Kezdő szakasz		Alapozó szakasz		Fejlesztő szakasz	
	1. évfolyam	2. évfolyam	3. évfolyam	4. évfolyam	5. évfolyam	6. évfolyam	7. évfolyam	8. évfolyam
Magyar nyelv és irodalom	7	7	7	7				
Magyar nyelv és irodalom – dráma					5	4	4	4
Élő idegen nyelv							1	1
Matematika	4	4	4	4	4	4	4	4
Informatika			0,5	1	1	1	1	1
Környezetismeret	1,5	1,5	2	2				
Történelem és társadalmi ismeretek (hon- és népismeret)					1,5	1,5	2	2
Természetismeret					2	2		
Természetismeret – Fizika, kémia							1,5	1,5
Természetismeret – Biológia, egészségtan							1,5	1,5
Ének-zene							1	1
Ének-zene – tánc	1	1	1	1	1	1		
Rajz és kézművesség	1	1	1	1	1	1		
Rajz és médiaismeret							1	1
Földrajz						1,5	1,5	1,5
Életvitel és gyakorlati ismeretek	1	1	1	2,5	2,5	2,5	3	3
Testnevelés és sport	3	3	2,5	2,5	2,5	2,5	2,5	2,5
Osztályfőnöki					1	1	1	1
Kötött óraszám	18,5	18,5	19	21	21,5	22,5	25	25
Kötelező óraszám	20	20	20	22,5	22,5	22,5	25	25
Szabadon tervezhető órák	1,5	1,5	1	1,5	1	0	0	0

MAGYAR NYELV ÉS IRODALOM

Óraszámok

	Szakaszok – évfolyamok									
	Bevezető szakasz		Kezdő szakasz		Alapozó szakasz		Fejlesztő szakasz		Megszilárdító szakasz	
	1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.
Heti óraszám	7	7	7	7	5	4	4	4	4	4
Éves óraszám	259	259	259	259	185	148	148	148	148	148

Témakörök ütemezése

Témakörök	Bevezető szakasz (1–2. évf.)	Kezdő szakasz (3–4. évf.)	Alapozó szakasz (5–6. évf.)	Fejlesztő szakasz (7–8. évf.)	Megszilárdító szakasz (9–10. évf.)
Kommunikáció	x	x	x	x	x
Nyelvi ismeretek	x	x			
Nyelvtani ismeretek			x	x	x
Olvasás, szövegértés	x	x			
Olvasás, ismerkedés az irodalommal			x		
Irodalomolvasás, tájékozódás az irodalmi kifejezésformákban				x	x
Írás, íráshasználat	x	x			
Fogalmazási ismeretek, szövegértés, szövegalkotás			x	x	x
Dráma			x	x	

BEVEZETŐ ÉS KEZDŐ SZAKASZ

(1–4. évfolyam)

Célok

- A kulturált nyelvi magatartás alapozása a nyelvi kommunikációhoz, társas együttműködéshez szükséges képességek fejlesztésével, a szövegértő képesség, olvasási készség megalapozásával.

Feladatok

- Az anyanyelv igényes köznyelvi formájának megismertetése, használata.
- A tanuláshoz, önálló ismeretszerzéshez szükséges alapkészségek kialakítása.
- A szépirodalmi művek befogadásának alapozása, az erkölcsi, esztétikai ítéloképesség fejlesztése. Az olvasás iránti igény felkeltése.
- Az önismeret, az önkifejezés, az érzelemvilág formálása az anyanyelvi nevelés sajátos eszközeivel.
- A nyelvi fejlődés zavarainak, hátrányainak kompenzálása, a személyiségzavarok enyhítése, a szocializáció segítése.
- A beszédpercepció, beszédmegértés fejlesztése.
- Érthető, megközelítőleg természetes ritmusú beszéd kialakítása.
- A kommunikációs helyzetnek megfelelő szövegalkotás elsajátítása.
- Egyre nagyobb önállóság elérése a mindennapi nyelvi érintkezés formuláinak alkalmazásában. Ösztönzés önálló véleményalkotásra.
- A tanulók beszédének közelítése a köznyelvi kiejtés normáihoz.
- A hangos és néma olvasás elsajátítása.
- Szövegű olvasásra törekvés.
- Szövegértés fejlesztése.
- Szövegértést bizonyító feladatoknál az önállóság megalapozása.
- Az írás eszközszintű használatának kialakítása.
- Az íráskészség fejlesztése.
- A nyelvhasználat tudatosabbá tétele, zavarainak enyhítése.
- A tanult helyesírási, nyelvhelyességi ismeretek alkalmazása.
- A tanulók érzelemvilágának gazdagítása a műveltségi terület sajátos eszközeivel.
- Jártasság az információkeresés technikáinak alkalmazásában.
- Önállóság fejlesztése a könyvek, gyermeklexikonok használatában.
- Ösztönzés a könyvtár használatára. Olvasási szokások kiépítése.
- Az olvasás iránti érzelmi, gondolati érdeklődés felkeltése.
- Nemzeti kultúránk hagyományainak megismertetése, az anyanyelv megbecsülésére nevelés.

A tantárgy kiemelt rehabilitációs/rehabilitációs célja

- A nyelvi készségek, képességek elsajátítását akadályozó pszichikai, fiziológiai funkciózavarok feltárása, diagnosztizálása.
- A részképességek zavarainak korrigálása.
- Az auditív és vizuális észlelés, figyelem, differenciálás, emlékezet fejlesztése, intermodalitás fejlesztése.
- Beszédhibák javítása, helyes artikuláció kialakítása.
- Beszédpercepció, beszédmegértés területén tapasztalható hiányosságok, lemaradások enyhítése.

- Aktív, passzív szókincs gyarapítása.
- Beszédkészítettség fokozása, beszédgátlások oldása.
- A térbeli és síkbeli tájékozódás zavarainak enyhítése.
- Finommozgások, az íráskoordináció területén tapasztalható hiányosságok korrigálása.
- Gondolkodási képességek fejlesztése (analízis, szintézis, általánosítás, összehasonlítás, rendszerezés, csoportosítás).
- A személyiségzavarok enyhítése, szociális képességek, kommunikációs képesség fejlesztése szituációs játékokkal, különféle terápiákkal, a konfliktusok kezelésének gyakoroltatásával.

A tanulók értékelésének elvei

Az értékelés

- folyamatos, differenciált, személyre szóló, figyelembe veszi a tanuló sérülésspecifikumait, egyéni képességeit, önmagához mért fejlődését;
- szempontjai között szerepet kap a tanuló tantárgyhoz való viszonya, érdeklődése, feladattudata, szorgalma, együttműködése, önállósága a feladatmegoldásban;
- képet ad a nyelvi készségek, képességek, tantárgyi ismeretek elsajátításának szintjéről (a beszédmegértésről, a kommunikáció jellemzőiről, az olvasás, szövegértés szintjéről, az írás, helyesírás, a nyelvi, irodalmi ismeretek elsajátításáról);
- előremutató, célja a fejlesztés, az egyéni segítségnyújtás;
- kijelöli a fejlődéshez, továbbhaladáshoz szükséges feladatokat;
- hozzájárul a tanuló önismeretének fejlődéséhez, az önellfogadáshoz.
- A szülő folyamatos szóbeli és szöveges írásbeli tájékoztatásában hangsúlyt kap a tanuló egyéni haladása.

**BEVEZETŐ SZAKASZ
(1–2. évfolyam)**

Tantárgyi tartalmak, témakörök

Témakör	Tartalom
Kommunikáció Köznyelvi kiejtés, beszéd Szóbeli szövegalkotás	Beszédtechnikai gyakorlatok. Beszédlégzés, helyes artikuláció, időtartam, hangsúly, hanglejtés, hangerő. A beszédhelyzetnek megfelelő kommunikáció. Kapcsolatteremtés: köszönés, bemutatkozás, megszólítás. Üzenet átadása. A nem verbális kommunikáció elemeinek megfigyelése. A mindennapi társas érintkezés nyelvi fordulatai. Mondatok tartalmi bővítése, pontosítása: ki?, mi?, hol?, mit?, mikor? kérdésekre válaszoló szavakkal. Dramatikus játékok, szituációs gyakorlatok a mindennapi élethelyzettel kapcsolatban. Szövegalkotás alapozása. Mondatok alkotása képsorról, eseményekről, élményekről. Időrend megállapítása. Egyszerű erkölcsi, esztétikai véleményalkotás mindennapi, különféle élményekről, tapasztalatokról. A szép–csúnya, jó–rossz, szomorú–vidám fogalompárok használata a beszélgetésekben.
Nyelvi ismeretek Helyesírás	Nyelvi, nyelvtani jelenségek felismerése gyakorlati tudás alapján: hang, betű, szótag, szó, mondat, szöveg differenciálása. Beszédhangok felismerése szavakban. Az ábécé betűi. Magánhangzók, mássalhangzók időtartama, ejtésük, jelölésük írásban. Szótagolás. Mondatok, nevek helyesírása. A „j” hang kétféle jelölése a tanult szavakban.
Olvasás, szövegértés Olvasási képesség	Az olvasás jelrendszere, technikája a választott módszernek megfelelően. A tanult betűk összeolvasása, szótagolás, szóképes olvasás. Értő olvasás a tanult betűkre szerkesztett szavakon, szövegeken. Versek, mesék olvasása. Szövegértést bizonyító feladatok megoldása (jelölés, egyeztetés, kiegészítés, válaszadás, tartalom elmondása). Olvasmányok feldolgozása irányítással. Egyszerű ítéletalkotás az olvasmányok szereplőiről, magatartásukról. A szép–csúnya, jó–rossz, igazságos–igazságtalan fogalompárok használata az olvasottak feldolgozása során. Versek, mesék hangulatának felismerése (szomorú–vidám). Versek, mesék, mondókák, nyelvtörők, közmondások. Népi játékok dramatizált formái, mesék (részletek) dramatizálása. A vers jellemző jegyeinek megfigyelése (versszakok, rímek, rímelő szavak keresése).
Írás, íráshasználat	Vonalvezetési gyakorlatok. Betűelemek, betűk alakítása, kapcsolása. Füzethasználat. Írás vonalrendszerbe. Az írás jelrendszere. Szavak, mondatok, rövid szövegek másolása írottról, nyomtatottról. Betűk tollbamondása. Szavak, mondatok írása tollbamondás után, emlékezetből, előkészítéssel. Feladatok megoldása íráshasználattal. Önellenzés.

Fejlesztési feladatok, tevékenységek, tanulásszervezés

1. Tantárgyspecifikus képességfejlesztési feladatok, tevékenységek

- Gyakorlatok a beszédtechnika fejlesztésére (artikuláció, hangerő, ritmus, hangsúly)
 - Térbeli tájékozódás fejlesztése.
 - Tájékozódási gyakorlatok (térben, síkban, testen, irányok megfigyelése).
 - Térbeli helyzetek megfogalmazása.
- Kommunikációs képességek fejlesztése
 - A mindennapi társas érintkezésben, játékos szituációs gyakorlatokban a helyzethez alkalmazkodó kommunikációs formák alkalmazása (köszönés, megszólítás, kérdezés, válaszadás, üzenet átadása).
 - Szóbeli szövegalkotási képesség fejlesztése.
 - Eseményekről, képekről mondatok alkotása időrend betartásával.
- Szókincsbővítés
 - A megismert új kifejezések használata, szógyűjtések, mondatok bővítése.
 - Az olvasás, írás elsajátításának háttérképességeit fejlesztő gyakorlatok (vizuális, auditív percepció, figyelem, differenciálás, emlékezet fejlesztése).
 - Hanganalízis, betűk felismerése, hangoztatása, differenciálása, rendezésük, válogatásuk adott szempont alapján irányítással vagy differenciáltan önálló és csoportos feladatmegoldással.
- A hangos olvasás technikájának fejlesztése változatos gyakorlatokkal (párbeszédes olvasás, válogató olvasás adott szempontok szerint).
- Szövegértő képesség fejlesztése
 - Némán olvasott szövegek megértésének bizonyítása feladatmegoldással, változatos tanulásszervezési formákban (egyeztetés, kiegészítés, kiemelés, válaszadás, tartalomelmondás irányítással, önállóan).
- Finommozgások, vizuomotoros koordináció fejlesztése
 - Betűelemek, betűk vázolása, írása.
 - Másolás írottról, nyomtatottról, tollbamondás, írás emlékezetből.
- A tanult nyelvi fogalmak felidézésének, alkalmazásának képessége
 - Gyakorlatok a mondatok, nevek helyesírására, hangok időtartamának jelölése, a j-ly használata a tanult szavakban.
- Önellenzési képesség fejlesztése. Hibajavítás segítségével.
 - Ismeretszerzési képességek, az önálló tanulás alapozása.
 - Ismeretek, adatok gyűjtése irányítással.
 - Önállóság fejlesztése az írásos információhordozók (pl. gyermeklexikonok) használatában.

2. Általános képességek fejlesztése

- Gondolkodási funkciók, műveletek fejlesztése (megfigyelés, összehasonlítás, elemzés, általánosítás, rendezés, csoportosítás)
- Tartós figyelem, koncentráció, térbeli tájékozódás, mozgáskoordináció fejlesztése.
- Az önálló ismeretszerzés alapozása.
- Önismeret, önértékelés formálása. Együttműködési készség, szociális képességek fejlesztése.

A szakasz végére elvárható követelmények

- A tanuló tudjon beszélgetésekbe bekapcsolódni.

- Alkalmazza a tanult nyelvi formákat a mindennapi kommunikációs helyzetekben.
- Törekedjen gondolatainak összefüggő kifejezésére..
- Legyen képes adott témában 4-5 mondat alkotására.
- Törekedjen a megismert helyesírási szabályok alkalmazására..
- Ismerje a „j” hang kétféle jelölését a gyakorolt szavakban.
- Tudjon 1-2 mondatos véleményt megfogalmazni az olvasott, hallott szövegben szereplők magatartásával kapcsolatban.
- Tudjon szavakat, rövid mondatokat másolni írottól, nyomtatottól előkészítéssel, 3-4 betűből álló szavakat tollbamondás után leírni előkészítéssel.

(3–4. évfolyam)

Tantárgyi tartalmak, témakörök

Témakör	Tartalom
Kommunikáció Beszéd	<p>Beszédtechnikát fejlesztő gyakorlatok (hangsúly, hanglejtés, hangerő, hangerőváltás, ritmus).</p> <p>Kiejtési tréningek (kiejtéstől eltérő hangkapcsolatok, hosszú mássalhangzók helyes ejtése).</p> <p>Bekapcsolódás beszélgetésekbe. Saját vélemény megfogalmazása.</p> <p>A társas érintkezés alapvető formáinak helyzethez illő alkalmazása.</p> <p>A nem verbális kommunikáció (gesztus, mimika) néhány elemének megfigyelése, alkalmazása.</p> <p>Beszédhelyzetnek megfelelő szövegalkotási gyakorlatok.</p> <p>Különféle mondatok használata a közlési célnak, szándéknak megfelelően.</p> <p>Mindennapi élmények, mozgóképélmények, olvasottak tartalmának elmondása. Saját vélemény megfogalmazása.</p> <p>Szókincsbővítő gyakorlatok.</p> <p>Fogalmazási alapismeretek: az anyaggyűjtés módja, címadás, lényegkiemelés, tömörítés.</p> <p>Ismert szövegek megjelenítése dramatizálással.</p> <p>Szituációs játékok.</p>
Nyelvi ismeretek, helyesírás	<p>Az ábécé ismerete. Magánhangzók, mássalhangzók.</p> <p>Betűrend, szótagolás, elválasztás. Szavak jelentése.</p> <p>Szófaji ismeretek (ige, főnév, melléknév, számnév).</p> <p>A szó szerkezete (szótő, toldalék).</p> <p>Szavak elválasztása.</p> <p>Toldalékok és helyesírásuk.</p> <p>Kiejtéstől eltérő hangkapcsolatok jelölése.</p> <p>J–ly a tanult szavakban.</p> <p>Magánhangzók, mássalhangzók időtartamának jelölése.</p> <p>Mondat szavakra tagolása.</p> <p>Mondatfajta a beszélő szándéka szerint.</p> <p>Mondatok helyesírása. Tulajdonnevek, földrajzi nevek.</p> <p>A tanult nyelvtani szabályok, ismeretek alkalmazása tollbamondásnál, emlékezetből írásnál segítséggel, irányítással vagy önállóan.</p>
Olvasás, szövegértés Olvasási képesség	<p>Szóképes, folyamatos hangos olvasás.</p> <p>A hangos olvasás technikáját fejlesztő gyakorlatok.</p> <p>Hangsúly, hangerő, hanglejtés érzékeltetése.</p>

	<p>Néma olvasás után szövegértést bizonyító feladatok megoldása (tartalom, elmondás, válaszadás kérdésekre, jelölés, kiegészítés, egyeztetés). Véleményformálás, ítéletalkotás az olvasmányok szereplőiről, magatartásukról. Tapasztalatszerzés információk gyűjtéséről. Az ismeretszerzés technikái. Könyv- és könyvtárhasználat, verbális és képi információk. Tartalomjegyzék. Gyermeklexikonok használata.</p>
Irodalmi ismeretek	<p>Népköltészet – népdalok, népmesék, szólások, közmondások, találós kérdések. Népi játékok dramatizált formái. Elemi ismeretek írókról, költőkről, művekről. Próza és vers. A mesék jellemzői.</p>
Írás, íráshasználat	<p>Írástechnikát fejlesztő gyakorlatok. Másolás, írás tollbamondás után, emlékezetből. Gyakorlatok az írás eszközszintű használatára. Mondatalkotás néhány mondat összekapcsolásával. Szövegalkotás. Címadás, szövegrendezés, önellenőrzés, hibajavítás.</p>

Fejlesztési feladatok, tevékenységek, tanulásszervezés

1. Tantárgyspecifikus képességfejlesztési feladatok, tevékenységek

- Kommunikációs képességek fejlesztése .
 - Beszédtechnikai gyakorlatok (artikuláció, hangerő, hangsúly, hanglejtés, ritmus).
 - Szövegalkotási képesség fejlesztése.
 - Szituációkhoz kapcsolódó nyelvi formulák alkalmazása.
 - Eseményekkel, élményekkel kapcsolatban vélemény megfogalmazása.
- Vizuális és auditív figyelem, dramatizáció, emlékezet fejlesztése.
- Gondolkodási műveletek – elemzés, általánosítás, összehasonlítás, rendezés, csoportosítás gyakorlása változatos tanulásszervezési formákban (irányítással, önállóan, csoportmunkában).
 - Hangok, betűk különböző szempontú csoportosítása.
 - Szavak elemeikre bontása (szótó, toldalék).
 - Szótagolás, elválasztás.
 - Gyakorlatok a kiejtéstől eltérő hangkapcsolatok jelölésére.
 - Szavak csoportosítása jelentésük, szerkezetük alapján.
 - Mondatok tagolása, átalakítása (szűkítés, bővítés).
 - Mondatfajták felismerésének gyakorlása.
 - Mondatok csoportosítása a beszélő szándéka szerint.
 - A grammatikai szintekhez kapcsolódó helyesírási gyakorlatok.
- Önellenőrzési képesség fejlesztése.
 - Hibajavítás.
 - Vizuális, auditív figyelem, emlékezet.

- Íráskoordináció, finommotorika fejlesztése másolással, tollbamondással, emlékezetből való írással.
- Az eszközszintű íráshasználat kialakítása feladatmegoldással.
- Írásbeli szövegalkotási képesség fejlesztése.
- Néhány mondatból álló írásbeli szövegek alkotásának gyakorlása.
- Szövegértés fejlesztése változatos gyakorlatokkal, többféle tanulási szervezési formában.
- Együttműködés a társakkal csoportmunkában.
- Megértést bizonyító feladatok megoldása irányítással, önállóan.
- Tények, adatok kiemelése, kiegészítés, válaszadás, tartalom elmondása.
- Szövegelemző feladatok, szöveg átalakítása kérdések segítségével.
- Címadási gyakorlatok. Lényegkiemelés, tömörítés.
- Olvasási technika fejlesztése.
- Gyakorlatok a helyes hangerő, hangsúly, hangjejtés alkalmazására.
- Szöveg bemutató olvasása, gyorsolvasó gyakorlatok, párbeszéd olvasás, válogató olvasás.
- Vers, próza jellemző jegyeinek megfigyelése, felismerése.
- Rímelő szavak keresése, rímek pótlása.
- Vers- és prózamondás, dramatizálás.
- A mese jellemző jegyeinek megfigyeltetése.
- Az irodalmi művek, olvasmányok megértését, befogadását segítő készségek, képességek (empátia, szereplőkkel való érzelmi azonosulás képessége, fantázia) fejlesztése.
- Állásfoglalás, véleményalkotás gyakorlása.
- Együttműködés a társakkal dramatizálásnál, szituációs játékokban.
- Az önálló ismeretszerzés képességének alapozása.
- Az önálló ismeretszerzés lépéseinek megtapasztalása.
- Információkereső technikák gyakorlása irányítással, önállóan, csoportmunkában.
- Gyakorlatok a gyermeklexikonok használatában való jártasság kialakítására.

2. Általános képességek fejlesztése

- Vizuális, auditív figyelem, emlékezet fejlesztése.
- Gondolkodási képességek fejlesztése.
- Az önálló ismeretszerzés alapozása.
- Esztétikai, erkölcsi ítéletalkotás, kritikai érzék fejlesztése.
- Önismeret, énkép formálása.
- Szociális képességek fejlesztése (együttérzés, empátia).

A szakasz végére elvárható követelmények

- A tanuló legyen képes a mindennapi érintkezésben a kommunikációs helyzetnek megfelelő, néhány mondatos szöveg alkotására, véleményének egyszerű közlésére.
- Tudjon kérdést feltenni, válaszolni, egyszerű üzenetek átadásában közreműködni.
- Ismerje saját személyi adatait.
- Legyen képes segítséggel ismeretek, információk gyűjtésére.

- Tudja az olvasott történetek, mesék szereplőiről, magatartásukról véleményét röviden megfogalmazni.
- Ismerje a tanult nyelvtani fogalmakat (mondatfajták, szófajok, magánhangzók, mássalhangzók, betűrend, szótagolás).
- Legyen képes felkészülés után egyenletes tempóban olvasni. Tudjon az olvasottakról beszámolni.
- Törekedjen arra, hogy írásképe rendezett, olvasható legyen.
- Legyen képes előkészítés után tollbamondással 4-5 mondat leírására.
- Legyen képes alkalmazni a gyakorolt helyesírási szabályokat – előkészítés mellett alkalmazza a mondatkezdő nagybetűt, a mondatvégi írásjeleket.
- Legyen képes 3-4 mondóka vagy vers elmondására.
- Ismerje a vers és a próza közötti különbséget.
- Tudjon szöveghűen elmondani emlékezetből 3-4 verset.

(5–8. évfolyam)

Célok

- A későbbi tanulmányokhoz szükséges és a felnőtt életben használandó olvasni és írni tudás (szövegértés és szövegalkotás) gondozása és továbbfejlesztése, melynek célja a beszédkultúra, az önkifejezést segítő kommunikáció kialakítása.
- Olyan nyelvi integráció kialakítása a nyelvhasználatban, amely lehetővé teszi a biztonságos, az egyénre jellemző nyelvhasználati gyakorlat kialakulását.
- A helyes erkölcsi, esztétikai érzék formálása, a személyiség gazdagítása az olvasott irodalmi műveken keresztül.

Feladatok

- A kultúrához hozzásegítő, valamint a nemzeti hovatartozás érzését alakító anyanyelvi képességeknek, készségeknek a továbbfejlesztése.
- A tanuló ön- és emberismeretének gazdagítása.
- A társas nyelvhasználati, fogalmi, gondolkodásbeli, érzelmi, ízlésbeli, erkölcsi műveltségének továbbépítése.
- A szövegalkotási és a szövegértési képesség folyamatos fejlesztése.
- Önbizalom-növelő, az önismeretet elősegítő neveléssel a játékos és az alkotóképesség fejlesztése.
- A tanulók bevezetése az irodalmi szövegek feldolgozásával a magyar nyelv rendszerébe.
- Az információszerzés, az információk rögzítésének segítése.
- Hozzájárulás az aktív szókinccs folyamatos gyarapításához, a választékos kifejezőmód elsajátításához.
- Az alkalmazkodó képesség formálása: szituációhoz, témához, beszédpartnerhez.
- A rendszeres olvasási igény kiépítése az olvasási szokások kialakításával.
- Képzletvilág gazdagítása, differenciáló és lényegkiemelő képesség fejlesztése.
- Helyesírási ismeretek bővítése az előírt normák eléréséért.
- A szófajok és a mondatrészek körében elsajátított ismeretek analízisa, szintetizálása.
- A közösségi kommunikációban történő biztonságos eligazodás segítése.
- A különböző műfajú és tematikájú művek elemzésében való tájékozottság bővítése.
- A nemzeti azonosságtudat fejlesztése.

- A más tantárgyak tanulása során elsajátított ismeretek alkalmazásának fejlesztése.

A tantárgy kiemelt habilitációs, rehabilitációs célja

- A beszédindíték, beszédkezdő fokozása, a nyelvi/kifejezésbeli gátlások leküzdése.
- A különböző kommunikációs helyzeteknek megfelelő, tartalmilag és formailag is helyes beszéd megerősítése.
- A beszédfonetikai eszközök helyes használatának tudatosítása az olvasás és a beszéd során.
- A szókincs gyarapítása, aktivizálása.
- A szövegértés, szövegelemzés képességének fejlesztése (lényegkiemelés, differenciálás, összehasonlítás).
- A véleményalkotó képesség, a kulturált vitakészség fejlesztése.
- Az emlékezet, a figyelem, a megfigyelőképesség fejlesztése prózai, illetve verses részletek megtanulásával.
- A nyelvi/nyelvhasználati zavarok korrigálása, megszüntetése.
- A nyelvhelyességi és helyesírási szabályok szóbeli és írásbeli alkalmazásának gyakorlása.
- Az írásbeli szövegalkotás fejlesztése.

A tanulók értékelésének elvei

Az értékelés

- folyamatos, differenciált, személyre szóló, figyelembe veszi a tanuló sérülésspecifikumait, egyéni képességeit, önmagához mért fejlődését;
- szempontjai között szerepet kap a tanuló tantárgyhoz való viszonya, érdeklődése, feladattudata, szorgalma, együttműködése, önállósága a feladatmegoldásban;
- képet ad a nyelvi készségek, képességek, tantárgyi ismeretek elsajátításának szintjéről (beszédmegértés, a kommunikáció jellemzőiről, az olvasás, szövegértés szintjéről, az írás, helyesírás, a nyelvi, irodalmi ismeretek) elsajátításáról;
- előremutató, célja a fejlesztés, az egyéni segítségnyújtás;
- kijelöli a fejlődéshez, továbbladáshoz szükséges feladatokat;
- hozzájárul a tanuló önismeretének fejlődéséhez, az önelfogadáshoz.
- A szülő folyamatos szóbeli és szöveges írásbeli tájékoztatásában hangsúlyt kap a tanuló egyéni haladása.

(5–6. évfolyam)

Tantárgyi tartalmak, témakörök

Témakör	Tartalom
Kommunikáció Köznyelvi kiejtés Beszéd	Helyes légzéstechnika, artikuláció. Ritmusgyakorlatok. Időtartam, hangkapcsolatok ejtése, szünet. Mindennapi beszédhelyezeteink: kapcsolatfelvétel, szándék- és véleménynyilvánítás, az elemi udvariassági formák ismerete és alkalmazása. Szógyakorlatok a beszédkultúra továbbfejlesztésére. Légzéstechnikai ismeretek alkalmazása beszédben. Kommunikációs helyzetgyakorlatok. A tantárgyi szaknyelv használata.
Nyelvtani ismeretek	A hangképzés, a beszédhangok. Magánhangzók. Mássalhangzók. A szavak szerkezete: szótó, toldalék; egyszerű, összetett szó.

	<p>Az elválasztás szabályai. Szavak csoportosítása jelentéstartalmuk alapján. Ige, igekötő, főnév, névelő, melléknév, számnév. Nyelvi egységek közötti egyszerűbb összefüggések. Nyelvhelyességi tudnivalók.</p>
Helyesírás	<p>Kiejtéstől eltérő hangkapcsolatok jelölése. Írásjelek a mondatok végén. Helyesírási alapelvek. Betűrend. Mondatfajták a beszélő szándéka szerint. Tulajdonnevek írása. Szóvégi magánhangzók írása főnevekben, melléknevekben. Fokozott és képzett melléknevek helyesírása. Postai űrlapok kitöltése. Helyesírási kézikönyvek, szótárak használata.</p>
Fogalmazási ismeretek, szövegértés, szövegalkotás	<p>Szövegszerkesztés különféle közlésformákban, közlésmódban: – elbeszélés, – leírás, – jellemzés, – tömörítés.</p>
Az anyaggyűjtés és -elrendezés alapjai	<p>Szövegelemzés különböző irodalmi műfajokban. Lényegkiemelés. Nyelvi megformálás, vélemény megfogalmazása, választékos szóhasználat olvasott vagy átélt élményről. A humor szerepe a mindennapokban és a műalkotásokban. A jó és a rossz, az igazság és az igazságosság megjelenítése néhány műben.</p>
Olvasás, ismerkedés az irodalommal	<p>Népköltészet. Népdalok, népmesék a klasszikus magyar és európai irodalomból (Benedek Elek, Arany László, Andersen, Grimm, La Fontaine). Válogatás a népmondák köréből. A Biblia. Bibliai történetek. A népballada (Kádár Kata, Kőmíves Kelemen). Gyermekről szóló elbeszélések (Móra Ferenc, Gárdonyi Géza). Dramatizálás. Egy ifjúsági regény részlete. Kuruc költészet, végvári énekek. Magyar költők, írók. – Petőfi Sándor élete, versei, János vitéz. A regény és az elbeszélés. – Gárdonyi Géza: Egri csillagok (részlet), – Fekete István, Lázár Ervin egy-egy művéből választott egy-egy részlet.</p>
Dráma	<p>Drámajátékok Érzékelő, ritmus- és fantáziagyakorlatok. Rövid mesék, versek. Életjátékok, dramatikus improvizáció.</p>

Fejlesztési feladatok, tevékenységek, tanulásszervezés

- Kommunikációs készségek fejlesztése.
- Beszédtechnikai készség, szövegszerkesztési képesség fejlesztése.

- A mindennapi érintkezés helyzeteinek és szóhasználatának megfigyelése, megjelenítése, a kulturált viselkedési formák, illemszabályok elsajátítása.
- Beszédtechnikai és fonetikai gyakorlatok.
- Nyelvtani, helyesírási ismeretek alkalmazása, önellenőrzés, hibajavítás fokozódó önállósággal. A tudatos nyelvhasználat fejlesztése.
- Különböző szövegek néma és hangos olvasása.
- Helyesírási gyakorlatok: szókészlet, a helyesírási segédkönyvek alapján (másolás, diktálás utáni írás, példák gyűjtése adott szempontok szerint).
- A szövegtagolás, a lényegkiemelés, az időrendiség, a tömörítés gyakorlása.
- Vélemény megfogalmazása – szóban és írásban – az olvasott szövegek szereplőinek cselekedeteiről, nézeteiről.
- A beszédkultúra továbbfejlesztése: együttműködés a társakkal beszélgetésben, vitában, feladatmegoldásban.
- Társas kapcsolatok fenntartására irányuló képesség.
- A tanult nyelvtani fogalmak, szófajok gyűjtése irodalmi szövegből.
- Könyvtári ismeretek az életkori sajátosságoknak megfelelően. Adatok rendszerezése – segítséggel.
- Gyermeklexikonok, kézikönyvek megismerése, használata irányítással.
- Erkölcsi, irodalmi értékek felfedeztetése (gyerekek–felnőttek viszonya, szeretet, féltés, próbatételek, hősiesség) az olvasott művek alapján.
- Levélírás, boríték címezése, postai űrlapok kitöltése, feladása postán.
- Szövegszerkesztési képességek fejlesztése.
- A leírás, jellemzés, elbeszélés gyakorlása más tantárgyakból vett tárgyról, személyekről, jellemzőik megfogalmazásával – segítséggel.
- Gyakorlatok az írásmód tempójának és rendezettségének, a helyesírási biztonságnak továbbfejlesztésére.
- A differenciáló-, összehasonlító képesség fejlesztése. A verbális emlékezet. Az empátia.
- Beszámoló átélt vagy olvasói élményről szóban, írásban, rajzban.
- Dramatizált, szituációs játékok.

A szakasz végére elvárható követelmények

- A tanuló beszéljen tisztán, érthetően, alkalmazza a beszédfonetikai eszközöket.
- Legyen képes eligazodni a mindennapi kommunikációs helyzetekben.
- Tartsa be a viselkedési és illemszabályokat.
- Legyen gyakorlott egyszerű helyzetekben az önálló véleménynyilvánításban.
- Ismerje fel a kérdőszavak alapján a tanult szófajokat, és igyekezzen fokozott önállósággal alkalmazni az ezekhez kapcsolódó nyelvtani szabályokat.
- Ismerje fel a tanult irodalmi és fogalmazási műfajokat, tudjon egy-egy rövid mesét, verset elmondani.
- Legyen képes szóban és írásban – az olvasott vagy átélt – élmények közlésére adott szempontsor szerint.
- Tudjon írásbeli munkát készíteni – előkészítés után, segítséggel – a tanult műfajokban, a szövegszerkesztés szabályainak alkalmazásával, irányítás mellett.
- Olvasson az osztályfoknak megfelelő jó tempóban, értelmesen, elemezze irányítással tartalmi és formai szempontból az olvasottakat.
- Legyen képes – irányítással – a megismert irodalmi szövegekben a lényeg kiemelésére és a szöveg tömörítésére, elemzésére.

- Vegyen részt aktívan dramatizálásban, gyűjtőmunkában.
- Ismerje fel a tanult irodalmi művekben a pozitív és negatív hősöket, tudjon véleményt nyilvánítani – irányítással – a művekkel kapcsolatban.

(7–8. évfolyam)

Tantárgyi tartalmak, témakörök

Témakör	Tartalom
Kommunikáció Beszédművelés	Beszédgyakorlatok: hangsúly, mondat- és szövegfonetika. Kommunikációs helyzetgyakorlatok a kulturált viselkedés, a tanult illemszabályok gyakorlására. Testbeszéd, arcjáték, szemkontaktus. Beszédtechnikai és szerkesztési ismeretek különböző stílusrétegekben (vita, állásfoglalás, érvelés, cáfolás, a konfliktusok feloldásának nyelvi eszközei).
Tömegkommunikáció	Kommunikációs helyzetekben való viselkedés. Tömegkommunikációs nyelv. Újság, rádió, TV. Tömegkommunikációs műfajú szövegek alkotása.
Nyelvtani ismeretek Nyelvhelyességi ismeretek	A szófaj fogalmi körének bővítése (névszó, névmás, határozószó, névutó, kötőszó). A mondat szerkezete. Fő mondatrészek és bővítményeik. Mondatelemzés.
Helyesírás	A magyar helyesírás elvei szerinti írásmód. A tanult szófajokban a kiejtéstől eltérő hangkapcsolatok jelölése. Ragozott és képzett szavak helyesírása. A mondattanhoz kapcsolódó helyesírási ismeretek. Helyesírási kézikönyvek használata.
Fogalmazási ismeretek, szövegértés, szövegalkotás	Szövegalkotás különböző műfajokban. Az elbeszélő fogalmazás – olvasott műből, élmény alapján, – anyaggyűjtési módok felhasználásával. Leírás fokozott önállósággal. Levélírás. Irodalmi mű szerkezeti felépítése. Stílusfejlesztő gyakorlatok. Vázlat alapján különböző műfajú szövegek alkotása.
Irodalomolvasás, tájékozódás az irodalmi kifejezésformákban	Szépirodalmi és nem szépirodalmi szövegek jelentései. Népballada – műballada. Műköltészet: – Arany János (élete, versei, Petőfi – Arany levelezése, Toldi). Olvasmányok az elbeszélő irodalom köréből (magyar- és világirodalom): – Mikszáth Kálmán, – Móricz Zsigmond elbeszélései. Légy jó mindhalálig (részlet – A pakk), – Molnár Ferenc: A Pál utcai fiúk, – a cselekmény tagolódása, – lényegkiemelés. Ok – okozati kapcsolatok, – irodalmi alakzatok felismerése. A reformkor: – Kölcsey Ferenc, Vörösmarty Mihály,

	<p>– Jókai Mór: A kőszívű ember fiai (részlet), Tegnapjaink. A Nyugat nemzedéke: válogatás Kosztolányi Dezső, Babits Mihály, Szabó Lőrinc, Tóth Árpád, Juhász Gyula műveiből. Napjaink. Történetek a gyermekkorról. (Válogatás a magyar és a világirodalomból). Az irónia és a gúny.</p>
Dráma	<p>Jellemábrázolás hanggal és metakommunikatív úton. Improvizációk bábok alkalmazásával. Mozgásimprovizációk és gyakorlatok: – némajátékok, – pantomimes gyakorlatok, – jellemábrázolások.</p>

Fejlesztési feladatok, tevékenységek, tanulásszervezés

- Együttműködés a beszédpartnerekkel. Gyakorlatok a vitakultúra fejlesztésére.
- Irodalmi olvasmányokhoz, mindennapi élethelyzetekhez kapcsolódó véleményalkotás, -nyilvánítás.
- Szövegelemzés, a tanult nyelvi egységekről tanultak szintetizálása.
- A mindennapi vagy irodalmi témákról ismeretek, példák gyűjtése a könyvtári katalógus, tartalomjegyzékek, prospektusok segítségével. A gyűjtött anyag válogatása, feldolgozása önállóan vagy csoportmunkában.
- Tájékoztató és véleményformáló tömegkommunikációs műfajok gyűjtése, elkülönítése, ismertetése, készítése irányítással (cikk, hír, tudósítás, riport, hirdetés, reklám, glossza).
- A gyakoribb tömegkommunikációs műfajok elemzése, értékelése.
- Helyesírás, mondattani és nyelvhelyességi ismeretek alkalmazása a szóbeli és írásbeli megnyilatkozásokban, komplex elemzési gyakorlatok a szótan, mondattan körében.
- Táblázatok, ábrák, rajzos útmutatók, felelettervek készítése a tanult nyelvtani, szövegtani, irodalmi műfaji és kifejezőeszközbeli ismeretek rendszerezésére.
- Beszámoló szóban, írásban az olvasott műről, látott vagy átélt élményről.
- Elbeszélés, leírás, jellemzés, levélírás fokozott önállósággal.
- Példák keresése a történelemnek az irodalomra gyakorolt hatásáról.
- Összehasonlítások a hasonló műfaji jellemzők, a szerkezeti felépítés, a nyelvi kifejezések összevetésével.
- Önálló szókinccsgyűjtés lexikonokban, szótárakban.
- Az olvasott szövegek mögöttes jelentéseinek tudatos keresése, önálló megfogalmazása, képi, zenei megjelenítése a társművészetek forrásainak felhasználásával.
- A művészi kifejezőmódok, stílusesszók funkcióinak megfigyelése, értelmezése.
- Érzelmek, magatartások, jellemek, kapcsolatok, indítékok önálló bemutatása, például a jellemzés, az ismertetés műfajában.
- Tanulást, információgyűjtést segítő könyvek használata.
- Korokhoz kötődő témák, problémák meglátása irodalmi művekben.

A szakasz végére elvárható követelmények

- A tanuló legyen tájékozott az alapvető tömegkommunikációs helyzetekben és műfajokban.
- Ismerje fel a tömegkommunikáció szerepét és hatását.
- Tartsa tiszteletben mások véleményét.
- Ismerje fel a nyelvi szövegben a tanult hangtani, szó- és alaktani, mondattani jelenségeket.

- Legyen képes a helyesírási segédkönyvek eszközszintű használatára.
- Rendelkezzen olvasható írásmóddal. Tudjon önállóan 7-8 mondatban beszámolni irodalmi, film- és színházi élményeiről szóban és írásban.
- Vegyen részt aktívan a közös dramatikus játékokban és az azokat elemző beszélgetéseken.
- Olvasónaplóban, feljegyzés, vázlat, jellemzés vagy elbeszélés formájában tudja az olvasott művekben megjelenített emberi problémákat, kapcsolatokat, élethelyzeteket, erkölcsi kérdéseket megnevezni, bemutatni.
- Legyen tájékozott a tanult irodalmi kifejezésformák felismerésében és megnevezésében.
- Legyen képes kitölteni, megírni a mindennapi élet alapvető, egyszerűbb hivatalos iratait (feladóvevény, pénzesutalvány, csekk, hivatalos levél, kérvény).
- Ismerje fel ezek formai követelményeit, tudjon tájékozódni a kitöltés módjáról.
- Fejlettségi szintjének megfelelően legyen képes felfogni a tömegkommunikációs eszközök lényegi mondanivalóját, tudjon ezekhez viszonyulni.
- Legyen képes egy-egy film – irányítás melletti – elemzésére.
- Ismerjen néhány hazai és külföldi filmművészeti alkotást.

ÉLŐ IDEGEN NYELV

Óraszámok

	Szakaszok – évfolyamok			
	Fejlesztő szakasz		Megszilárdító szakasz	
	7.	8.	9.	10.
Heti óraszám	1	1	2	2
Éves óraszám	37	37	74	74

(7–8. évfolyam)

Célok

A nyelvtanulás megkedveltetése, az ehhez szükséges motiváció kialakítása.

Feladatok

A tanulók érdeklődését felkeltő témák választásával a sikerélmény megteremtése.

A nyelvtanulás iránti érdeklődés folyamatos fenntartása.

A szenzoros készségek fejlesztése.

Fejlesztési feladatok

- *Beszédszándék:* az idegen nyelven történő megszólalás gátlásainak oldása.
- *Beszédértés:* a témában feldolgozott, begyakorolt szavak értelmezésének, megértésének segítése, egyszerű kérdések, utasítások gyakorlása, a kapcsolatfelvétel technikáinak kialakítása.
- *Beszédkészség:* az akusztikus észlelés fejlesztése a tanult szavak pontos értelmezése, érthető nyelvi megfogalmazása, kiejtése érdekében.

Témakörök, tartalmak

Kommunikációs szándék – beszédszándék

- A társadalmi érintkezéshez szükséges beszédszándék, beszédkészség.
- Közlések önmagáról – bemutatkozás, család, lakcím, köszönés, elköszönés.

- Megszólítás, érdeklődés.
- Foglalkozás.

Tárgyak, dolgok azonosítása – információcsere

- Tárgyak az iskolában, a lakásban.
- Játékok, kedvenc állatok.
- Az étkezés – ételek, italok.
- Az öltözködés, ruhadarabok.

Információkérés

- Vásárlás – vásárolt tárgy kérése, megnevezése a napi fogyasztási cikkek köréből.

Mennyiségi viszonyok

- Számok 1–20-ig, térbeli helyzetek, irányok.
- Időbeli helyzetek, napszakok, napok.

A tantárgy kiemelt habilitációs/rehabilitációs célú feladatai

- A kommunikációs bátorság erősítése,
- a vizuális, akusztikus észlelés pontosságának fejlesztése,
- a pontos fonémahallás, hallásdifferenciálás,
- az akusztikus emlékezet fejlesztése,
- a szándékos tanulás erősítése.

A tanulók értékelésének elvei

Az idegen nyelv tanulásában kiemelt szerepe van a folyamatos és következetes értékelésnek. Az értékelés alapja a tanulók önmagukhoz mért fejlődése. Az értékelés legfontosabb célja az ösztönzés.

A szakasz végére elvárható követelmények

- Mutasson érdeklődést, szándékot az idegen nyelv tanulása iránt.
- Értse a begyakorolt szavakat, kérdéseket, utasításokat.
- Tudjon bemutatkozni, köszönni.
- Tudjon – a tanultak köréből – mondókát elmondani, dalt elénekelni.
- Legyen képes használni a rendelkezésre álló segédanyagokat – képeket, szóképet, tárgyképet, hanganyagot – a nyelvtanulásban

MATEMATIKA

Óraszámok

Szakaszok – évfolyamok

	Bevezető szakasz		Kezdő szakasz		Alapozó szakasz		Fejlesztő szakasz		Megszilárdító szakasz	
	1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.
Heti óraszám	4	4	4	4	4	4	4	4	3	3
Éves	148	148	148	148	148	148	148	148	111	111

óraszám

Témakörök ütemezése

Témakörök	Bevezető szakasz (1–2. évf.)	Kezdő szakasz (3–4. évf.)	Alapozó szakasz (5–6. évf.)	Fejlesztő szakasz (7–8. évf.)	Megszilárdító szakasz (9–10. évf.)
Gondolkodási műveletek alapozása					
Számтан, algebra	X	X	X	X	X
Számfogalom, számköri ismeretek	X	X	X	X	X
Műveletek	X	X	X	X	X
Szöveges feladatok	X	X	X	X	X
Geometria, mérések					
Geometriai alakzatok, tulajdonságaik	X	X	X	X	X
Gyakorlati mérések, mértékegységek, számítások	X	X	X	X	X
Szerkesztések			X	X	X
Összefüggések, függvények, sorozatok					
	X	X	X	X	X
Valószínűség, kombinatorika, statisztika					
			X	X	X

(1–2. évfolyam)

Célok

- Bevezetés a matematika által segített gondolkodási módok, alkotó tevékenységek használatába.
- A matematika szerepének felfedezése a mindennapi életben és a szakmák eszközeként.
- A megismerő és az alapvető matematikai képességek fejlesztése. Egyszerűbb gondolkodási műveletek végzése.

Feladatok

A matematika tanítása

- Járuljon hozzá a valóság megtapasztalásához.
- Fedeztesse fel a matematika szerepét a mindennapi életben.
- Alakítsa ki a munkához szükséges együttműködést.
- Tegyen képessé az adott feladatot folyamatos végzésére.

- Tegyen alkalmassá a hibák összehasonlítással való megtalálására, kijavítására.
- Alakítsa ki a világ mennyiségi viszonyaiban való tájékozódást.
- Segítse a műveletvégzést a matematikai modellekkel.
- Fejlessze a megismerés képességét, az idő- és térszemléletet.
- Fejlessze a tevékenységhez szükséges lényeglátás képességét.
- Alakítsa ki az ismeretszerzéshez szükséges szokásokat.
- Segítse a sikeres feladatmegoldást.

Fejlesztési feladatok, tevékenységek, tanulásszervezés

1. Tantárgyspecifikus képességfejlesztési feladatok, tevékenységek

- Tapasztalatszerzés a személyes környezet sajátosságairól, mennyiségi viszonyairól. Egyszerű matematikai fogalmak kialakítása.
- A számfogalom, a számköri ismeretek megalapozása. A mennyiségek leképezése a számok, a mennyiségek változásának leképezése a műveletek szintjén. Cselekvéssorok elemi értelmezése.
- A formaérzékelés és az összehasonlító-képesség, térbeli tájékozódás fejlesztése. Tapasztalatok gyűjtése, becslési képesség fejlesztése.
- A lényeglátás képességének előkészítése. Az összehasonlító-képesség fejlesztése.

2. Általános képességek és készségek fejlesztése

- A megismerési és felfedezési vágy fejlesztése. Hallási és vizuális érzékelés, figyelem és emlékezés fejlesztése. Gondolkodási képesség fejlesztése: összehasonlítás, csoportosítás.
- Az önszervezési képesség fejlesztése. Az önismeret alapozása.
- A csoport szintjén gyakorolható szociális viselkedési szokások kialakítása. Az együttműködés megtapasztalása.

Tantárgyi tartalmak, témakörök

Témakör	Tartalom
Gondolkodási módszerek megalapozása	A közvetlen környezetben lévő személyek, tárgyak tulajdonságai. Csoportosítás azonosság és azonos tulajdonság alapján. Ciklikus sorok folytatása, sorozatok, sorrend, egymás utániség megfigyelése, leképezése. Válogatás, csoportosítás tulajdonságok alapján, tulajdonság jelölése jelkártyával. Tulajdonságok megfogalmazása állítások formájában, állításokhoz halmazok alkotása. Tulajdonságok változásának megfigyelése, megfogalmazása.
Számтан, algebra	

<p>Számfogalom, számköri ismeretek</p>	<p>Számfogalom kialakításának előkészítése: határozatlan és határozott halmazok alkotása, összehasonlítása, mennyiségfogalmak érzékeltetése: <i>sok, kevés, semmi, több, kevesebb, ugyanannyi</i>. Relációs jelek. Számfogalom kialakítása: 5–10-es körben. Számkör bővítése 20-ig. Halmazok számosságának megállapítása – az elemek megszámlálása, egyeztetésük számnévvel, számképpel, számjeggyel. Számok viszonyítása, rendezése, számok helye a számsorban. Számok helye a számegyenesen, számszomszédok. Sorszámok, sorszámnevek. Páros, páratlan számok. 1, 2, 5, 10, 20 Ft-os pénzermék használata. A természetes szám mint a mennyiségek mérőszáma. Tízes számrendszer szerkezeti sajátosságainak bemutatása. A helyi értékes írásmód tudatosítása. Az egyjegyű és kétjegyű szám fogalma. Soralkotások, növekvő, csökkenő számsorok. Számsorok állandó különbsége: 1, 2, 5. Mennyiségtartalom megerősítése. Pénzérme használata.</p>
<p>Műveletek</p>	<p>Szóbeli összeadás, kivonás 10-es számkörben. Műveletek előkészítése – kétjegyű számok bontása tízesek és egyesek összegére. A műveletek tartalmi értelmezése: halmazok bővítése – szűkítése; egyesítése – különbsége, halmazok összemérése – <i>több, kevesebb</i>. Szóbeli összeadás, kivonás, pótlás, tízes átlépés nélkül: kerek tízeshez egyjegyűek adása, teljes kétjegyű számhoz egyjegyű adása tízes átlépés nélkül (analógia). Műveleti jelek bevezetése. Műveletek megoldása matematikai eszközökkel, rajzban. A tagok felcserélhetősége.</p>
<p>Szöveges feladatok</p>	<p>Egyszerű szöveges feladat lejátszása, kirakása, megjelenítése, lerajzolása, lejegyzése, közös megoldás.</p>
<p>Geometria, mérések</p> <p>Geometriai alakzatok, tulajdonságaik</p> <p>Gyakorlati mérések, mértékegységek, számítások</p>	<p>Geometriai alakzatok létrehozása. Testek építése építőkockákból, rudakból minta alapján. Síkidomok előállításuk tépéssel, vágással, hajtogatással; megadott feltétel szerint pálcikákból, lyukas táblán. Geometriai alakzatok tulajdonságainak megfigyelése, megfogalmazása, csoportosításuk (gömbölyű, szögletes), szétválogatásuk megismert tulajdonságaik alapján. Síkidomok tulajdonságainak megfigyelése, megfogalmazása (négyyszög, háromszög, kör). Testek és síkidomok csoportosítása, rendezése adott tulajdonság alapján. Tájékozódás síkon. Síkbeli helyzetek megfigyelése, megfogalmazása, létrehozása.</p> <p>Mennyiségek összehasonlítása, összemérése. Mérési tapasztalatok gyűjtése. Mennyiségek mérése választott és szabvány mértékegységekkel (méter, liter, kilogramm). Tájékozódás térben. Tárgyak térbeli helyzetének megfigyelése, megfogalmazása, létrehozása. Az <i>alatt, fölött, mellett, előtt, mögött</i> fogalmak helyes használata. Az idő múlásának érzékeltetése: <i>óra, napszak, nap</i>.</p>

<p>Összefüggések, függvények, sorozatok</p>	<p>Összefüggések felismertetése: személyek, tárgyak, helyzetek, geometriai kapcsolatok, halmazok számossága között. Relációk megfogalmazása szóban, jelölések használata (összekötés, nyíl, relációs jelek). Hozzárendelések párosító játékokban. Logikai készlet elemeinek egymáshoz rendelése egy tulajdonság változásával. Ciklikus sorok folytatása, növekvő, csökkenő számsorozatok. Sorozatok képzése adott szabály alapján.</p>
--	--

A tantárgy kiemelt rehabilitációs/rehabilitációs célú feladatai a bevezető szakaszban

- Alapvető téri irányok, viszonyok és a viszonyokat kifejező szavak megismerése.
- A tárgyak, személyek, alakzatok mennyiségi tulajdonságainak, viszonyainak megismerése. A mennyiségi jellemzők kifejezése természetes számokkal.
- Egy-egy dolog, jelenség megváltozásának megfigyelése az érzékszervek segítségével. Változások kifejezése szavakkal és egyszerű műveletekkel.
- Hallott rövid történet képzeletben való követése, kirakása képekkel. Mindennapos problémák megoldásának elképzelése.
- Számmemória fejlesztése nagymozgásos cselekvéssel. Lejátszódott eseményekre, egyszerű szóbeli információkra való emlékezés.
- Gondolkodási funkciók és műveletek erősítése: összehasonlítás, azonosítás, megkülönböztetés. Válogatás, osztályozás, sorba rendezés. Analógiák követése.
- Fogalmak viszonyának rendezése cselekedtetéssel. Rendszerezést segítő eszközök megismerése.
- Események megjelenítése rajzban. Képek reprodukálása részekből. Sorminta befejezése.
- A matematika tanulásához szükséges szavak fokozatos megismerése. Saját gondolat kifejezése egy-egy mondattal.
- A közös cselekvéshez, szükséges tulajdonságok, felépítése, szokások kialakítása.
- A tantárgy iránti tanulási kedv folyamatos szinten tartása. Az önfejlesztés igényének támogatása, értékelése. Az önismeret, az önszabályozás képességének fejlesztése.

A tanulók értékelésének elvei

- Az értékelés alapja a tanuló önmagához mért fejlődése.
- Az elért teljesítmény tudatosítása a tanuló számára, amelyben a hangsúlyos szempont a tanulói erőfeszítés, akarat, szorgalom, feladattudat, személyiségfejlődés, a pontosságra törekvés.
- A differenciált értékelés alkalmazása a tanulók különböző fejlődési lehetőségeinek (az ismeretek megszerzését, feldolgozását, alkalmazását hátráltató sérülések) figyelembevételével.
- Év végi szintmérés, szöveges értékelés.

A szakasz végére elvárható követelmények

- Legyen képes tárgyak, személyek tulajdonságainak megfigyelésére, megnevezésére.
- Tudjon a megismert tulajdonságok alapján csoportosítani.
- Tudjon kész csoportokat egy tulajdonsággal elnevezni.
- Legyen biztos számfogalma, műveletfogalma a 10-es számkörben.
- Tudja az egyszerű szöveges feladatot művelettel megjeleníteni, lejegyezni.
- Legyenek elemi tapasztalatai térbeli helyzetekről, nagyságbeli viszonyokról.

- Különböztesse meg a kerek, szögletes, gömbölyű alakzatokat.
- Gyűjtsön tapasztalatokat a hosszúság, a tömeg, az űrtartalom méréséhez.
- Legyen képes legalább háromelemű szekvencia felidézésére.
- Tudjon egyszerű sorozatokat alkotni megadott szabály alapján.
- Ismerjen fel összefüggéseket személyek, tárgyak, számok között.
- Tudja kifejezni a felismert összefüggéseket tevékenységgel, szóval.
- Legyen képes dolgokat egymáshoz rendezni.
- Megfelelő tapasztalati bázis megalapozásával:
 - természetes számfogalom, műveletfogalom kialakítása 20-as számkörben;
 - ismerkedés a geometriai alapformákkal;
 - a megszerzett tudás kipróbálása a mindennapi életben;
 - az egyéni és a csoportos munkavégzéshez szükséges viselkedési formák elsajátítása.

(3–4. évfolyam)

Célok

- Bevezetés a valós világ mennyiségi és térbeli viszonyainak felfedezésébe tapasztalati úton.
- A matematikai gondolkodás megalapozása.

Feladatok

- A térbeli tájékozódás fejlesztése.
- A geometriai alapfogalmak elmélyítése és bővítése.
- A fogalmi, analógiás gondolkodás alakítása.
- A gyakorlati tapasztalatszerzés lehetőségének megteremtése az ismeretek bővítése érdekében.
- A matematika gyakorlati szerepének tudatosítása a mindennapi életben.
- Az önértékelés, és tevékenységsszervezés képességének fejlesztése.
- A tanulók szemléletének alakítása gyakorlati példákkal, a valóság és a matematikai modellek kapcsolatának felfedezésével.
- Az együttműködéshez szükséges tulajdonságok fejlesztése.
- A feladattartás kialakítása.
- A hibák szóbeli irányítás mellett történő megtalálása, kijavítása.
- A matematikai modellek és a valóság kapcsolatának feltárása.
- A műveletvégzés segítése az analógiák megismerésével.
- A megismerés képességének, az idő- és térszemléletnek a fejlesztése.
- A tevékenységekhez kötött problémafelismerés, -megoldás fejlesztése.
- Az ismeretszerzéshez szükséges szokások, módszerek fejlesztése.
- Ösztönzés a kitartó munka végzésére.

Fejlesztési feladatok, tevékenységek, tanulásszervezés

1. Tantárgyspecifikus képességfejlesztési feladatok, tevékenységek

- A környezet és a mennyiségek kapcsolatának felismerése. Analógiák követése, logikus gondolkodás fejlesztése.
- A számfogalom, a számköri ismeretek megalapozása. A mennyiségek leképezése a számok, a mennyiségek változásának leképezése a műveletek szintjén.
- Cselekvéssorok, tények értelmezése, lényegkiemelés.
- A tárgyak mérhető tulajdonságainak megismerése. A formaérzékelés és a térbeli tájékozódás, térlátás fejlesztése. Becslési képesség, alkotóképesség fejlesztése.
- A megfigyelő és az összehasonlító képesség fejlesztése. A megértési készség fejlesztése.
- A kiegészítés képességének fejlesztése.

2. Általános képességek és készségek fejlesztése

- Gondolkodási képesség fejlesztése: összehasonlítás, összefüggés meglátása, logikus és fogalmi gondolkodás fejlesztése. Kifejezőképesség fejlesztése.
- Az önszervezési, a befogadóképesség fejlesztése. Az önértékelés az önismeret alapozása.
- Helyes szociális viselkedési szokások kialakítása, megerősítése. Az együttműködés megtapasztalása, hasznossága.

Tantárgyi tartalmak, témakörök

Témakör	Tartalom
Gondolkodási módszerek alapozása	Csoportosítások megadott és választott szempont szerint. Elemek rendezése adott vagy felismert szempontok alapján. Tulajdonságok változásának megfigyelése, megfogalmazása, tagadásuk megfogalmazása, jelölésük jelkártyával. Igaz, nem igaz állítások megfogalmazása. Transzformációs játék két tulajdonság változásával. Nyitott mondatokba elemek, számok helyettesítése, igazságtartalmak eldöntése. Részhalmaz és kiegészítő halmaz előállítás változatos alaphalmazokon (személyek, tárgyak, logikai készlet).
Számтан, algebra Számfogalom, számköri ismeretek	Számkör bővítése 50-ig, majd 100-ig. Számfogalom elmélyítése 100-as számkörben. Tízes számrendszer szerkezeti sajátosságainak elmélyítése. A száz fogalma. Kerek tízesek, teljes kétjegyű számok írása, olvasása, értelmezése. Elemek megszámlálása, leszámmlálása. Csoportosítás, tízes csoportok alkotása. Kétjegyű számok. Mennyiség egyeztetése számnévvvel, számjeggyel. Mennyiségfogalom megerősítése gyakorlati példákkal. Számok viszonyítása, rendezése. Számok helye a számsorban, számszomszédok. Alaki érték, helyi érték, valódi érték közötti összefüggés elmélyítése. A mindennapi gyakorlatban előforduló római számok írása, olvasása 50-ig. Soralkotások, állandó különbség: 1, 2, 5, 10. Számok nagyságbeli viszonya, relációs rendezések, soralkotások. Műveletek előkészítése: kétjegyű számok bontása. 50-es, 100-as pénzérme használata, kifizetések különböző pénzérmmel.

Műveletek	<p>Szóbeli összeadás, kivonás tízes átlépéssel. Kétjegyű számok összeadása, kivonása tízes átlépés nélkül, analógia segítségével. Szorzás, bennfoglalás és részekre osztás értelmezése. A műveleti jelek bevezetése. Írásbeli összeadás: teljes kétjegyűek tízes átlépés nélkül, egyeseknél tízes átlépéssel. Írásbeli kivonás tízes átlépés nélkül elvétellel, pótlással. 10-es, 5-ös, 2-es, 4-es, 3-as, 6-os szorzó- és bennfoglaló táblák kiépítése. Műveletek megjelenítése cselekvéssel, tárgyakkal, rajzban. Műveletek közötti kapcsolat: összeadás, kivonás, szorzás, bennfoglalás. Műveletfogalom előkészítése – teljes kétjegyű számok bontása. 200, 500, 1000-es pénznemek használata. Kifizetések.</p>
Szöveges feladatok	<p>Egyszerű szóbeli, írásbeli szöveges feladatok várható eredményének becslése, lejegyzése, megoldása, ellenőrzése, összehasonlítása a valósággal. Kérdések megválasztása. Ismert és ismeretlen adatok megállapítása. A mennyiségi változás megjelenítése rajzban, lejegyzés művelettel.</p>
<p>Geometria, mérések</p> <p>Geometriai alakzatok, tulajdonságaik</p> <p>Gyakorlati mérések, mértékegységek, számítások</p>	<p>Testek építése, felismerése, megnevezése. Válogatások tulajdonságaik megadott tulajdonság alapján. Tükrözés siktükörrel. Tengelyesen tükrös alakzatok létrehozása. Tükrös alakzatok felismerése, előállításuk egy tükrötengellyel (kirakással, tépéssel, nyírással). Vonalak tulajdonságai. Pont és vonal helyzete. Síkidomok előállítása, megnevezésük határoló vonalak, határoló oldalak és csúcsok száma szerint. A négyzet és a téglalap tulajdonságainak megfigyelése, megfogalmazása. Rajzolásuk négyzethálós papíron. Eltolás térben és síkban, az eltolás eredményének megfigyelése. A terület fogalma. A terület fogalmának előkészítése lefedéssel.</p> <p>Mérés választott és szabvány egységekkel. Hosszúság (m, dm, cm); űrtartalom (l, dl); tömeg (kg, dkg) becslése, mérése. Időtartam érzékeltetése: <i>évszak, hónap, hét, nap, napszak, óra</i>. Időpont leolvasása (egész óra, perc). Egyenesek, félegyenesek, szakaszok, síkidomok rajzolása szabad kézzel és vonalzó segítségével.</p>
Összefüggések, függvények, sorozatok	<p>Összefüggések kifejezése rajzzal, jelekkel. Összefüggések felfedezése bővülő elemek megadásával. Szabályjáték logikai készlettel, számokkal egy, majd két tulajdonság változásával, számolási műveletekkel. Táblázatok kiegészítése adott szabály alapján. Állandó különbségű sorozatok megadott, majd felismert szabály alapján. Hiányos sorozatok kiegészítése.</p>

A tantárgy kiemelt rehabilitációs/rehabilitációs célú feladatai a kezdő szakaszban

- Tájékozódás a viszonyítási pont megváltoztatásával.
- A mennyiségi jellemzők kifejezése természetes számokkal, választott mértékkel.
- Folyamatok megfigyelése az érzékszervek együttműködése révén. Változások kifejezése mondatokkal, nyíllal és műveletekkel.
- Hallott rövid történet képzeletben való követése, eljátszása. Egy mindennapos probléma megoldásának elképzelése. A megoldás összehasonlítása a tervekkel.
- Számmemória fejlesztése mozgásokhoz kapcsolva. Emlékezés a részletekre, időrendre, szóbeli és rajzos

információkra.

- Gondolkodási funkciók és műveletek erősítése: összehasonlítás, a különbségek tudatosítása. Válogatás folytatása ismert szempont szerint. Osztályozás, sorba rendezés. Egyszerűbb kijelentések a fogalmak szintjén. Analógiák követése. Oksági kapcsolatok keresése.
- Fogalmak viszonyának rendezése a képekkel.
- A tanulás eszközeinek célszerű használata. Tanári, tanulói segítség elfogadása. Kíváncsiság ébrentartása, az önbizalom folyamatos megerősítése.
- Ismeretek mozgósítása a tanult analóg helyzetekben, alkalmazás irányított cselekvéssel.
- Történetben jelentkező problémák segítséggel, majd segítség nélkül való felismerése, megbeszélése, megoldása a megoldási út kiválasztásával. Az eredmény ellenőrzése.
- Események megjelenítése nyitott mondatokkal. Ábrák reprodukálása kiegészítéssel. Geometriai alakzatokból soralkotás

A tanulók értékelésének elvei

- Az értékelés alapja a tanuló önmagához mért fejlődése.
- Az elért teljesítmény tudatosítása a tanuló számára, amelyben a hangsúlyos szempont a tanulói erőfeszítés, akarat, szorgalom, feladattudat, személyiségfejlődés, a pontosságra törekvés.
- A differenciált értékelés alkalmazása a tanulók különböző fejlődési lehetőségeinek (az ismeretek megszerzését, feldolgozását, alkalmazását hátráltató sérülések) figyelembevételével.
- Év végi szintmérés, szöveges és minősítő értékelés.

A szakasz végére elvárható követelmények

- Legyen jártas a tulajdonságok változásainak megfigyelésében, megfogalmazásában, a halmazok képzésében.
- Tudjon megfogalmazni egyszerű állításokat és azok tagadását.
- Legyen biztos számfogalma, műveletfogalma az adott számkörben.
- Tudjon önállóan megoldani egyszerű szöveges feladatokat.
- Legyen jártas egyszerű relációk értelmezésében, kifejezésében, megfogalmazásában, a számok nagyságának összehasonlításában.
- Ismerjen fel egyszerűbb szabályokat, és tudja azokat megfogalmazni.
- Tudjon egyszerű, állandó különbségű számsorozatot folytatni mindkét irányban.
- Ismerje a téglalap és a négyzet tulajdonságait.
- Legyen jártas a négyzet és a téglalap kerületének értelmezésében. Gyűjtsön tapasztalatokat a számításokban.
- Ismerje fel a kockát, téglatestet, gömböt, hengert, négyzetet, kört, háromszöget; tudjon előállítani testeket gyurmából, síkidomokat vágással, tépéssel, rajzolással.
- Ismerje a szabvány mértékegységeket.

(5–6. évfolyam)

Célok

- A környező világ mennyiségi és térbeli viszonyainak megismertetése.
- A matematika iránti vonzódás kialakítása annak gyakorlati hasznosíthatóságának szempontjából.

Feladatok

- Gondolkodási műveletek bővítése. A matematikai fogalmak használata.

- Az egész számok fogalmi megalapozása. A tanult számolási eljárások készségszintű ismerete a természetes számok körében. A műveletfogalom megalapozása az egész számokkal.
- A mennyiségfogalom alakítása, bővítése.
- Eszközhasználat megtanítása a geometriai feladatokban, szerkesztési algoritmusok kialakítása.
- Önértékelés, tevékenységsszervezés képességének kialakítása.
- Segítse a közvetlen környezet összefüggéseinek a megismerését.
- Késztesse a tanulót a meglévő ismereti kipróbálására.
- Tegyen képessé az utasítások követésére, a társakkal való együttműködésre.
- Tudatosítsa a feladatra való koncentrációt.
- Tegyen alkalmassá a hibák egyszerű utasítással történő megtalálására, kijavítására.
- Tárja fel a matematikai modellek és a műveletek közötti kapcsolatot.
- Segítse a műveletvégzést az algoritmusok megismerésével.
- Biztosítsa – változatos matematikai tevékenységek során, az életkor és az egyéni sajátosságok figyelembevételével – a megismerés képességének fejlődését.
- Bővítse az ismeretszerzéshez szükséges szokásokat, módszereket.
- Az ismeretek fokozatos bővítésével segítse a tantárgy szeretetét.

Fejlesztési feladatok, tevékenységek, tanulásszervezés

1. Tantárgyspecifikus képességfejlesztési feladatok, tevékenységek

- A mennyiségek közötti összefüggések feltárása. Algoritmusok kialakítása, kauzális gondolkodás fejlesztése.
- A számfogalom elmélyítése, számkörbővítés. A mennyiségek leképezése a számok viszonyában, a mennyiségek változásának leképezése a műveletvégzés magasabb szintjén. Cselekvéssorok, tények, jelenségek értelmezése, az adatok elemzésével.
- A geometriai látásmód, mennyiségfogalom megalapozása. Jártasság a szerkesztőeszközök használatában. Analízis-, szintézisművelet fejlesztése. Becslési képesség fejlesztése.
- Elemi logikai kapcsolatok felfedező képességének fejlesztése. Az ismeretek alkalmazása a matematika más témaköreiben. A rendezés, a rendszerezés az osztályozás képességének fejlesztése.
- A tanulók szemléletformálása a valóság észleléséhez. Adatgyűjtési technikák fejlesztése.

2. Általános képességek és készségek fejlesztése

- A tanulási igény szint kialakítása. Gondolkodási képesség fejlesztése. A fogalmi gondolkodás fejlesztése. Konkretizálás, általánosítás. A kifejezőképesség fejlesztése.
- Az önellenőrzési tevékenység fokozása. Az élményszerzés képességének kialakítása. Az önértékelés az egyéni adottságok árnyalt és pontos megfogalmazása.
- Évfolyamszintű csoportmunkában a szociális szokások, viselkedések alkalmazásának gyakoroltatása, a szabálykövető magatartás előnyeinek felismerése. Az együttműködés egyre önállóbb gyakoroltatása.

Tantárgyi tartalmak, témakörök

Témakör	Tartalom
---------	----------

<p>Gondolkodási módszerek alapozása</p>	<p>Két halmaz közös elemeinek keresése. Metszethalmaz képzése (személyek, tárgyak, matematikai eszközök). Metszethalmaz ábrázolása. Metszethalmaz számokkal, geometriai alakzatokkal. Állítások halmazára részéről. A logikai "és" értelmezése, "minden", "van olyan", "van, amelyik nem", "egyik sem" kifejezések használata. Az alap-, rész- és kiegészítő halmazok további vizsgálata, a halmazokról tanultak elmélyítése. Tagadások, a logikai "nem".</p>
<p>Számтан, algebra</p> <p>Számfogalom, számköri ismeretek</p> <p>Műveletek</p> <p>Szöveges feladatok</p>	<p>Számkör bővítése 10 000-ig. A tízes számrendszer szerkezeti sajátosságának felelevenítése, elmélyítése. A tízes számrendszer szerkezeti sajátossága 1000-es, 10 000-es helyi értékig. Számképzés adott feltételekkel. Számok írása, olvasása, helyük a számegyesen, százaz, ezres számszomszédok, teljes négyjegyű számok és kerek ezresek egyes szomszédjai. Tört fogalmának előkészítése, elmélyítése: előállítás tevékenységgel, a részek neve, az egész neve törtrésszel. Törtrészek ábrázolása, jelölés bevezetése: számláló, nevező, törtvonal. Törtszám írása, olvasása. Az egész különböző nevei. Negatív számok fogalmának előkészítése: hőmérő, adósság. Negatív számok a számegyesen. Relációk azonos és különböző nagyságrendű számok között. Állandó és váltakozó különbségű sorozatok. 2000, 5000, 10 000-es pénznemek használata, kifizetések.</p> <p>Műveletfogalom előkészítése: kerek százazok bontása, helyi érték szerinti bontások, kerek számok szorzat alakja. Szóbeli összeadás, kivonás gyakorlása, pótlás kerek tízesekkel, százazokkal, ezresekkel az egyjegyű számok analógiájára. A 8, 9, 7, szorzó-, bennfoglaló tábla kiépítése. Szorzó-, bennfoglaló táblák gyakorlása. Összefüggések a szorzótáblák között. Írásbeli összeadás, kivonás teljes háromjegyű számokkal, helypótló különböző helyi értékekben a tízes átlépés fokozatainak betartásával. Különbség változásának megfigyelése. Írásbeli szorzás, osztás egyjegyű szorzóval, osztóval, a fokozatok bemutatásával. Fokozatos körátlépéssel két- és háromjegyű számok szorzása egy, majd kétjegyű szorzóval – részletszorzatok lejegyzése. Két-, három- és négyjegyű számok osztása egyjegyű osztóval. Műveleti tulajdonság: összeadásoknál a tagok, szorzásnál a tényezők felcserélhetősége. Műveletek közötti kapcsolat: összeadás – kivonás, összeadás – szorzás, szorzás – bennfoglalás. Műveletek közönséges törtekkel: azonos nevezőjű törtek összeadása, kivonása. 1 egésznél kisebb törtszám pótlása 1 egészre eszközzel, majd eszköz nélkül.</p> <p>Összetett szöveges feladatok: leírás nyitott mondattal, megoldás, ellenőrzés. Feltételek és a kérdés szétválasztása. Lejegyzés, megoldási sorrend felállítása, megoldás, ellenőrzés.</p>
<p>Geometria, mérések</p>	

<p>Geometriai alakzatok, tulajdonságaik</p> <p>Gyakorlati mérések, mértékegységek, számítások</p> <p>Szerkesztések</p>	<p>Testek építése lapokból és egységkockákból. Síkdomok előállításuk lyukas táblán, rajzolással. Tulajdonságaik megfigyelése, megfogalmazása, tulajdonságok bővítése. Csoportosítások határoló lapok tulajdonságai alapján (alak, nagyság, helyzet). Síkidomok bővülő tulajdonságai. Csoportosítások határoló vonalak, oldalak száma, nagysága, helyzete, átlók, szimmetriatengelyek száma alapján. Nagyítás eredeti elemekkel. A két alakzat összehasonlítása. A terület fogalmának előkészítése lefedéssel.</p> <p>Mérések választott és szabvány mértékegységekkel. Mértékegységrendszerek bővítése (km, mm, hl, cl, t, q, év, hónap, hét, nap). Mértékváltások tanult mértékegységekkel. Átváltások, beváltások. Négyzet és téglalap területének számítása. Négyzet és téglalap területének mérése lefedéssel.</p> <p>Egyenesek és szakaszok kölcsönös helyzete. A szög fogalma, fajtái. Szög rajzolása, mérése szögmérővel. Sokszögek kerületének mérése, számítása. Szakaszok és szögek másolása. Különböző sugarú körök rajzolása körzővel. Párhuzamos, merőleges egyenesek, szögfelező és szakaszfelező egyenesek, négyzet, téglalap rajzolása derékszögű vonalzóval, majd szerkesztése. Tükrözés egy tükrötengellyel lyukas táblán. Nagyítás, kicsinyítés négyzethálón rajzban. A négyzet és a téglalap kerületének számítása (összeadással, szorzással), területének mérése, lefedése szabvány egységekkel.</p>
<p>Összefüggések, függvények, sorozatok</p>	<p>Szimmetrikus és nem szimmetrikus relációk rajzosan. Bontott alakú számok közötti kapcsolat, a nyíldiagram használata. Számok közötti relációk. Felismert szabály lejegyzése, szabály leolvasása nyíldiagramról. Egy- és két bemenetelű táblázatok kiegészítése adott szabály alapján. Relációk egyenlő nevezőjű közönséges törtek, mértékegységek, geometriai alakzatok között. Különbségsorozat egy-két, majd állandó és változó különbséggel. Hányados sorozatok megadott szabály alapján.</p>
<p>Valószínűség, kombinatorika, statisztika</p>	<p>Események megfigyelése, összeszámlálása (fej-írás játék, kockadobálás). Adatok tervszerű gyűjtése, rendezése, közvetlen környezetben megfigyelhető események megszámlálása (járműforgalom). Megfigyelések, kísérletek a biztos és a lehetetlen megkülönböztetésére.</p>

A tantárgy kiemelt rehabilitációs/rehabilitációs célú feladatai az alapozó szakaszban

- Tájékozódás a forgó test aktuális helyzetéhez képest, valamint a másik ember nézőpontja szerint. Térbeliség ábrázolása két dimenzióban.
- A ciklusonként átélt idő lineáris időfogalomként kezelése; időtartam, időpont saját életből. Folyamat mozzanatainak időbeli elrendezése.
- Mérhető dolgok összehasonlítása, becslése, mennyiségek bővítése. A mennyiségi jellemzők kifejezése egész számokkal, adott mértékegységgel.
- Statikus helyzetek, képek, tárgyak megfigyelése, elemzése, kísérletek végzése. Változások kifejezése leírással.
- Számmemória fejlesztése, összefüggésekre, mozgássorokra, kísérletekre való emlékezés. Szöveges feladat visszamondása, emlékezést segítő rajzok készítése.
- Gondolkodási funkciók és műveletek erősítése: az azonosságok és különbségek elemzése. Válogatás

folytatása a felismert szempont szerint. Osztályozás, soralkotás a felismert szabály szerint. Egyszerűbb kijelentések az összefüggések szintjén. Algoritmusok követése. Okok keresése, egy lépéses következtetések levonása.

- Fogalmak viszonyának rendezése halmazképzéssel. Rendszerezést segítő eszközök ismerete.
- Ismeretek mozgósítása felismert analóg helyzetekben, alkalmazás önálló cselekvéssel algoritmusok mentén.
- Egyszerűbb műveletekben jelentkező problémák segítséggel, majd segítség nélkül való felismerése, megoldása, több lehetséges megoldás közül. Az eredmény ellenőrzése.
- Események megjelenítése műveleti modellekkel. Alakzatok reprodukálása részekből. Logikai sorrend reprodukálása. Fogalmak alkotása irányítás mellett.

A tanulók értékelésének elvei

- A tanuló munkájának folyamatos megfigyelése, a tapasztalatok, mérések regisztrálása.
- A tanuló személyisége alakulásának, a tanulási képesség fejlődésének figyelembevétele.
- A szóveges és szummatív értékelés alkalmazása.
- A dicséret, a biztatás alkalmazása a tanulói motiváció erősítésére.
- Év végi szintmérés, szummatív és szóveges értékelés.

A szakasz végére elvárható követelmények

- A tanuló tudjon gondolkodási műveletet végezni az ismert halmazok segítségével.
- Értse és használja helyesen a logikai fogalmakat.
- Legyen biztos számfogalma tízezres számkörben, a számok írásában.
- Értse a közönséges tört szám és a negatív szám fogalmát.
- Tudjon készségszinten számolni szóban és írásban.
- Tudjon önállóan összetett szóveges feladatot megoldani.
- Legyen jártas a természetes számok nagyság szerinti összehasonlításában.
- Legyen képes összefüggések felismerésére és leírására a matematika különböző témaköreiben.
- Felismert és megfogalmazott szabályokat tudjon lejegyezni.
- Tudjon különbségsorozatot folytatni, hányadosorozatot alkotni.
- Növekedjen gyakorlottsága a gyakorlati mérésekben, a pénzhasználatban.
- Tudjon csoportosítani testeket és síkidomokat a tanult tulajdonságok alapján.
- Ismerje a mértékegységeket és a mértékegységek közötti viszonyszámokat.
- Legyen jártas a szögmérő használatában, a szögek mérésében.
- Tudja a négyzet és a téglalap területét kiszámítani, területét lefedéssel mérni.
- Tudja szerkeszteni a tanult geometriai alakzatokat.
- Gyűjtsön adatokat, szerezzen tapasztalatokat a lejegyzési módban.
- Végezzen csoportos valószínűségi kísérleteket.
- Értse a „biztos” és a „lehetetlen” kifejezéseket.
-

(7–8. évfolyam)

Célok

- A környező világ mennyiségi és térbeli viszonyainak fogalom szintű megismertetése.
- A lényeglátás és az elvonatkoztató képesség, logikus gondolkodás fejlesztése. Az egyszerű matematikai problémák felismerése, megoldása

Feladatok

- Természetes számfogalom, műveletfogalom kialakítása 1 000 000-es számkörben.
- A racionális számfogalom megalapozása. Készség szintű számolás az egész számok körében.
- Műveletvégzés a racionális számok körében.
- A geometriai alakzatok tulajdonságainak bővítése, új szabványmértékek bevezetése.
- A mérések és számítások alkalmazása életszerű helyzetekben.
- Szerkesztési alapismeretek bővítése.
- A mindennapi élethelyzetekben előforduló matematikai feladatok önálló megoldása, a továbbképzési igény egyszerűbb szintű kielégítése.
- Önértékelés, tevékenységszervezés képességének fejlesztése.
- A mindennapokban felmerülő problémák felismeréséhez segítség adása.
- Ösztönzés a meglévő ismeretek alkalmazására.
- A közös munkavégzés képességének alakítása.
- A folyamatos munkavégzés képességének fejlesztése.
- A matematikai műveletek és szabályok közötti kapcsolatok tudatosítása, a hibák megtalálásának és kijavítási igényének felkeltése.
- Az alkotó képzelet fejlesztése.
- A függvényszerű gondolkodás fejlesztése.
- Az oksági összefüggések felismerésének fejlesztése, az ismeretszerzéshez szükséges szokások, módszerek egyénre jellemző kialakítása.
- Az ismeretek gyakorlatban való megtapasztalása, a tanulás hasznosságának tudatosítása.

Fejlesztési feladatok, tevékenységek, tanulásszervezés

1. Tantárgyspecifikus képességfejlesztési feladatok, tevékenységek

- Az ismeretek elvonatkoztatása a műveletek szintjén. Analógiák kialakítása, problémamegoldó gondolkodás fejlesztése.
- A számfogalom elmélyítése, számkör bővítés. A mennyiségek leképezése a számok rendszerében, a műveletek értelmezése az alkalmazás szintjén. Cselekvéssorok, jelenségek, tények, értelmezése mint problémamegoldás.
- Tapasztalatszerzés a gyakorlati életben előforduló mérések területén. A térlátás fejlesztése, mértékváltás alkalmazása. A rész és egész viszonyának értelmezése.
- Az összehasonlító-, az összefüggéseket felfogó és kiegészítő képesség fejlesztése. A függvényszerű gondolkodás megalapozása.
- Az adatfeldolgozó, adatelemző képesség fejlesztése.

2. Általános képességek és készségek fejlesztése

- A továbbtanulási szándék kiépítése. Gondolkodási képesség fejlesztése: a lényeglátás és az elvonatkoztató

képesség fejlesztése, a gondolkodási műveletek elmélyítése.

- Az önellátási tevékenység önálló végzése. Az élményszerzés és élménynyújtás képességének kialakítása. Az önértékelés az önismeret egyre árnyaltabb és pontosabb megfogalmazása.
- Iskolaszintű csoportmértben a szociális szokások viselkedések alkalmazásának gyakoroltatása, a szabálykövet magatartás előnyeinek, hasznosságának felismerése. Az együttműködés önálló gyakoroltatása.

Tantárgyi tartalmak, témakörök

Témakör	Tartalom
Gondolkodási műveletek alapozása	Halmazokkal végzett tevékenységek bővítése: elemek válogatása, elhelyezése, kördiagramok, halmazok sokféle kapcsolatának vizsgálata. Feltétel tagadása, több feltétel egyidejű teljesülése. Halmazok egyesítése, feltételek valamelyikének teljesülése, a logikai “vagy”. A tanultak elmélyítése, bővítése: végtelen halmazok, az üres halmaz (egy dolog sem eleme).
Számтан, algebra Számfogalom, számköri ismeretek	Számkör bővítése 1000000-ig. A tízes számrendszer szerkezeti sajátosságai. Teljes ötjegyű számok írása, olvasása, helypótló a különböző helyi értékeknél. Teljes hatjegyű számok írása, olvasása. Számok helye a számegyenesen. Bontás helyi érték szerint. Számképzés legalább két feltétellel. Törtszám fogalmának elmélyítése: tört számok összehasonlítása egyszerűsítéssel, bővítéssel. Közönséges törtek (10, 100, 1000 nevezőjű) írása tizedes alakban. Tizedes törtek írása, olvasása, értelmezése. Tized, század, ezred értelmezése, helyük a helyi érték táblázatban. A helyi értékes írásmód kiterjesztése tizedes törtekre. Összefüggések a tized, század, ezred között. Negatív számok fogalmának megerősítése többféle esetben. Negatív számok összehasonlítása egymással, a 0-val és a pozitív egész számokkal. Mennyiségtartalmak mindennapi, gyakorlati példákkal.
Műveletek	Szóbeli összeadás, kivonás, pótlás kerek tízezesekkel. Kerek számok szorzása, osztása egyjegyű szorzóval, osztóval szóban. Egész számok szorzása, osztása 10-zel, 100-zal, 1000-rel szóban. Teljes öt- és hatjegyű számok összeadása, (töbtagú) kivonása írásban. Két-, háromjegyű számok szorzása két-, háromjegyű szorzóval. Három-, négy-, ötjegyű szám osztása egy-, két-, háromjegyű osztóval. Különböző nevezőjű törtek összeadása, kivonása (közös nevező valamelyik tag nevezőjével azonos). Közönséges törtek szorzása közönséges törttel, közönséges törtek osztása egész számmal és közönséges törttel. A reciprok érték fogalma. Összeadás, kivonás tizedes törtekkel. Szorzás egész számmal, tizedes törttel, osztás egész számmal. Tizedes törtek szorzása, osztása 10-zel, 100-zal, 1000-rel.
Szöveges feladatok	Egyszerű szöveges feladat készítése. Egyszerű és összetett szöveges feladathoz megfelelő matematikai modell keresése. Fordított szövegezésű szöveges feladatok megoldása.

<p>Geometria, mérések</p> <p>Geometriai alakzatok, tulajdonságaik</p> <p>Gyakorlati mérések, mértékegységek, számítások</p> <p>Szerkesztések</p>	<p>Háromszögek tulajdonságai, osztályozásuk az oldalak és szögek nagysága szerint. A kör és alkotórésze. Testek építése testhálóból, egységkockákból. Testek–testhálók. A négyzetes oszlop, a kocka és a téglatest fogalmi jegyei. A henger és a kúp tulajdonságainak megismerése tapasztalati úton. A testek nézetei.</p> <p>Mérések növekvő pontossággal. A terület mértékegységei: km^2, m^2, dm^2, cm^2, mm^2. Gyakorlati mérések, mértékváltások gyakorlása. A négyzet és a téglalap kerületének és területének kiszámítása. A négyzetes oszlop, a téglatest és a kocka felszínének számítása. Térfogatuk mérése egységkockákkal. A térfogat mértékegységei: m^3, dm^3, cm^3. Összefüggések mértékegységek között.</p> <p>Szakaszok, szögek szerkesztése, szögmásolás, szögfelezés. Tükrözés, kicsinyítés, nagyítás szerkesztéssel. Háromszög szerkesztése. Négyzet, téglalap, háromszög szerkesztése. Speciális négyszögek tulajdonságai. Tükrözés, kicsinyítés, nagyítás. A négyzetes oszlop, a kocka és a téglatest hálózatának rajzolása négyzethálós papíron.</p>
<p>Összefüggések, függvények, sorozatok</p>	<p>Kapcsolatok megfogalmazása szöveggel, nyitott mondattal, táblázattal, grafikonnal. Relációk a tanult számkörben, azonos nevezőjű és számlálójú közönséges törtek között. Negatív számok összehasonlítása egymással, 0-val, a pozitív számokkal. Állandó különbségű sorozatok közönséges és tizedes törtekkel. Hányados sorozatok. Táblázat adatainak kiegészítése, adatpárok ábrázolása derékszögű koordináta-rendszerben.</p>
<p>Valószínűség, kombinatorika, statisztika</p>	<p>Valószínűségi játékok: a „<i>lehet</i>”, a „<i>biztos</i>”, a „<i>lehetetlen</i>” kifejezések értelmezése, elmélyítése. Koordináta-rendszer bevezetése, helymeghatározások. Statisztikai adatok értelmezése, oszlopos grafikonok. Események gyakoriságának megfigyelése. Táblázatból, grafikonról adatok leolvasása, értelmezése.</p>

A tantárgy kiemelt rehabilitációs/rehabilitációs célú feladatai a fejlesztő szakaszban

- Kísérletek végzése, a történés többszöri megfigyelése. A kimenet jóslása. Esemény szimbolikus jelekkel történő lejegyzése, nyitott mondat készítése.
- Számmemória fejlesztése, összefüggésekre való emlékezés cselekvéssorokhoz kapcsolva. Adatokra, folyamatokra való emlékezés jegyzetek, szimbolikus rajzok alapján. A szöveges feladatban megjelenő problémára való emlékezés, emlékezést segítő ábrák készítése.
- Gondolkodási funkciók és műveletek erősítése: az ismeretek rendezése, fogalmi gondolkodás megalapozása. Egyszerűbb kijelentések, tagadások igazságtartalmának eldöntése. Algoritmusok követése. Okok keresése, egyenlőségek megoldása következtetéssel.
- Fogalmak viszonyának rendezése alá- és fölérendeléssel. Rendszerezést segítő eszközök megismerése.

- A tanulás eszközeinek tervszerű használata. Tanári, tanulói segítség adekvát kérése, célszerű használata.
- Tanult algoritmusok felismerése, ismeretek mozgósítása műveleti szinten modellkövetéssel.
- Összetett műveletekben jelentkező problémák segítséggel, majd segítség nélkül való felismerése, megbeszélése, megoldása a tanult algoritmusok mentén. Az eredmény ellenőrzése.
- A gondolkodás fejlesztését, a megjegyzés technikáit segítő módszerek megtalálása, alkalmazása: események megjelenítése gráfokkal és ábrákkal. Alakzatok reprodukálása kiegészítéssel. Elemek sorozatba rendezése. Fogalmak alkotása segítséggel.
- A közös cselekvéshez, munkához szükséges tulajdonságok, képességek fejlesztése, szokások kialakítása.

A tanulók értékelésének elvei

- A tanuló munkájának folyamatos megfigyelése, a tapasztalatok, mérések regisztrálása
- A tanuló személyisége alakulásának, a tanulási képesség fejlődésének figyelembe vétele.
- A szóveges és szummatív értékelés alkalmazása.
- A dicséret, a biztatás alkalmazása a tanulói motiváció erősítésére.
- Év végi szintmérés, szummatív és szóveges értékelés.

A szakasz végére elvárható követelmények

- A tanuló használja a matematika nyelvét a gondolkodási műveletek végzésekor.
- Legyen biztos szám- és műveletfogalma az adott számkörben.
- Tudjon összetett szóveges feladathoz megoldási tervet készíteni, több megoldást keresni.
- Tudjon összehasonlítani racionális számokat.
- Legyen képes összefüggések felfedezésére a szabály kiválasztásánál, különböző módon tudjon sorozatokat folytatni az adott számkörben.
- Használja a logikai kifejezéseket.
- Ismerje a statisztikai adatok feldolgozásának, rendezésének módját.
- Legyen képes adott szabályú táblázatot kiegészíteni, adatokat ábrázolni koordináta-rendszerben. Tudjon grafikont készíteni leolvasott adatok alapján.
- Legyen képes megállapítani a valószínűségi játékok és kísérletek kimenetelét.
- Ismerje a fogalmakat.
- Ismerje a testek és síkidomok tulajdonságait, alkotórészeit.
- Tudjon területet, felszínt számolni, ismerje a terület mértékegységét.
- Tudjon szerkeszteni a geometriai alakzatokat.
- Tudjon síkidomot tükrözni, kicsinyíteni, nagyítani.

INFORMATIKA

Óraszámok

	Szakaszok – évfolyamok							
	Kezdő szakasz		Alapozó szakasz		Fejlesztő szakasz		Megszilárdító szakasz	
	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.

Heti óraszám	0,5	1	1	1	1	1	1	1
Éves óraszám	18.5	37	37	37	37	37	37	37

Témakörök ütemezése

Témák, altémák	Szakaszok – évfolyamok			
	Kezdő szakasz (3–4. évfolyam)	Alapozó szakasz (5–6. évfolyam)	Fejlesztő szakasz (7–8. évfolyam)	Megszilárdító szakasz (9–10. évfolyam)
Számítástechnika				
A számítástechnika alapjai	x	x	x	
Számítógép-kezelési alapismeretek		x	x	
Algoritmusok		x	x	x
Dokumentumkészítés				x
Adatkezelés				x
Táblázatkezelés				x
Számítógéppel problémamegoldás segített				x
Számítógépes hálózat				x
Könyvtárhasználati ismeretek				
Dokumentumismeret			x	x
Általános könyvtárhasználati ismeretek	x	x	x	x

(3–4. évfolyam)

Célok

- Bevezetés az informatika – közvetlenül érzékelhető – világába.
- Az információszerzés, -feldolgozás, -átadás szerepének felfedeztetése a mindennapi életben.

Feladatok

- Az érdeklődés felkeltése a számítógéppel végzett tevékenység iránt.
- Jelenségek, cselekvések gyűjtése algoritmusokra, közvetlen tapasztalatszerzés alapján.
- A közvetlenül tapasztalt algoritmusokban „talált” adatok értelmezése.
- A tájékozódási képesség fejlesztése a közvetlen környezetben előforduló jelek üzenettartalma alapján.

- Felfedező keresés az életkornak megfelelő könyvtári ismerethordozókban.

Fejlesztési feladatok, tevékenységek, tanulásszervezés

- Közvetlen tapasztalatszerzés: irányított megfigyelések, szempontok alapján. Algoritmusok olvasása, rendezése.
- Gyűjtött információk rendezése, csoportosítása, papíralapú táblázatok készítése.
- Csoportmunkák.

Tantárgyi tartalmak, témakörök

Témakör	Tartalom
A számítástechnika alapjai	<p>Jelek és kódok – a környezetben való tájékozódás irányai.</p> <p>Információs játékok – az információ jelentősége: találós kérdések, kereső, érzékelő játékok.</p> <p>Tapasztalati úton jelenségek gyűjtése a sorrendiségre, tulajdonságok felismerésére, ellentétpárok létrehozása.</p> <p>Játékos algoritmusok-irányjátékok a tanteremben, a szabadban, helymeghatározások relációk alapján.</p> <p>Hétköznapi algoritmusok – algoritmusok megfigyelése a mindennapos cselekvésekben.</p> <p>Közlekedés, vásárlás, napi-, hetirend.</p> <p>A megfigyelt cselekvési sorok képi ábrázolása jelekkel, mozgások megadott irányban, lejegyzés.</p> <p>Az iskolai élet jelei, beszélő képek, piktogramok.</p> <p>Látogatás a számítástechnika-teremben –a felsőbb évfolyamok tanulói tevékenységének megfigyelése.</p>
Könyvtárhasználati alapismeretek	<p>Könyvespolc berendezése az osztályban.</p> <p>Képes könyvek, gyermekfolyóiratok válogatása, nézegetése, olvasgatása.</p> <p>Témák megkeresése tartalomjegyzék alapján. Beszélgetés a látottakról, olvasottakról, átélt élményekről.</p> <p>Látogatás az iskolai könyvtárban, könyvkeresés a szabadpolcon.</p> <p>Ismerkedés a könyvtári információs feliratokkal, jelekkel.</p> <p>A könyvtár használata helyben, adott témához könyv, folyóirat keresése, olvasgatás – a betűrendes keresés, beszámolás az olvasottakról.</p> <p>A könyvtári viselkedés szabályai.</p>

A tantárgy kiemelt habilitációs/rehabilitációs célú feladatai

- Térbeli, időbeli tájékozódó képesség fejlesztése.
- Megfigyelő, felismerő képesség fejlesztése.
- Vizuális és akusztikus érzékelés fejlesztése.
- Összehasonlítás, azonosítás, megkülönböztetés műveleteinek gyakorlása.
- Szerialitás a cselekvésben.

A tanulók értékelésének elvei

- Az értékelés fejezze ki a tanuló önmagához mért fejlődését, differenciált, személyre szóló, a tanuló fejlettségéhez, állapotához igazított legyen.
- Az értékelés alapja:
 - a tantárgyi specifikumoknak megfelelő – begyakorolt – tanulási és munkaszokások ismerete,
 - a cselekvésekben való közreműködés,
 - aktivitás, érdeklődés,

– együttműködés.

A szakasz végére elvárható követelmények

- A mindennapi életben szerzett közvetlen tapasztalatok alapján ismerje fel cselekvésekben, tevékenységekben az azonos elemek azonos sorrendben való megjelenését.
- Ismerje fel a közvetlen környezetében található jelek és kódok üzenettartalmát.
- Érdeklődéssel, örömmel vegyen részt a könyvekkel, folyóiratokkal kapcsolatos különböző tevékenységekben.
- Tudjon a tantárgyakban tanultakhoz kapcsolódóan adott témához nyomtatott könyvtári ismerethordozót keresni.

(5–6. évfolyam)

Célok

Az informatikai ismeretek, az informatikai környezet tudatos használatának alapozása.

Feladatok

- A számítógéppel való interaktív kapcsolattartás, a legszükségesebb perifériák megismerése.
- A gyakorlati életben használt legfontosabb írásos dokumentumok gépi megvalósítása.
- Problémák informatikai jellegű megfogalmazása.
- Adott feladat megoldásához algoritmusok keresése, megválasztása.
- Hagyományos és új információs eszközökön alapuló könyvtári szolgáltatások megismerése.

Fejlesztési feladatok, tevékenységek, tanulásszervezés

- Ismerkedés az adott informatikai környezettel. A számítógéppel való interaktív kapcsolattartás ismert programokon keresztül.
- Számítógépes játékok, egyszerű szoftverek használata.
- Információ kifejezése beszéddel, írással, rajzzal, jelekkel.
- Egyszerű rajzos dokumentumok „kép- és betűnyomdák” készítése.
- Az iskolai könyvtár tér- és állományszerkezetében való eligazodás.
- Felfedező keresés az életkornak megfelelő információhordozókban.
- A főbb dokumentumfajták megkülönböztetése, tartalmának és adatainak megállapítása.
- Rajzolás.
- Gyűjtőmunka.
- Dokumentumválasztás.
- Adatgyűjtés – játék az adatokkal, csoportosítás, rendezés, összehasonlítás, elemzés.

Tantárgyi tartalmak, témakörök

Témakör	Tartalom
Számítástechnika	

<p>A számítástechnika alapjai. Számítógép-kezelési alapismeretek. Algoritmusok</p>	<p>A működő számítógép megfigyelése, a használathoz szükséges billentyűk funkciójának tapasztalati megismerése. Változások megfigyelése, létrehozása. Egyszerű játékprogramok, készségfejlesztő programok használata. A számítógép használatának rendje, biztonsági tudnivalók. Jelek és kódok – a kódolás, dekódolás –, titkosítás készítése, megfejtése. Régi korok képi és írásos üzenetei. Üzenetek osztálytársaknak, barátoknak, szülőknek rajzzal, képpel, írással. Információ képekben – állóképek, mozgóképek. Számítógépes alkotásokból nyerhető információk tapasztalat útján történő megismerése. Algoritmus és számítógép: játékos számítógépes környezetben algoritmusok értelmezése. Mozgások létrehozása a képernyőn irányítással, adott útvonal bejárásával. A billentyűzet és az egér használata – egyszerű rajz és rövid szöveg megjelenítése a képernyőn.</p>
<p>Könyvtárhasználati alapismeretek</p>	<p>A könyvtári kölcsönzés: adott témához keresés szerző és cím alapján. A kölcsönzés szabályai. Ismerkedés a katalógussal. Egyéb ismerethordozók használatának lehetősége a könyvtárban.</p>

A tantárgy kiemelt rehabilitációs/rehabilitációs célú feladatai

- Szabályfelismerés, tervező, rendszerező, döntési képesség fejlesztése.
- Csoportosítások, következtetések.
- Algoritmikus és problémamegoldó gondolkodás fejlesztése.
- Pontosság, finommotorika fejlesztése.

A tanulók értékelésének elvei

- Az értékelés fejezze ki a tanuló önmagához mért fejlődését, legyen differenciált, személyre szóló, a tanuló fejlettségéhez, állapotához igazított.
- Az értékelés alapja:
 - a tantárgyi specifikumoknak megfelelő – már begyakorolt – tanulási és munkaszokások,
 - a cselekvésekben való részvétel, a részvétel önállósága,
 - kezdeményező készség, aktivitás,
 - a feladatmegoldások tudatossága.

A szakasz végére elvárható követelmények

- Legyen képes néhány lépésből feladatsor algoritmusának összeállítására.
- Tudjon egyszerű, elsősorban rajzos titkosírást készíteni, megfejteni.
- Legyen tájékozott a képi információforrások körében.
- Fokozódjon érdeklődése, aktivitása a számítógéppel végzett tevékenység iránt.
- Legyen képes változások létrehozására a képernyőn.
- Ismerje a billentyűzet és az egér használatát, tudjon egyszerű rajzot és rövid szöveget megjeleníteni a képernyőn.
- Növekvő önállósággal legyen képes az iskolai könyvtár használatára.
-

(7– 8. évfolyam)

Célok

- Az információs kultúra alapjainak tevékenységcentrikus, gyakorlatorientált megismerésével a tanulók hozzásegítése a munkájukhoz, az életvitelük alakításához szükséges információk korszerű, gyors megszerzéséhez, feldolgozásához és alkalmazásához.

Feladatok

- A számítógépes környezet elemeinek megismerése.
- A számítógép perifériás egységeinek megismerése
- Az informatikai alapfogalmakkal való megismerkedés.
- Az operációs rendszer fogalmával, szerepével és funkcióival való megismerkedés.
- Egyszerű számítógépes programok használata.
- Készségfejlesztő és oktatóprogramok használatának megismerése, logikai játékok használata.

Fejlesztési feladatok tevékenységek, tanulásszervezés

- Egyszerű zenés alkalmazások, animációk elkészítése és használata.
- A feladatok megoldásához szükséges, mások által összeépített alkalmazói környezet használata.
- Adatok csoportosítása, értelmezése.
- Közhasznú információforrások értelmezése, felhasználása.
- Informatikus eszközökkel történő problémamegoldás gyakorlása.
- Egyszerű problémák megoldása szükség szerint segítséggel.
- Egyszerűbb algoritmusok felismerése, megfogalmazása, végrehajtása.
- Mindennapi adatok leírása.
- Információszerzés az Internetről, irányított keresés
- Az új informatikai eszközöket alkalmazó média egyes lehetőségeinek megismerése.
- Szabadon felhasználható források megismerése.
- Személyi információk, személyes adatok fogalmának tisztázása.
- Az informatikai eszközök alkalmazásának etikai kérdései.
- Szöveg készítése.
- Bibliográfia készítése.
- Tantárgyi-, tanulmányiátlag-számítás.
- Saját mágneslemez készítése.
- Szakkatalógus böngészése.
- Saját hivatalos irat (pl. önéletrajz, pályázat) készítése.

Tantárgyi tartalmak, témakörök

Témakör	Tartalom
Számítástechnika	

A számítástechnika alapjai	A számítógép története – korai számolóeszközök. Az elektronikus számítógépek fejlődése. Az informatikatörténet magyar vonatkozásai. A kalkulátor használata: egyszerű matematikai műveletek elvégzése. Számítógép-kezelési alapismeretek: a számítógép perifériális egységeinek, funkcióinak megismerése.
Számítógép-kezelési alapismeretek	Az operációs rendszer alapműködésének, alapvető parancsoknak a megismerése, futtatás, keresés, másolás. Mágneslemez formázása. A számítógépes információ tartalma, adat és jel közötti összefüggések.
Algoritmusok	Algoritmusok leírása szöveggel, rajzzal – játékos számítógépes környezet alkalmazásával. Egyszerű algoritmus kódolása. Algoritmus kipróbálása kész programokban. Gyakori problémák algoritmusai: nagyság szerinti rendezés, elemek keresése szempontok alapján, tantárgyi átlag, osztályátlag.
Könyvtárhasználati ismeretek	
Dokumentumismeret	Különböző dokumentumfajták megismerése, csoportosítása, szerepe a tantárgyi ismeretszerzésben: könyv, sajtótermékek, audiovizuális dokumentumok. Formai, szerkezeti jellemzők
Általános könyvtárhasználati ismeretek	A szabadpolcos könyvtári állomány. A kézikönyvtár használata. Direkt tájékoztató eszközök: lexikonok, enciklopédiák. Indirekt tájékoztató eszközök: a betűrendes katalógus használata szerző és cím szerint.

A tantárgy kiemelt habilitációs/rehabilitációs célú feladatai

- Érzékszervi megismerések.
- Térbeli és időbeli tájékozódás fejlesztése.
- A figyelem, az emlékezet, az akarat, az alkotó képzelet fejlesztése.
- A gyors, pontos, koordinált mozgásos reagálóképesség.
- Felismerő, rendszerező képesség, szerialitás fejlesztése.
- Analízis, szintézis.
- Algoritmikus, problémamegoldó gondolkodás.

A tanulók értékelésének elvei

- Az értékelés kifejezi a tanuló önmagához mért fejlődését, differenciált, személyre szóló, a tanuló fejlettségéhez, állapotához igazított.
- Az értékelés alapja nem csupán az adott helyzetnek való megfelelés, hanem a tantárgyi specifikumoknak megfelelő – már begyakorolt – tanulási és munkaszokások alkalmazása.

Az értékelés alapja:

- a számítógépes környezet elemeinek ismerete,
- a számítógép perifériás egységeinek és a tanult informatikai alapfogalmak ismerete,

- az egyszerű számítógépes programok használata segítségével,
- az alkalmazott készségfejlesztő és oktató programokkal való tevékenység,
- képes-e a megismert oktatóprogramokkal a program kívánalmi szerint tevékenykedni.

A szakasz végére elvárható követelmények

- A tanulónak legyen ismerete a számítástechnika múltjáról, a jövőben betöltött szerepéről.
- Ismerje fel a számítógép perifériális egységeit, ismerje fel alapvető funkcióit.
- Legyen tájékozott a kalkulátorral való számolásban.
- Legyenek elemi gyakorlati tapasztalatai az algoritmusok leírasi lehetőségeiről.
- Ismerje fel egy-egy algoritmus jelölését.
- Legyen képes tanári segítséggel algoritmusok megjelenítésére játékos számítógépes környezetben.
- Legyen képes a legfontosabb könyvtárban található dokumentumfajták megnevezésére, megkülönböztetésére.
- Legyen képes információk keresésére lexikonokból, gyermekenciklopédiákból.
- Legyen képes funkcióhoz kapcsoltn néhány egyszerű parancs bevitelére.
- Tudjon kész programba adatokat beírni, eredményeket értelmezni.
- Legyen képes tanári segítséggel értelmezni egyszerű ismétlődéseket, elágazásokat tartalmazó algoritmusokat.
- Tudjon segítséggel készségfejlesztő és oktató programokat futtatni.
- Ismerje a lakóhelyi (vagy legközelebbi) közkönyvtárat.
- Használjon a tanuláshoz többféle könyvtári dokumentumot.
- Legyen képes segítséggel a könyvtárban adott témában keresni, betűrendes katalógust használni.

KÖRNYEZETISMERET

Óraszámok

	Szakaszok – évfolyamok			
	Bevezető szakasz		Kezdő szakasz	
	1.	2.	3.	4.
Heti óraszám	1,5	1,5	2	2
Éves óraszám	55,5	55,5	74	74

Témakörök ütemezése

	Bevezető szakasz (1–2. évf.)		Kezdő szakasz (3–4. évf.)	
	1.	2.	3.	4.
Megismerési módszerek alapozása	x	x	x	x

Tájékozódás az élő és élettelen természetről	x	x	x	x
Tájékozódási alapismeretek	x	x	x	x
Testünk és egészségünk	x	x	x	x

Célok

- Az élővilág és környezete kapcsolatainak, egymásra utaltságának tudatosításával a korszerű, elemi természettudományos műveltség alapozása.
- A természet megszerettetése, kincseinek megóvása, az élő és élettelen környezet iránti érzékenység és felelősség kialakítása során a környezetvédő magatartásra nevelés.

Feladatok

- Alapozza meg a természethez, a közösséghez, a szülőföldhöz, a hazához tartozás örömét és az ehhez kapcsolódó felelősségérzetet.
- Keltse fel a tanulók érdeklődését közvetlen és tágabb környezetük tárgyai, jelenségei iránt. Motiváljon a gyermeki kíváncsiságra, a tapasztalatszerzésre, az együttműködésre környezete megismerésében.
- Ismertesse meg elemi szinten az élőlények sajátosságait, a közvetlen természeti környezet változásait, jelenségeit.
- Segítse a tanulók tér- és időbeli tájékozódóképességének fejlődését.
- Mutassa be az élő és élettelen természet szépségét, sokszínűségét és érzékeltesse a körülöttünk lévő természet egységét.
- Ismertesse meg a természet megfigyelésére alkalmas – életkoruknak megfelelő – módszereket.
- Fedeztesse fel a tanulóval, hogy ő maga is a természet része.
- Alakítsa ki az igényt a lakóhely közelében, majd a távolabbi környezetben előforduló élőlények jellemzőinek megfigyeléséhez.
- Sajátíttassa el a biztonságos közlekedés alapszabályait.

A tanulók értékelésének szempontjai

A megismerési módszerek alkalmazása

- Érzékelhető tulajdonságok felismerése, megnevezése, elemi kapcsolatok felismerése.

Térben, időben való tájékozódás

- A kötetlen térben történő tájékozódás biztonsága, pontossága, a térbeli változás érzékelése.
- Az idővel kapcsolatos elemi fogalmak ismerete, a ciklikusság, a periodikusság felismerése (hetek, napszakok, hónapok...).
- Az időbeli változás észlelése, megfogalmazása segítségével.

Gondolkodási műveletek

- Összehasonlítás, viszonyítás, rendezés, csoportosítás, becslés, mérés – fogalmak használata a tanultak szerint.
- Személyiségfejlődés, önismeret, lakóhelyismeret: tájékozottság a családról, a lakóhelyről – egyszerű jellemzők megfogalmazása,
- Önmaga külső jegyeinek ismerete, tulajdonságok felsorolása, alapvető viselkedési formák elsajátítása, fejlettségnek megfelelő alkalmazása.
- A begyakorolt szokások, tanulási szokásrendek működési szintje.

- A tartós figyelem, az emlékezet, a feladattudat, az együttműködés egyénhez mért fejlődése.

A tantárgy kiemelt habilitációs/rehabilitációs célú feladatai

- Tanulási, viselkedési, megismerési szokások, szokásrendszerek kialakítása.
- A kíváncsiság és az érdeklődés felkeltése, a figyelem, az emlékezet fejlesztése.
- A kommunikáció fejlesztése, kérdésfeltevés, kérdések megfogalmazása.
- A térérzet alakítása, megerősítése, viszonyszavak pontos használata, az idő múlásának érzékelése, felfogása.
- Változás pontos észlelése, értelmezése időben, térben.
- A gondolkodási funkciók, a gondolkodási műveletek fejlesztése.
- A feladat értelmezése, megoldása, irányított ismeretszerzés, feladattartás.

(1–2. évfolyam)

Tantárgyi tartalmak, témakörök

Témakör	Tartalom
Megismerési módszerek alapozása	A közvetlen környezet tárgyainak, jelenségeinek megfigyelése, megnevezése. Néhány jellemző tulajdonság felfedezése. Elemi szintű összehasonlítások. Egyszerű változások felfedezése a természetben. Csoportosítás feltűnő tulajdonságok alapján tanári segítséggel. Fokozatos önállósodás az összehasonlítási, csoportosítási feladatok végzésében. A tárgyak jól érzékelhető tulajdonságainak becslése, mérése: nagyobb–kisebb, hosszabb–rövidebb, nehezebb–könnyebb, hidegebb–melegebb, sima–érdes.
Az élettelen természet vizsgálata	Tárgyak csoportosítása fizikai jellemzők alapján (szín, nagyság, anyag, hőmérséklet). A napszakok, az évszakok, az időjárás változásának megfigyelése. Az évszakok változásának nyomon követése. A legfontosabb csapadékformák felismerése. A napi időjárás nyomon követése tapasztalati szinten.
Az élő természet vizsgálata	A közvetlen környezet növényeinek és állatainak megfigyelése. A fa részei. A lombos fa évszakonkénti változásai. Az állatok csoportosítása: kültakaró, mozgás, táplálék, testfelépítés szerint. A tanuló kapcsolata a közvetlen közelében élő növényekkel és állatokkal. A környezet jellemző növényeinek, fák (akác, vadgesztenye, almafa), a kert virágainak (petúnia, muskátli), a zöldségeskert növényeinek (paradicsom, hagyma, retek) felismerése és megnevezése. A főbb növényi részek. Fű, fa, bokor, virágos növények megkülönböztetése. A növények ehető részei. A gyümölcsök vizsgálata: alma, szilva. A környezet állatainak megfigyelése. Néhány emlős (kutya, macska), madár (veréb), hal és rovar megismerése. Csoportosításuk: testfelépítésük, hangjuk, kültakarójuk, élőhelyük, szaporodásuk, könnyen felfedezhető külső jegyeik alapján. Az ember szerepe a növények változásában, az állatok viselkedésében.
Tájékozódási alapismeretek	Egyszerű téri és időbeli relációk, irányok: jobb–bal. A közvetlen iskolai környezet. Közlekedés az iskola környékén és az

	<p>otthonig. Legfontosabb közlekedési szabályok és magatartási formák. Lakóhelyünk (település) neve. Saját lakcím megismerése. Az időbeli tájékozódás fejlesztése: régen volt, most van, később lesz. A hét napjai. Leggyakoribb ünnepeink periodikus ismétlődése. Ünnepnep-hétköznap. A térbeli tájékozódás fejlesztése. Az iskola helyiségeinek alaposabb ismerete. A környezet gyalogos közlekedésének bővülő megismerése. Az iskola címe. A tanárok és osztálytársak neve. Helyes viselkedés a társas kapcsolatokban (család, osztály), szeretet, barátság.</p>
Testünk és egészségünk	<p>Az emberi test fő részei. Az érzékszerveink és védelmük (szemüveg, hallókészülék). A tisztálkodás fő szabályai és eszközei. Elemi ismeretek egészségünk óvásával kapcsolatban. A helyes napirend szerepe az egészséges életmód kialakításában. A testmozgás szerepe a fejlődésben, az egészség megővésében. Az öltözködés és táplálkozás elemi szabályai. Az iskolai környezet rendjének megteremtése, megővése. A hulladék elhelyezése az iskolában és az utcán.</p>

Tantárgyspecifikus fejlesztési feladatok

- Percepciókészség, felismerő-, ráismerő-készség, grafomotoros készség, elemzés képessége, a vizsgálódás képessége, megfigyelőképesség, sorba rendezés, szóbeli kifejezőképesség, kommunikációs változások észrevételének képessége, téri tájékozódás, időbeli tájékozódás képessége.
- Gondolkodási képesség. Becslés, mérés képessége. Elemi szintű általánosítás képessége.
- Megismerési módszerek (tapasztalat, megfigyelés, csoportosítás) alkalmazásának képessége.
- A természettudományos ismeretszerzés képessége. Érdeklődés a természet iránt. Pozitív attitűd.
- Összehasonlítás, csoportosítás képessége. A szűkebb, majd tágabb környezetben való biztonságosabb eligazodás képessége.
- Folyamatos aktivitás, a cselekvésbe ágyazott megismerési tevékenység.

Tevékenységek

- Megfigyelés, vizsgálódás, tapasztalatszerzés.
- A tapasztalatok megfogalmazása szóban, kifejezése rajzban, alkotásban.
- Mérések, becslések, összehasonlítások.
- Szituációs játékok, helyzetgyakorlatok.
- Kiadványok, képes gyermeklexikonok, képek, filmek megtekintése, irányított elemzés, a képi információk értelmezése.
- Egyszerű következtetések megfogalmazása.
- Egyszerű feladatok megoldása, rajzok készítése.
- Gyakorlatok öltözködésre, a test tisztán tartására.
- Közlekedés gyalogosan.

A szakasz végére elvárható követelmények

- Alkalmazza a gyakorolt megismerési módszereket (tapasztalat, megfigyelés, csoportosítás).
- Tudja kifejezni tapasztalatait szóban és rajzban.
- Tudja az időjárás elemeinek, a napoknak, a napszakoknak és az évszakoknak a nevét.

- Ismerje a fő csapadékfajtákat.
- Értse az összehasonlítások során a tanár által használt kifejezéseket, relációkat.
- Használja a téri és idői relációkat jelentő legegyszerűbb kifejezéseket.
- Fokozatosan önállósodjon a gyalogos közlekedésben.
- Ismerje fel és nevezze meg a megfigyelt növényeket és állatokat. Tudja, hogy a növényeknek emberi táplálkozásra alkalmas részeik vannak, melyek az egészséges táplálkozásban fontos szerepet játszanak.
- Vegyen részt az életkorának megfelelő növényápolási és állatgazdálkodási munkákban.
- Fokozódó önállósággal válassza meg az évszaknak, az időjárásnak megfelelő öltözéket.

(3–4. évfolyam)

Tantárgyi tartalmak, témakörök

Témakör	Tartalom
Megismerési módszerek alapozása	Megfigyelések, összehasonlítások konkrét jegyek, tulajdonságok alapján. Mérések, becslések, az eredmények lejegyzése. Egyszerű összefüggések felismerése. Csoportosítások. Fontos és kevésbé lényeges tulajdonságok megkülönböztetése. Az érdeklődés fenntartása természeti környezetünk iránt. Az elsajátított ismeretszerzési módszerek önálló alkalmazása. Részvétel a tanári kísérletekben. A tanult fogalmak bővülő körének megjelenése a szóbeli beszámolóokban. A szerzett tapasztalatok összegzése szóban és írott, rajzolt formában. Kérdések megfogalmazása a természet tárgyaival, élőlényeivel és jelenségeivel kapcsolatban. Gyűjtőmunka, tablók készítése. Ismeretszerzés tanórán kívüli forrásokból: könyvtár, rádió, újságok.
Az élettelen természet vizsgálata	Az élő és élettelen megkülönböztetése. Néhány anyag tulajdonságainak felfedezése. Vizsgálat: becslés, mérés összehasonlítás. A víz előfordulása a természetben. A halmazállapotok felfedezése megfigyeléssel és a legegyszerűbb kísérleti eszközökkel. Az anyagok vizsgálata érzékszervi úton. A szilárd, folyékony, légnemű fogalma. A levegő az élet feltétele. A levegő tulajdonságai. A hő hatása. Az anyagok viselkedése a hő növekedésekor és csökkenésekor. Az anyagok keveredése, az oldódás megfigyelése.
Az élő természet vizsgálata	Legfontosabb természetett növényeink felismerése, megnevezése. Az ember által felhasznált részeik. Lombos és tűlevelű fák megkülönböztetése. A cserjék megismerése. A cserje és a fa összehasonlítása. Különböző növényi társulások megfigyelése. Az erdő, a mező, a víz és a vízpart növényei. A növények évszakonkénti változása. Állatok csoportosítása élőhely szerint. Vadon élők: erdőben, mezőn, vízparton, vízben élők (emlősök, halak, madarak). Néhány háziállat felismerése, megnevezése, jellemző tulajdonságaik megnevezése. Az állatok szerepe az ember táplálkozásában. A lakóhely környékének jellemző növényei és állatai. Lágú szárú és fás szárú növények. Termesztett növények a lakóhely környékén. A mezőgazdaság ágazatai. Védett természeti értékek a

	<p>környezetben. Életjelenségek: táplálkozás, légzés, növekedés, fejlődés, mozgás, a környezet változásainak érzékelése, szaporodás. A gyümölcs részei. Egy teljes virág részei. Az élővilág és környezetének egymásra utaltsága. Védett természeti értékek.</p>
Tájékozódási alapismeretek	<p>Időbeli tájékozódás bővítése: napi, heti, havi történések időrendbe állítása. Saját élettörténet, a születéstől máig. Az ünnepek periódusos ismétlődése. Téri tájékozódás: a lakás jellemző helyiségei, azok funkciói. A lakosságot kiszolgáló intézmények és üzletek a környéken. A lakóhely és környékének közlekedési eszközei. Rokonok neve, szerepe a családi munkamegosztásban. A tanulók környezetében élők munkájának megismerése. A lakóhely és környéke. A lakóhely közigazgatási, kulturális és egészségügyi intézményei. Felszíni formák, síkság, domság, hegység. Felszíni vizek a lakóhelyen és környékén: patak, folyó, tó. Egyszerű alaprajzok, útvonalrajzok, térképvázlat. Fő világtájak. Tájékozódás világtájak szerint. Az iránytű. A nap járásának megfigyelése.</p>
Testünk és egészségünk	<p>A helyes táplálkozási szokások: változatosság, az ételek hőmérséklete, rendszeresség, étkezési rend. Az élvezeti szerek káros hatásai gyermekkorban. A fogmosás. Az érzékszervek védelme. Néhány gyermekkori fertőző betegség. Az orvos és a gyógyszerek szerepe a gyógyításban. Gyermekek, felnőttek, idősek a környezetünkben. Egymásra utaltság. Az ember fejlődésének szakaszai. Az egészséges életmód. A balesetek megelőzése a közlekedésben, az iskolai életben. A fertőző betegségek: terjedésük, megelőzésük. A levegő, a víz és a talaj lehetséges szennyező anyagai lakóhelyünkön. Mit tehet a gyermek környezete védelme érdekében? Környezetvédelmi napok, feladatok.</p>

Tantárgyspecifikus fejlesztési feladatok, tevékenységek és tanulási szokások

Tájékozódás a tudományos megismerésről

- Érdeklődés, motiváció felkeltése, inspiráció a kérdésfeltevésre.
- Egyszerű, játékos megfigyelések, összehasonlítások, csoportosítások, elképzelések, hiedelmek megfogalmazása.
- Egyszerű becslések, mérések.
- Jellemzők számbavétele, változás felismerése.
- Elemi képi és szöveges információk értelmezése irányítással, segítséssel; anyagok és halmazállapotok megkülönböztetése a hétköznapi élet példáival.
- Az élőlényekkel kapcsolatos fogalmak gazdagítása, csoportokba sorolás.

Tájékozódás az élettelen természetről:

- Tájékozódás a térben – térérzet megerősítése, irányok, távolságok, hosszúságok, nagyságrendek becslése, mérése – meghatározása.
- Tapasztalatok, ismeretek gyűjtése a természet könnyen megfigyelhető és felfogható ciklusaival

kapcsolatban.

- A mindennapok időviszonyai.
- A helyváltoztatás és az eltelt idő kapcsolata a saját történéseire, életterére vonatkoztatva.
- Állandóság és változás felfedezése irányítással, egyszerű példákkal.
- Elemi tájékozódás a közvetlen környezetben, a szűkebb lakótérben, lakóhelyen.
- Elemi ismeretek a földrajzi környezetből konkrét tapasztalatokból merítve.

Tájékozódás az életről

- Az élő és élettelen közötti különbség, az életjelenségekhez kötött életértelmezés elemi ismeretei.
- Az ember testrészei, érzékszervei – példák, konkrét tapasztalatok gyűjtésével.
- Törekvés az ember számára fontos egészségmegőrző szokások elsajátítására: egészséges táplálkozás, tisztálkodás, mozgás.
- Néhány könnyen felfogható példa a környezetnek az ember egészségére gyakorolt hatásaiból.
- Gyermek- és fertőző betegségek, orvosi ellátás a saját tapasztalatból, a történetek elemzése, tudatosítás.

A szakasz végére elvárható követelmények

- Tudjon csoportosítani adott szempontok alapján. Vegye észre, hogy a tulajdonságok egy része fontos, lényegi, míg mások kevésbé fontosak.
- Tudja, hogy a víz és a levegő elengedhetetlen feltétele az élőlények létezésének.
- Tapasztalja meg, hogy a halmazállapotok egymásba átalakulhatnak.
- Fedezze fel az időbeli sorrendiséget a napi, havi történésekkel kapcsolatosan. Tudja az évszakok, hónapok, napok, napszakok nevét.
- Tudja megkülönböztetni a tűlevelű és a lombos fát.
- Legyen képes felsorolni segítséggel az életjelenségeket és az élethez szükséges környezeti feltételeket.
- Sorolja fel kép vagy a valóság alapján a virág és a gyümölcs részeit.
- Vegyen részt növényápolásban és a környezetében lévő állatok gondozásában.
- Fedezze fel, hogy az évszakok változása periodikus változásokat okoz a növények életében.
- Tudja felismerni a különböző élőhelyek jellemző állatait.
- Ismerje fel a háziállatokat képen és lehetőség szerint a valóságban is.
- Tudja, hogy az ember gondoskodik az állatokról és az állatok táplálékot nyújtanak az embernek.
- Ismerje a helyes étkezési rendet és étkezési szokásokat.
- Tudja, hogy betegség esetén orvoshoz kell fordulnia.
- Használja tudatosan a szeméthyűjtőket.
- Tájékozódjon biztonsággal az iskola épületében és a lakásban.
- Ismerje az utat a lakástól az iskoláig.
- Ismerje környezetének legjellemzőbb felszíni formáit és vizeit.
- Használja a földrajzi neveket, ismerje a fő világtájak nevét.

TÖRTÉNELEM ÉS TÁRSADALOMISMERET

Óraszámok

Szakaszok – évfolyamok

	Alapozó szakasz		Fejlesztő szakasz		Megszilárdító szakasz	
	5.	6.	7.	8.	9.	10.
Heti óraszám	1.5	1,5	2	2	2	2
Éves óraszám	55,5	55,5	74	74	74	74

Témakörök ütemezése

Témakörök	Szakaszok – évfolyamok		
	Alapozó szakasz (5–6. évfolyam)	Fejlesztő szakasz (7–8. évfolyam)	Megszilárdító szakasz (9–10. évfolyam)
Környezetünk történelmi és társadalmi jellemzői	x	x	x
A múlt történelme és társadalmi	x	x	
Korunk történelme és társadalma		x	x

A témakörökhöz tartozó tartalmak tagolása

Tartalmak	Alapozó szakasz	Fejlesztő szakasz	Megszilárdító szakasz
Környezetünk történelmi és társadalmi jellemzői Közvetlen környezetünk	x	x	x
A lakóhelytől a nagyvilágig	x	x	x
A múlt történelme és társadalmi	x		
A múlt megismerése		x	
Élet az őskorban	x		
Élet az ókori keleten		x	

x

Az ókori görögök

Az ókori rómaiak	x		
A magyar történelem kezdetei	x		
Élet a középkori Európában	x		

x

Magyarország az Árpád-házi uralkodók idején

Magyarország az érett középkorban	x		
A virágzó középkor Magyarországon	x		
Az újkor kezdete Európában	x		
Magyarország az újkor hajnalán	x		
A polgári átalakulás kora		x	
Polgárosodás Magyarországon		x	
A kiegyezés kora		x	
A késő újkor Európában		x	
Az első világháború		x	
A trianoni Magyarország		x	
A jelenkor kezdete, két háború között		x	
A második világháború. Hazánk a háborúban		x	
Korunk történelme és társadalma		x	x
Hazánk Európában és a nagyvilágban			x
A globalizálódó világ			x
Hazánk, a Magyar Köztársaság			x
A kormányzati rendszer			x
Az állam feladatai			x

Gazdasági ismeretek			x
---------------------	--	--	---

Célok, feladatok

A tantárgy általános célkitűzése, hogy az 1–4. évfolyamon megalapozott társadalmi ismeretekre építve tárja a tanulók elé, valamint ismertesse meg velük a társadalomban élés múltbeli és jelenkori történéseit, lehetőségeit.

Tudatosodjon a tanulóknál, hogy a történelem tényei, eseményei, az ember megjelenésének kezdeteitől egymással összefüggésben, társadalmi keretek között mennek végbe, és a különböző társadalmak többféle szintű-minőségű társadalmi, emberi létezését biztosítanak.

A tanuló jusson szakszerű, reális történelmi ismeretekhez.

Alakuljon ki a tanuló attitűdje, viszonya önmagához, szűkebb és tágabb környezetéhez, a történelmi múlthoz.

Segítse az oktatás az érzelmileg is megalapozott énaazonosság-tudat, valamint a nemzeti és európai identitás kialakulását.

Járuljon hozzá a humán szocializációs, rehabilitációs folyamat eredményességéhez

Biztosítsa azt a jelentőtörténet feldolgozásához nélkülözhetetlen szemléleti megerősítést, miszerint a megelőző korok, társadalmak történéseiből következő változások, azok továbbvitele a történelmi hagyományok megbecsülése mellett minden nemzedéknek feladata. Ennek tudatosodása segíti a jelen ellentmondásos folyamataiban való eligazodást is.

A fentiek szellemében a 9–10. évfolyamon tanított jelenismeret-állampolgári ismeretek felkészíti a tanulókat a demokratikus közéletben való tudatos részvételre, hozzásegíti őket ahhoz, hogy elfogadják a jogilag szabályozott demokratikus viszonyok alapelveit és értékeit.

A tantárgy kiemelt rehabilitációs/rehabilitációs célú feladatai az alapozó szakaszban

- Ismeretszerzés segítése személyes beszélgetéssel, tárgyak, épületek, képek közvetlen megfigyelésével, hallott és olvasott elbeszélő szövegekkel, filmekkel, tömegkommunikációs eszközökkel.
- Az emberi magatartásformák és élethelyzetek megfigyelésének, az információgyűjtés technikájának fejlesztése adott témához az iskolai vagy más könyvtárban.
- Kérdések önálló megfogalmazásának fejlesztése a tárgyalt témával kapcsolatban, a mesehősök és a történelmi szereplők megkülönböztetése, híres emberek, történelmi személyiségek jellemzése.
- A cselekvés és annak következménye közötti kapcsolat felismerésének gyakorlása szituációs játékokban való aktív részvétellel.
- Tapasztalatok szerzése: a valós, a lehetséges és a lehetetlen megítélése (pl. helyszín, idő, szereplők, események kapcsán).
- A tárgyilagos érvelés és a személyeskedés megkülönböztetésére nevelés.
- Saját vélemény érthető megfogalmazásának erősítése mások véleményének meghallgatásával.
- Szóbeli beszámoló-képesség fejlesztése a saját tapasztalatokról, gyűjtőmunkával szerzett ismeretekről.
- Rajzolási képesség fejlesztése történelmi vagy társadalmi témáról.
- Térbeli és időbeli tájékozódás fejlesztése, aktív és passzív szókincs bővítése.
- Ismeretszerzés technikájának fejlesztése a lakóhely hagyományai, múltja, értékei, a magyar állam és a magyar nép történelmének fontosabb fordulópontjain keresztül.

A tantárgy kiemelt rehabilitációs/rehabilitációs célú feladatai a fejlesztő szakaszban

- Információ gyűjtésének szélesítése adott témához kapcsolódóan az iskolai vagy más könyvtárban, médiatárban, múzeumokban.
- A tanultak alkalmazása új feladathelyzetben.
- A lényegkiemelés fejlesztése írott és hallott szövegekből, adott szempont szerint.
- A fikció megkülönböztetése az igaz történettől.
- Önálló vélemény megfogalmazásának tanulása, érvek gyűjtése a saját vélemény alátámasztására.
- Mások véleményének türelmes meghallgatása és figyelembevétel.

- Események, történetek elbeszélésének fejlesztése emlékezetből élőszóban.
- Az íráskészség fejlesztése fogalmazás készítésével adott történelmi-társadalmi témáról.
- A kreativitás fejlesztése. A megjegyzés, felidézés technikáinak kimunkálása, rajzos ábrák készítése.
- Térben-időben való tájékozódás fejlesztése időmeghatározással, más ismert jelenségre, eseményre való utalással (pl. a honfoglalás után, Mátyás uralkodása idején); az idő ábrázolásával (pl. időszalag készítése); a térkép legfontosabb elemeinek felismerésével: vizek, domborzati jelölések, államhatárok, települések.
- Ismeretszerzés technikáinak továbbfejlesztése.

A tantárgy kiemelt habilitációs/rehabilitációs célú feladatai a megszilárdító szakaszban

- Ismeretszerzés technikáinak fejlesztése különböző írásos forrásokból, információk gyűjtése az interneten.
- A legfontosabb történelmi, társadalomtudományi kézikönyvek, lexikonok ismeretének és használatának megszilárdítása.
- A kritikai gondolkodás fejlesztése többféle képpen értelmezhető szöveg jelentésrétegeinek feltárásával, különféle társadalmi-történelmi jelenségek összehasonlításával.
- Történelmi szereplők, társadalmi csoportok, intézmények viselkedésének elemzése.
- Feltevések megfogalmazása, összefüggések felismerésének fejlesztése az egyének, csoportok és intézmények viselkedésének mozgatórugóiról.
- Társadalmi, történelmi eseményekről, jelenségekről és személyekről szóló önálló vélemény megfogalmazási képességének erősítése.
- Különböző értékrendek összehasonlítása, a saját értékek tisztázása.
- A megismert jelenségek rendezése: okok és okozatok, hasonlóságok és különbségek, szándékok és következmények szerint.
- A kommunikációs képesség fejlesztése, a tanultak gyakorlása, automatizálása az alábbi tevékenységekkel: a vita során véleménykülönbségek tisztázása, a saját álláspont gazdagítása, továbbfejlesztése mások véleményének figyelembevételével. A különböző információforrások elemzéséből levont következtetések, illetve különféle társadalmi-történelmi összefüggések szóbeli kifejtése.
- Történelmi, társadalmi témák vizuális ábrázolása. Önállóan gyűjtött képekből tabló készítése.
- Térben-időben való tájékozódás fejlesztése, szókincsbővítés a történelmi korszakok, periódusok nevének használatával a történelmi idő tagolására, események, jelenségek, személyek stb. időrendbe állításával, a történelmi tér változásainak leolvasásával különböző térképekről.
- Ismeretszerzés elsajátított technikáinak gyakorlása.
- Elemzés, összefüggéslátás, ok-okozat feltárása.

A tanulók értékelésének elvei

- Folyamatos ellenőrzés, értékelés, egyéni szükséglethez igazodó segítségnyújtás jellemezze a tanítás-tanulás folyamatát.
- Az ellenőrzés és értékelés legyen sokszínű, sokirányú, következetes.
- Az értékelés legyen a tanulók számára is informatív jellegű, biztosítsa a további motiváltságot, a személyiség fejlődését.
- Az értékelés megerősítő szereppel bírjon, pozitívumokra épülő legyen.
- A kiinduló diagnosztizáló értékelést kövesse egész évben a folyamatos formatív értékelés.
- Az értékelés alapja mindig az önmagához mért fejlődés legyen, vegye figyelembe az ismeretsajátítási folyamatban tanúsított aktív részvételt.
- A tanuló egyéni képességeihez, fejlettségéhez, tudásához igazodó egyénre szabott számonkérésen alapuljon.
- A differenciált értékelés kapjon hangsúlyt minden szakaszban.

- Vegye figyelembe a tanuló kritikai gondolkodásának, kommunikációs készségének, időbeli, térbeli tájékozódásának fejlődését.

(5–6. évfolyam)

Témakör	Tartalom
Közvetlen környezetünk	A családi közösség. Helyem a családban, saját élettörténet, a család múltja, története, generációk. A családfa. Az iskolai közösség. Az iskola múltja, története.
A lakóhelytől a nagyvilágig	A lakóhely ismerete. A lakóhely településformája, természeti szépségei, gazdasági értékei. Kulturális értékek, hagyományok ápolása. Népművészeti, történelmi emlékek, emlékhelyek.
A múlt megismerése	A múlt megismerésének forrásai: tárgyi és írásos emlékek, történelmi gyűjtemények, a múzeumok. A régészek munkája. Az időszámítás – Történetek Jézus életéről. A keresztény időszámítás
Élet az őskorban	Az ember megjelenése a Földön, az ősember nyomában. A gyűjtögető, halászó, vadászó ősember életmódja. Küzdelem a természettel, a tűz szerepe az ősember életében. A földművelő és állattenyésztő ősember életmódja. Az első mesterségek és a csere kialakulása.
Élet az ókori keleten	Egy földműves házánál a Nílus partján. Vendégségben a fáraónál. Az egyiptomi iskolában. Történetek Mezopotámiából, Kínából, Indiából. Az emberi összefogás, tudományok és művészetek születése.
Az ókori görögök	Történetek a görög mondavilágból Olimpiai játékok. Az athéni iskolában. A városállamok: Athén és Spárta. Mesterek és művészek.
Az ókori rómaiak	Mondák Róma alapításáról. A rabszolgapiacon: szabadok és rabszolgák. Történetek a római császárokról. Róma, az ókori nagyváros. A római iskolában. Rómaiak hazánk területén, megmaradt emlékek a római korból.
A magyar történelem kezdetei	A magyarság születése – a magyarok eredete, mondák és valóság. Vándorlás a pusztákon, az ősmagyarok életmódja. Harcoló őseink. Letelepedés, honfoglalás, 895.
Élet a középkori Európában	Élet a középkori falvakban. Önellátó gazdálkodás. Jobbágyság és szolgáltatások. A középkori városok. Céhmesterek és kereskedők. Lovagi élet a középkori várakban. Történetek az egyház szerepéről. A kolostori élet.
Magyarország az Árpád-házi uralkodók idején	A kalandozások kora. Géza és I. István. István koronázása, az államalapítás – 1000–1001. I. (Szent) László és Könyves Kálmán – törvények születnek. II. András – a királyi hatalom gyengülése. A tatárjárás, a muhi csata. IV. Béla, a második honalapító. Az Árpád-kor műveltsége és művészete. Az Árpád-ház kihalása.

A virágzó középkor Magyarországon	Az Anjouk kora – Károly Róbert gazdasági intézkedései. Nagy Lajos birodalma. Zsigmond király. A parasztok elégedetlensége – felkelés Erdélyben. A hazánkat veszélyeztető külső támadások. Hunyadi János a török ellen. Nándorfehérvár, 1456. Hunyadi Mátyás. Kultúra és művelődés Mátyás udvarában. Dózsa György a parasztok vezére, 1514. A mohácsi vész, 1526. Buda török kézen, 1541. Az ország három részre szakadása.
Az újkor kezdete Európában	Nagy földrajzi felfedezések, 1492. Felfedezők és hódítók, leigázott népek. Történetek a kor emberének gondolkodásáról – reformáció, ellenreformáció.
Magyarország az újkor hajnalán	Élet a török hódoltságban, a királyi Magyarországon és a független Erdélyben. A végvárok dicsősége, élet a végeken. Nagy várvédők, kiemelkedő személyiségek. Függetlenségi harcok. „Istennel a hazáért és a szabadságért” – II. Rákóczi Ferenc szabadságharca 1703–11. A szatmári béke és következménye.

Fejlesztési feladatok, tevékenységek, tanulásszervezés

- A tanuló környezetére vonatkozó közvetlen megfigyelések, tapasztalatok gyűjtése, beszámolás a megfigyelési szempontok alapján.
- Közvetett ismerethordozók – képanyagok, fényképek gyűjtése, válogató, összehasonlító, rendező tevékenységek.
- Történetek, mondák olvasása, dramatizálása.
- Történelmi szituációk eljátszása, megjelenítése.
- Egyszerű korabeli írásos források (legendák, krónikák) olvasása, kérdések megfogalmazása. Történetek mesélése. Rajzos illusztrációk készítése. Rajzos történelmi naplót összeállítása.
- Múzeumok, gyűjtemények látogatása, rajzos, 1-2 mondatos beszámoló készítése. Kiállítási anyagok – rajzok, makettek, képanyagok – összeállítása az egyes korok jellegzetes ruházataiból, használati eszközeiből. Jellemzések, példák felsorolása. Tananyag, tananyagrészlet elmondása kérdések segítségével.
- Tapasztalatszerzés bővítése, képi információk gyűjtése adott témáról, válogató, összehasonlító, rendszerező tevékenység, tablók, képes időszakok készítése.
- Manipuláció képes időszalagon képekkel.

A szakasz végére elvárható követelmények

- A tanuló legyen tájékozott saját életeseményei alapján a múlt–jelen–jövő relációs rendszerben.
- Ismerje saját helyét, szerepét a családjában.
- Mutassa be az iskolai közösséget közvetlen tapasztalatszerzés, saját élmény alapján.
- Meséljen családjá és iskolája múltjából érdekes történeteket.
- Ismerje lakóhelyének településformáját, természeti szépségeit, gazdasági értékeit. Legyen képes ezek rövid szöveges bemutatására.
- Tudjon biztonságosan tájékozódni és közlekedni lakóhelyén.
- Ismerje és használja a lakóhely művészeti és kulturális szolgáltatásait.
- Tudjon különbséget tenni a történelem különböző megismerési forrásai között.
- Legyenek elemi összehasonlító fogalmai a távoli korban és a ma élő emberek életmódjáról.

- Ismerje fel a tanult korokat – ruházatot, használati tárgyakat, jellegzetes épületeket – képről.
- Legyen képes beszélni Jézus születéséről, a kereszténység kialakulásáról.
- Értékelje a Biblia jelentőségét, tudjon elmondani bibliai történetet.
- Mondja el önállóan a megismert mondák, legendák, történetek tartalmát.
- Tudjon különbséget tenni a történetek mesei és valóságos eseményei között.
- Legyen képes segítséggel rajzos beszámolókat készíteni.
- Ismerjen fel és nevezzen meg hazánk őskori és ókori emlékeiből legalább kettőt képről, filmről.
- Tudja leolvasni, megmutatni a képes történelmi atlaszban a tanultakkal összefüggő történelmi helyeket.
- Olvassa le és mutassa meg vándorló őseink állomáshelyeit.
- Ismerje a letelepedés, a honfoglalás évszámát, valamint fontosabb emlékhelyeit.
- Tudjon érzelmileg azonosulni a honfoglalással, a magyarság életében betöltött szerepével.
- Tudja megnevezni a tanult korok uralkodóit, beszéljen tetteikről.
- Legyen képes tanári rávezetéssel ok-okozati összefüggések felismerésére, következtessen a tanulságokra.
- Legyen képes példákkal illusztrálni az ország fennmaradásának, a magyarság megmaradásának küzdelmeit.
- Legyen képes ismereteit bővíteni forrásanyagok felhasználásával, olvasson rövid részleteket a tananyaghoz kapcsolódóan.
- Tudja a tanult évszámokat az időszalagon elhelyezni, az események helyszíneit a térképen megmutatni.
- Mondjon példákat a történelmi események művészeti megjelenítésére.

(7–8. évfolyam)

Témakör	Tartalom
A lakóhelytől a nagyvilágig	A lakóhely társadalma. Jellegzetes társadalmi csoportok a lakóhelyen. A helyi közösségek tevékenysége a lakóhely életében, részvételi lehetőségek. A helyi ügyintézés szinterei a lakóhelyen. Intézmények, szolgáltatások – családsegítő szolgálat, munkaügyi szolgálat, polgármesteri hivatal. Az ügyintézés folyamatai.
A polgári átalakulás kora	Találmányok és feltalálók. Az ipari forradalom és hatása a társadalomra és a gazdaságra. Történetek a nagy francia forradalomról, Napóleonnól.
Polgárosodás Magyarországon	Hazánk a Habsburg Birodalom részeként. A soknemzetiségű ország. Mária Terézia és II. József uralkodásának hatása a gazdasági életre. A reformkor politika irányítói – Széchenyi, Kossuth a társadalom átalakításáért. A reformkori országgyűlések. Nemzeti kultúrának kibontakozása, jeles személyiségek. 1848. március. 15. A forradalom eseményei. Nemzetiségi törekvések kibontakozása, polgári törvények. A szabadságharc legfontosabb eseményei, eredményei.
A kiegyezés kora	Programok és intézkedések a szabadságharc bukása után. A kiegyezés. Gazdasági felzárkózás. Budapest – a világváros születése. A millennium.

	„Boldog békeidők.”
A késő újkor Európában. Az első világháború	Versenyben a világ felosztásáért. Az első világháború. 1914–18. Frontvonalak – villámháború, állóháború, a hátszág. Forradalom, hatalmi átrendeződés Oroszországban. Győztesek és vesztesek.
A trianoni Magyarország	A trianoni békeszerződés és következményei. Élet a Horthy-Magyarországon. Társadalmi, politikai megmozdulások. Az őszirózsás forradalom és a Tanácsköztársaság – helytörténeti vonatkozások.
A jelenkor kezdete, két háború között	A nagy gazdasági világválság Európában – túltermelés, következmények. Háborús készülődés – Németország világuralmi tervei.
A második világháború. Hazánk a háborúban	A II. világháború eseménytörténete 1939–45 – a fordulópontok. A háború befejezése, a párizsi béke. Hazánk a háborúban, a német megszállás, helytörténeti vonatkozások.
Korunk történelme	Földünk a második világháború után – a megosztott világ. A hidegháború, fegyverkezés, katonai, gazdasági szövetségek, kommunista diktatúrák. Hazánk a vesztes háború után. A pártállam kialakulása. Új kormányprogram – Nagy Imre. Forradalom és szabadságharc 1956 – helytörténeti vonatkozások. A Kádár-korszak. A pártállam összeomlása – vissza a demokráciához. A békés rendszerváltás – a Magyar Köztársaság létrejötte 1989. október 23. A demokratikus intézményrendszer kialakulása – az Antall-kormány megalakulása.

Fejlesztési feladatok, tevékenységek, tanulásszervezés

- Írásos anyagok tanulmányozása, elemzése, célszerű válogatása.
- A helyi hírek, újságok figyelése, gyűjtés, rendszerezés, beszámoló.
- Különböző térképek használata. Feladatvégzés térképvázlatokkal.
- Fogalmi szemléltető eszközök – szókérték, mondatkérték használata, rendszerezése. Jellemzők, példák válogatása adott tananyaghoz.
- Történetek dramatizálása, rendezés, szereplés, tudatos szerepválasztással. Tananyag, tananyagrészek önálló elmondása, kérdések megfogalmazása. Tematikus rajzok készítése.
- Időszalag, időtáblázatok használata.
- Szituációs játékok, dramatikus feldolgozások. Beszélgetések, vélemények megfogalmazása, ütköztetése, vita.
- Történelmi visszaemlékezések meghallgatása. Forrásanyagok keresése, felhasználása.
- A lakóhelyi információk gyűjtése, a gyűjtött anyag felhasználása beszámolóban, önálló feleletekben. Tananyagról vázlatkészítés.
- Történelmi témájú regényrészek, filmek, dokumentumfilmek megtekintése, beszélgetés, érzések, vélemények megfogalmazása.

A szakasz végére elvárható követelmények

- Tudjon megnevezni a lakóhelyén működő helyi közösségeket, ismerje alapvető tevékenységeiket, mondjon

gyakorlati példákat.

- Ismerje lakóhelyén a lakossági ügyintézés intézményeit, tudja hova, milyen ügyben lehet fordulni.
- Tudja kezelni a kiemelkedő személyiségekről gyűjtött életrajzi adatokat.
- Legyen képes szóban felvázolni rövid életrajzi portrét egy általa példaképnek tartott történelmi személyiségről.
- Ismerjen fel az egyes korok eseményei között történelmi összefüggéseket, készítsen azokról vázlatot.
- Ismerje a legjellegzetesebb reformkori személyiségek nézeteit, érveljen, vitázzon a megismert tények alapján.
- Tudjon összefüggéseket említeni a világ- és a magyar történelem eseményei között. Az ok-okozati összefüggések felismeréséből, a következtetésekből legyen képes elemi ítéletalkotásokra.
- Megadott szempontok alapján elemezze a társadalmi, gazdasági változásokat, konkrét példákkal mutasson rá a fejlődésre.
- Tudja a tanult történelmi évszámokat.
- Jártasság szintjén használja a képes történelmi atlaszt.
- Ismerje fel, hogy népünk számára milyen gazdasági, társadalmi veszteségeket jelentett a háborúban való részvétel.
- Legyen képes a térképről önállóan leolvasni a háborús eseményeket, használja fel a térképet szóbeli feleletéhez.
- Utasítsa el a nemzeti, faji gyűlöletet.
- Legyen magatartásában megnyilvánuló magyar és európai azonosságtudata.
- Ismerjen néhány történelmi témájú irodalmi művet, filmet.
- Legyen képes tankönyvből önállóan felkészülni, könyvtárban forrásanyagot keresni, irodalmi ismeretei alapján illusztrációkat gyűjteni adott témához.
- Alkalmazza a tanulás során gyűjtött anyagot, a kortársak visszaemlékezéseit.

TERMÉSZETISMERET

Tantárgyak és szakaszok

Tantárgyak – szakaszok					
Alapozó szakasz		Fejlesztő szakasz		Megszilárdító szakasz	
5. évfolyam	6. évfolyam	7. évfolyam	8. évfolyam	9. évfolyam	10. évfolyam
Természetismeret (hon- és népismeret)		Természetismeret – Biológia, egészségtan Természetismeret – Fizika, kémia		Természetismeret – Biológia, egészségtan Természetismeret – Fizika, kémia (hon- és népismeret)	

(5–6. évfolyam)

Óraszámok

	Szakaszok – évfolyamok
--	------------------------

	Alapozó szakasz	
	5.	6.
Heti óraszám	2	2
Éves óraszám	74	74

Témakörök ütemezése

Témakörök	Alapozó szakasz	
	5. évfolyam	6. évfolyam
Megismerési módszerek	x	x
Az élettelen természet anyagai, kölcsönhatások	x	x
Az élő természet – természetű növények, tenyésztett állatok	x	
A hazai tájak életközösségei		x
Természetföldrajzi környezetünk elemei: az időjárás, az éghajlat	x	
Földrajzi ismeretek alapozása – tájékozódás a térképen	x	

Célok

- Természet tudományosan megalapozott, a tanulók által is megfigyelhető, megvizsgálható, a különböző ismeretszerzési forrásokból megerősíthető tudás átadása a környezet tárgyairól, anyagairól, élőlényeiről, jelenségeiről, folyamatairól.

Feladatok

- Az életkorak, a fejlettségnek megfelelő és a sajátos nevelési igényekkel összhangban lévő ismeretszerzési módszerek megtanítása.
- A közvetlen környezetben végezhető – természettel kapcsolatos tevékenységek elsajátítása.
- A földrajzi ismeretek tanulásának megalapozása.
- A térképen való tájékozódás kialakulásának segítése.
- A szűkebb és tágabb környezet megismerése iránti igény kialakítása.
- A tanuló tájékozódási képességének (térben, időben és saját személyére vonatkozóan) fejlesztése.
- Az élő és élettelen természet kölcsönös egymásra hatásának, sokféleségének megismertetése.
- A környezetük szépségét érzéklni tudó, azért tudatosan tenni képes emberré nevelés.
- A haza iránti megbecsülés, szeretet, a közösséghez tartozás érzésének felkeltése.

Tantárgyspecifikus fejlesztési feladatok, tevékenységek, tanulásszervezés

Tájékozódás a tudományos megismerésről

- Rendszeres megfigyelés, vizsgálódás, egyszerű becslés, mérés (önállóan, csoportban), a tapasztalatok megfogalmazása segítséggel, különféle információhordozók használata csoportmunkában – irányítás mellett.

Tájékozódás az élő és az élettelen természetről

- A használati tárgyak anyagainak felismerése, elődeink használati tárgyainak megismerése. Az anyagfogalom biztos használata.
- Egyszerű játékok, kísérletek a kölcsönhatásra (a hő, a fény terjedése), a mágnességre; példák segítségével a hétköznapi folyamatokban tapasztalható energifajták és energiahordozók megismerése.
- Az élővilág változásának bemutatása; az ember kultúrkörnyezetének értelmezése a növénytermesztésben, az állatok nevelésében.
- Konkrét példák az életközösségekre, az életközösségekben működő kapcsolatrendszer érzékeltetése.

Tájékozódás a közvetlen földrajzi környezetben

- Egyszerű megfigyeléseken, tapasztalatokon alapuló időjárás-megfigyelés, a változások értelmezése; alapvető mérések elvégzése, a folyamatokban megmutató oksági kapcsolat felismerése – tanári irányítással; az időjárás és a halmazállapot-változás közötti kapcsolat felfedezése segítség mellett.
- Tapasztalatok gyűjtése a környezet felszíni formáiról.
- Ismeretek a térképi ábrázolásról, egyszerű tájékozódási gyakorlatok a térképen.
- Képi információk, rövid szemléletes leírások felhasználásával a földrajzi, domborzati, térképi elsődleges képzetek kialakítása.

Tantárgyi tartalmak, témakörök

Témakör	Tartalom
Megismerési módszerek	A megismerési módszerek és eszközök. Részvétel a tanári kísérletekben, kísérletezés. Balesetek megelőzése - szabályok. Könyvek, lexikonok, tömegkommunikációs eszközök használata az ismeretszerzésben. Természettudományos alapfogalmak kiépítése, használata. A vizsgálóeszközök adekvát megválasztása, használata. A tapasztalatok lejegyzése.
Az élettelen természet anyagai, kölcsönhatások	Az anyag legfontosabb tulajdonságai szerinti csoportosítás. Az anyagok kölcsönható képessége: a hőhatás, a mechanikai hatás, a gravitáció. Az égés, a fényjelenségek értelmezése példákkal. Halmazállapot-változások kísérleti megfigyelése, összekapcsolása az időjárási jelenségekkel. Ismerkedés konkrét, hétköznapi folyamatokban az energiával, az energiahordozók jelentőségével a hétköznapi életben. Elődeink által használt energiae források. Magyar tudósok, feltalálók munkássága.
Az élő természet – természet	Szántóföldi növények: a búza és a kukorica, egyéb gabonafélék. A

<p>növények, tenyésztett állatok</p>	<p>zöldségeskert és a gyümölcsöskert növényei. Kártevők a zöldség- és a gyümölcsösben. Az állatok háziásításának története, fontossága. A legismertebb háziállatok és szerepük az ember életében: sertés, szarvasmarha, ló, baromfi. Jellemző testrészeik, kültakarójuk, táplálkozásuk, szaporodásuk, ivadékgondozásuk, mozgásuk. A haszonállatok tartásának, gondozásának módja a ház körül és a nagyüzemekben. Állatvédelem.</p>
<p>A hazai tájak életközösségei</p>	<p><i>A hazai mezők, rétek, élővilága</i> Jellegzetes növények: gyermekláncfű, csalán, kamilla. Jellegzetes állatok: fehér gólya, mezei nyúl, fűrgye gyík. Külső jegyeik, testfelépítésük, mozgásuk, szaporodásuk, alkalmazkodás a környezetben. Tápláléklánc felfedezése a mezők, rétek élővilágában. Emlős, madár, hüllő: csoportokba sorolás.</p> <p><i>A hazai erdők élővilága</i> Jellemző növényei: tölgyfa, bükkfa, erdei fenyő, kőköcsög, vadrózsa, hóvirág, ibolya, gyöngyvirág, gyógynövények. A gombák az erdő különleges élőlényei. Jellemző állatai: – madarak: széncinke, nagy fakopács, erdei fülesbagoly, – emlősök: szarvas, vaddisznó, vörös róka, erdei egér, – rovarok: erdei vöröshangya, szarvasbogár, – puhatestűek: éti csiga. Az évszakonkénti változások erdeinkben, a növények és állatok életritmusai. A megismert növények és állatok jellemzői. Az állatok testfelépítése, kültakarójuk, búvóhelyük, táplálkozásuk, szaporodásuk, ivadékgondozásuk. Az állatok és növények kölcsönös kapcsolata, egymásra támaszkodásuk. Táplálékláncok az erdő életközösségében. Az ember felelőssége az erdők védelmében. Pusztító hatások. Az erdőgazdálkodás fő szabályai. Az erdőtüzek, a savas eső pusztító hatása.</p> <p><i>Hazai vizek, vízpartok élővilága</i> Jellemző növényei: nád, gyékény, fűzfa. Jellemző állatai: szúnyog, ponty, folyami rák, kecskebéka, vízisikló, tőkésréce. Egyéb vízi, vízparti élőlények folyamatos megfigyelése. A növények és állatok hasznosítása az ember életében. Jellemző táplálékláncok. A növények és állatok testfelépítése, életmódja, szaporodása. A vizek és vízpartok élővilágának jellemzői, évszakonkénti változásai. Alkalmazkodásuk a környezethez. Az állatok: kételtű, hüllő, hal, madár, ízeltlábú csoportba rendezése.</p>
<p>Természetföldrajzi környezetünk elemei: az időjárás, az éghajlat</p>	<p>Az időjárás folyamatos megfigyelése. Az időjárás elemei: szél, csapadék, hőmérséklet, napsütés. A tapasztalatok rögzítése. Az időjárás-jelentések értelmezése. A víz körforgása a természetben. Az éghajlat fogalma.</p>
<p>Földrajzi ismeretek alapozása – tájékozódás a térképen</p>	<p>A világtérkép a valóságban és a térképen. Az iránytű használata. Alaprajz, térképvázlat, sík térkép, domború térkép. Domborzati viszonyokat jelölő színek és jelek a térképen. Vizek ábrázolása a térképen. A felszíni vizek fajtái. A vizek szennyezésének ártalmi és a vizek óvása.</p>

A tantárgy kiemelt habilitációs/rehabilitációs célú feladatai

- A tartós figyelem és emlékezet fejlesztése, az érdeklődés, a kíváncsiság felkeltése és megtartása.
- A kifejezőképesség, az önálló megnyilatkozás, véleményformálás fejlesztése.
- A térbiztonság megerősítése a valóságos terepen és a térképi ábrázolásban, a szimbólumok használatával.
- A tér és az idő változásának felismerése, megfogalmazása, a természet folyamataiban a ciklikusság felfedezése, megfogalmazása.
- A gondolkodási műveletek fejlesztése, alkalmazása: rendezés, csoportosítás, következtetés, ok-okozat, kapcsolatrendszer felfedezése. Kifejezésük szóban, írásban és képi formában.
- Tanulási módszerek, szokások kialakulása az egyéni adottságoknak megfelelően, analógiák alkalmazása a feladatok megoldásában.

A tanulók értékelésének elvei

- Az értékelés alapja a tanulók önmagukhoz mért fejlődése. Az értékelés legfontosabb célja az ösztönzés. Ennek érdekében:
- Megismerési módszerek, tájékozódás: a tapasztalatgyűjtésben való aktivitás, pontosság, motiváltság. Vizsgáló eszközök használata, (irányítással, segítséggel) érzékenység, kíváncsiság, a közvetlen környezet jelenségei, folyamatai és anyagai iránt.
- Tájékozottság térben és időben: a valóságról szerzett információk pontossága, az elemi környezeti – földrajzi jelenségek, folyamatok térbeli, időbeli rendjének felfedezése példákön át – irányítás mellett, tájékozottság a lakóhely környékén, a térkép és valóság kapcsolatának felismerése, gyakorlottság, a környezetben lezajló folyamatok időrendjének felismerésében =időjárás, életmód, termelő tevékenység, az élővilág változása).
- Gondolkodási műveletek, kommunikáció: csoportokba rendezés, összefüggések észrevétele, egyszerű következtetések, analógiák alkalmazása, a tanult fogalmak pontos használata, egyszerű információhordozók kezelése, használata, elemi tájékozottság a lakóhelyre, otthonra, hazája természeti adottságaiban.

A szakasz végére elvárható követelmények

- A tanuló tudja tapasztalatait szóban, írásban rögzíteni.
- Legyen tapasztalata a hő hatására bekövetkező változásokról.
- Ismerje a tanult és vizsgált anyagok jellemző tulajdonságait, tudja azokat felsorolni.
- Tudja, hogy tűz esetén hogyan kell segítséget kérni.
- Ismerje a termesztett növények, valamint a házi és ház körül élő állatok szerepét az ember életében.
- Tudja adott szempontok szerint jellemezni a tanult állatok testfelépítését, kültakaróját, életmódját, táplálkozását, szaporodását.
- Tudja felsorolni az időjárás elemeit és ezek segítségével önállóan jellemezni a napi időjárását.
- Tudja felsorolni és kijelölni a fő világtájakat a valóságban és a térképen.
- Tudja használni az iránytűt.
- Ismerje a színek jelentését a térképen.
- Ismerje fel Magyarország természetföldrajzi térképét.
- Ismerjen fel és nevezzen meg a hazai tájakra jellemző egy-egy növényt és állatot.
- Tudja jellemezni és csoportosítani a tanult növényeket és állatokat, adott szempontok alapján.
- Ismerje az összefüggéseket az időjárás, az évszakok változása és az élő természetben végbemenő változások

között.

- Tudja, hogy az ember pozitív és negatív értelemben is befolyásolja a természeti életközösségek fennmaradását, életét. Ismerje a tudósok, feltalálók munkásságának szerepét.
- Tudjon felsorolni a környezetében alkalmazott környezetvédelmi módszereket.
- Aktívan vegyen részt környezetvédelmi tevékenységben.
- Használja tudatosan az ismeretszerzési eszközöket, módszereket.
- Váljon igényévé a könyvek és egyéb ismerethordozók használata.
- Legyen képes önállóan lejegyezni tapasztalatait.

(7–8. évfolyam)

**Biológia,
Fizika – kémia
Óraszámok**

egészségtan

	Szakaszok – évfolyamok	
	Fejlesztő szakasz	
	7.	8.
Heti óraszám	3	3
Éves óraszám	111	111

Témakörök ütemezése

Biológia, egészségtan

Témakörök	Fejlesztő szakasz	
	7.	8.
A növények és az állatok életműködése	x	
Távoli tájak természetes életközösségei	x	
Az emberi test és működése		x
Egészségtani ismeretek	x	x

Fizika – kémia

Témakörök	Fejlesztő szakasz	
	7.	8.
A testek mozgása, mozgásállapot-változások	x	
A mechanikai munka, az egyszerű gépek		x
Hőtani alapjelenségek	x	
A nyomás		x
Kémiai alapismeretek. A kémia mint tudomány	x	
Az anyagok tulajdonságai és változásai		
Fémes és nemfémes elemek, valamint vegyületeik		x
Vegyszerek a háztartásban. Környezetvédelmi ismeretek	x	x

A tanulók értékelésének elvei (a biológia, egészségtan; fizika – kémia tantárgyaknál)

A tanulók értékelésének célja a tanulók fejlesztése.

Szemponyjai

- Helyes képzetek kialakulása, a tanult és begyakorolt szakkifejezések használatának fejlettsége.
- A megismert, megtapasztalt összefüggések felismerése, megfogalmazásának szintje.
- A természettudományos megismerés szintje – a tanuló egyéni fejlettségének figyelembevételével.
- A kísérletekben történő részvétel, egyszerű vizsgálódások, kísérletek önálló vagy párokban történő megoldása.
- A gondolkodási funkciók, műveletvégzések szintje, alkalmazásuk önállóan vagy irányítás mellett.
- Ismeretek gyakorlati alkalmazása saját életvitelében.
- Tantárgyspecifikus tanulási szokások, az önálló vagy az irányított tanulás szintje.
- A tanulmányok során elsajátított magatartási és viselkedési szabályok bensővé válása.
- A jelenségek, folyamatok közül az emberre, a környezetre veszélyt jelentők felismerése, környezettudatos fogyasztói magatartás.
- A tanuló részvétele a közös munkában, feladatokban, egyéni vállalásokban.

A tantárgyak kiemelt habilitációs/rehabilitációs célú feladatai

Gyakorlati problémák felismerése, korszerű életvezetés

- Példák, gyakorlati feladatok segítségével tudatosítani az iskolában tanultak és az iskolán kívüli világ közötti kapcsolatot.
- Ésszerű életvezetési stratégiák kialakítása, elfogadtatása, a negatív életvitel következményeinek beláttatása.

Egészség- és környezetvédelem:

- Az egészség- és környezetvédelmi ismeretek megerősítése hétköznapi példákkal, rávezetéssel, tudatosítással, gyakorlati alkalmazással.
- Környezetvédő magatartás kialakítása.
- Természetbarát, ökológikus szemlélet formálása, példák bemutatása, összefüggések feltárása az érzelmi intelligencia mozgósításával.

Gondolkodási műveletek fejlesztése, megerősítése

- A gondolkodás rugalmasságának, a kritikai, a problémamegoldó gondolkodás fejlesztése sok életszerű példán, gyakorlaton át.
- A tanult analógiák transzfer hatásának megerősítése új feladatban, tevékenységben.

Az általános képességek fejlesztése

- A kommunikációs, a téri irányok, téri viszonyok, a térbeli szókinccs, az időészlelés pontossága, tudatossága.
- Kommunikáció változó helyzetekben.
- Különböző vélemény, nézet egyszerű kifejezése.
- Az önálló tanulás erősítése.
- Az információhordozók használatának képessége.

BIOLÓGIA, EGÉSZSÉGTAN

Célok

- Tudományosan megalapozott, korszerű ismeretek nyújtása a növényi, állati, emberi szervezet működéséről, az egészség megővéséről, hozzásegítve a tanulókat az egészséges életmód kialakítása és megtartása szempontjából szükséges szokásrend elsajátításához.
- Annak elérése, hogy a tanulók képesek legyenek napi egészségügyi problémáik megoldására, megfelelő segítség kérésére és a kapott tanácsok betartására.

Feladatok

- Az élő és élettelen természet szoros kapcsolatának, az élőlények állandóságának és változékonyságának megismertetése.
- A távoli tájak életközösségeinek megismerése.
- Az egészséges emberi szervezet és működésének megismerése.
- Az egészségmegőrző szokások elsajátítása iránti igény kialakítása.
- Felelősség kialakítása a család testi-lelki egészségének megővése iránt.
- Tegye képessé őket arra, hogy baleset, betegség esetén célszerűen cselekedjenek és elemi szinten segítséget tudjanak nyújtani.
- Az egészségkárosító szokások megismerése és meggyőződéses elutasítása iránti belső igény kialakítása.
- Egészségügyi témájú kiadványok, filmek, újságok iránti figyelem felkeltése.
- Az egészséges környezet megővése iránti felelősségtudat kialakítása, az aktív természetvédelem iránti igény felkeltése.

Tantárgyi tartalmak, témakörök

Témakör	Tartalom
A növények és az állatok életműködése	<p>A növényi sejt és szövet. A növények tápanyagfelvétele, gázcsereje, anyagátalakítása, szaporodása, mozgása. Fotoszintézis. A növények szerepe az emberek életében.</p> <p>Egysejtű és soksejtű állatok.</p> <p>Az állatok táplálkozása, légzése, mozgása, szaporodása.</p> <p>Utógondozási formák.</p> <p>Az állatok kültakarója.</p> <p>Az állatok szerepe az ember életében.</p>
Távoli tájak természetes életközösségei	<p><i>A dél-amerikai erdők jellemző növényei és állatai:</i> óriásfák, kúszónövények, fán lakó növények. Bögőmajom, jaguár, óriáskígyó.</p> <p><i>A szavannák élővilága:</i> fűfélék, majomkenyérfa. Csimpánz, antilopfélék, oroszlán, elefánt, nilusi krokodil.</p> <p><i>A sivatagok élővilága:</i> kaktuszok, teve, vipera.</p> <p><i>A mérsékelt égövi füves puszták élővilága:</i> tajgaerdő: lucfenyő, vörösfenyő, nyír. Antilopok, futómadarak, bölény.</p> <p><i>A tengerek élővilága:</i> planktonok, heringek, korallok, kék bálna, cápa.</p> <p><i>A hideg övezet élővilága:</i> tundra. A sarkvidékek jellemző élőlényei.</p>
Az emberi test és működése	<p>Sejtek, szövetek, szervek, szervrendszerek, szervezet.</p> <p><i>A bőr:</i> szerkezete, bőrérzékelés. A túlzott napozás veszélyei.</p> <p><i>A mozgás:</i> a test fontosabb csontjai. A csontok kapcsolódása. Az izmok rögzülése és feladataik. A mozgásszegény életmód következményei.</p> <p><i>A táplálkozás:</i> a táplálkozás szervei. Az emésztés folyamata. A fogápolás és az egészséges táplálkozás fontossága.</p> <p><i>A légzés:</i> a légzés szervei. A légesere. A dohányzás káros hatásai.</p> <p>A keringési rendszer részei, funkciója.</p> <p>A vér anyagszállítása, útja a nagy- és kisvérkörben. Összetétele.</p> <p>A kiválasztás szervei és működése. A kiválasztó működés jelentősége a szervezet fenntartásában.</p> <p><i>A szaporodás:</i> a férfi ivarszervek és működésük. A női ivarszervek és működésük.</p> <p>A terhesség és a szülés. Az ember nemi élete. Az ivarszervek higiénéje.</p> <p>Fogamzásgátlás.</p> <p>Az idegi szabályozás.</p> <p><i>Az érzékszervek:</i> látás, hallás, szag- és hőérzékelés.</p> <p>Az idegrendszer tagolódása, működésének főbb jellemzői.</p> <p>A kábító- és élvezeti szerek hatása az idegrendszerre.</p>
Egészségtani ismeretek	<p>Az ember legnagyobb kincse az egészsége. Az egészség megóvásának alapfeltétele az egészséges környezet és életrend.</p> <p>A Föld népessége, az emberek sokfélék.</p> <p>Földünk jellemző embertípusai.</p> <p>A masszázs elfogadása.</p> <p>A betegség tünetei általában. Mikor kell orvoshoz fordulni?</p> <p>Teendők az orvos érkezéséig.</p> <p>A természetgyógyászat, népi gyógymódok.</p> <p>A gyógynövények szerepe a gyógyításban.</p> <p>A kurzuslás.</p>

Fejlesztési feladatok, tevékenységek, tanulás-szervezés

Ismeretszerzés, tanulás

- Fokozatosan nagyobb önállóság a megfigyelésekben, vizsgálódások, egyszerű kísérletek, mérések végzésében.
- Páros, csoportos feladatok az információszerzésben, az információhordozók kezelésében segítségadás mellett.
- Vázlatok, rajzok, feljegyzések készítése.
- Szóbeli írásbeli beszámolás, egyszerű leírás, jellemzés.

Tájékozódás az egyszerű természetről

- Az élővilágról szerezhető információk jelentősége, kíváncsiság, érdeklődés felkeltése.
- A kommunikációs helyzetek, a közvetlen tapasztalatszerzés lehetőségeinek megteremtése során az együttműködés képességének fejlesztése.
- Az élővilág egyensúlyának bemutatása az életből vett példákön.
- Ismeretek bővítése az életjelenségek körében – növények, állatok tekintetében.
- Az életközösségek leírására vonatkozó rendszerek elsajátítása – algoritmusok, analógiák alkalmazása.

Tájékozottság az emberi szervezete működésében

- Ismeretszerzés a saját szervezet működéséről, felépítéséről – megfigyelések, vizsgálódások, konkrét tapasztalatok segítségével.
- A saját és mások tapasztalatainak elemi szintű értelmezése, egyszerű következtetések levonása.
- A gyakoribb betegségek megelőzésére szolgáló, a gyógyítás mindenki számára elérhető módozatainak ismerete, a környezet és az egészség közötti kapcsolat felismerése.
- Az emberi szervezetet veszélyeztető anyagok hatásainak megismerése.
- Önismeret, önelfogadás, egészségmegóvás képességének fejlesztése.

A szakasz végére elvárható követelmény

- A tanuló tudjon példákat mondani a tanult életközösségek növényi és állati egyedeire, jellemző életformájukra.
- Legyen képes példákon keresztül bemutatni egy-egy életközösséget veszélyeztető történést és az ember felelősségét.
- Vegyen részt a növények, állatok gondozásában, óvásában, becsülje élő környezetét.
- Legyen igénye egészséges környezetre, tevőlegesen vegyen részt annak kialakításában.
- Fogadja el a másságot, lássa meg benne a természet sokszínűségét, szépségét. Legyen toleráns a saját környezetében felfedezhető mássággal kapcsolatosan.
- Bővítse ismeretei különféle információhordozó anyagokon keresztül.
- Legyen képes információk rövid, tömör közlésére szóban és írásban.
- Ismerje saját teste felépítését, a szervrendszereket. Tudja elhelyezkedésüket, működésük lényegét és szerepét a szervezet harmonikus működésében.
- Ismerje a fogamzásgátlás néhány lehetőségét.
- Legyen képes megkülönböztetni a szervezet egészséges és beteg működését.
- Legyenek ismeretei a természetgyógyászatról. Utasítsa el a kuruzslás minden formáját.

FIZIKA

Célok

- A korszerű fizikai szemléletmódra nevelés.
- A mindennapi élet és a technikai fejlődés által felvetett egyszerűbb, fizikával kapcsolatos ismeretek nyújtása.

Feladatok

- A fizikai jelenségek, folyamatok iránti érdeklődés felkeltése.
- Meggyőződés kialakítása arról, hogy a mindennapi élet problémáinak megoldásában és az életünk minőségét meghatározó műszaki-tudományos fejlődésben jelentős szerepe van a fizika tudományának.
- A technikai és kommunikációs készség, a gondolkodás fejlesztése.
- A szakmatanulás megalapozása a fizikai ismeretekkel.
- Környezettudatos magatartásra, aktív környezetvédelemre nevelés.
- Annak tudatosítása, hogy a természet egységes egész, a különböző tudományok ugyanazt az anyagi világot vizsgálják.
- Alapismeretek nyújtása az anyag fizikai tulajdonságairól, a kölcsönhatásokról, a mindennapi gyakorlatban is megfigyelhető problémákról.
- A fizikai vizsgálatok eszközrendszerének, munkamódszereinek megismertetése. A pontosság, a munkafegyelem jelentőségének beláttatása.
- A megismerési módszerek egyre önállóbb használatának gyakoroltatása, a tapasztalatok pontos megfogalmazása.

Tantárgyi tartalmak, témakörök

Témakörök	Tartalom
A testek mozgása, mozgásállapot-változások	A testek mozgása: mozgás és nyugalom. Az egyenes vonalú egyenletes mozgás, az egyenletesen változó mozgás, körmozgás és rezgőmozgás megfigyelése. A szabadesés. A dinamika alapjai. A testek tehetetlensége és tömege. Az erő mozgásállapot-változtató hatása. Erő-ellenelő – példák a mindennapi életből.
A mechanikai munka, az egyszerű gépek	A mechanikai munka: a munka értelmezése. A munka, az erő és az út összefüggése. Egyszerű számításos feladatok. Az egyszerű gépek: emelő, lejtő, hengerkerék, csiga. Egykarú, kétkarú emelő. Álló, mozgó csiga – csigasor. Egyszerű gépek a gyakorlatban.
Hőtani alapjelenségek	A hőmérséklet mérése. A hőtágulás jelensége a mindennapi életben. A termikus kölcsönhatás, a hőmennyiség. A termikus energia felhasználása a mindennapokban munkavégzésre. Halmazállapot-változások: olvadás, fagyás, forrás, párolgás, lecsapódás megfigyelése hétköznapi példákon. Olvadáspont, forráspont. Az égés, égéshő. Tűzoltás. Teendők tűz észlelésekor. Az energia-megmaradás érzékeltetése egyszerű, hétköznapi

	példákkal. Az energiamegmaradás törvénye.
A nyomás	<p>A nyomás értelmezése egyszerű kísérletek alapján. A szilárd testek által kifejtett nyomás. Nyomás a folyadékokban és gázokban. Gyakorlati példák keresése: járművek fékberendezései, hidraulikus sajtó. Közlekedőedények megfigyelése egyszerű kísérletek során. Gyakorlati vonatkozások pl. kutak, vizek szennyeződése belvizek esetén.</p> <p>Arkhimédész törvényének érvényesülése a gyakorlatban. A felhajtóerő, úszás, lebegés, elmerülés feltételeinek megfigyelése kísérletekben.</p> <p>A felületi feszültség megfigyelése a mindennapok gyakorlatában.</p>

Fejlesztési feladatok, tevékenységek, tanulásszervezés

Természettudományos megismerés

- Fokozódó igény és kíváncsiság a kísérletezés, a vizsgálódás, a folyamatok megértése iránt.
- Gyakorlottság megteremtése az ábrák értelmezésében az eszközök működésének megértésében, egyszerű szóbeli, írásbeli leírásában.
- Változások felismerése, okok keresése irányítás mellett.
- A háztartás, a környezet ismert és használt egyszerű gépeinek működtetése, a fizikai ismeretek alkalmazása a működtetés során.
- Vegye észre a fizika és a többi természettudomány közti szoros kapcsolatot tanári irányítással.

Tevékenységek

- Jelenségek, kísérletek megfigyelése, értelmezése szóban.
- Becslések, mérések, az eredmények ellenőrzése, lejegyzése.
- Fizikai problémák felismerése a gyakorlatban, megoldások keresése.
- Ismeretterjesztő irodalom, lexikonok, információhordozók használata tanári segítséggel.

A szakasz végére elvárható követelmények

- A tanuló legyen képes egyszerű mechanikai és hőtani jelenségeket megfigyelni a gyakorlatban és kísérletekben, fogalmazza meg tapasztalatait.
- Ismerje fel a tanult fizikai ismeretek szerepét a technikai és természeti környezetben.
- Ismerje a fizikai vizsgálatokhoz szükséges eszközök balesetmentes használatát.
- Legyen járatos a mérések végzésében és tudjon egyszerű kísérleteket önállóan is elvégezni.
- Tudja kiválasztani azokat a cikkeket, könyveket, rádió-, televízió-műsorokat, amelyek segíthetik a fizikai jelenségek jobb megismerését.
- Tudja megkülönböztetni az egyenletes és egyenletesen változó mozgásokat.
- Tudja, hogy nem a mozgás fenntartásához, hanem a mozgásállapot megváltoztatásához kell erő.
- Ismerje fel a halmazállapot-változásokat a mindennapok gyakorlatában.
- Ismerje a hőmérséklet-kiegyenlítődés elvét és az energiamegmaradás törvényét.
- Tudjon gyakorlati példákat mondani a hőmérséklet mérésére.

- Példák segítségével tudja értelmezni, hogy mi a különbség a test súlya és tömege között.
- Ismerje fel az anyagok halmazállapotát, tudja azokat jellemezni.
- Ismerjen fel a gyakorlatban néhány egyszerű gépet.
- Legyen tájékozott arról, hogy az egyszerű gépek a mindennapi munkavégzésben nélkülözhetetlenek. Tudja, hogy az összetett gépek alapjául is az egyszerű gépek szolgálnak.
- Tudjon példát mondani a nyomás fizikai törvénye alapján készült berendezésére.

KÉMIA

Célok

Olyan alapismeretek nyújtása, amelyek lehetővé teszik a modern életben megjelenő vegyszerek kémiai folyamatok felismerését.

- Segítség nyújtása abban, hogy a kémia tudományának gyakorlati eredményei ne fenyegetettséget jelentsenek, hanem lehetőséget a komfortosabb élet megteremtésére.
- A természettudományokon belül felkelteni a tanulók érdeklődését a kémia iránt.

Feladatok

- A kémiai megfigyelésekhez, kísérletekhez szükséges eszközök, anyagok, módszerek és magatartás megismertetése.
- Az alapvető kémiai fogalmak, műveltségelemek elsajátíttatása.
- A mindennapi életben megjelenő kémiai jelenségek felfedeztetése és értelmezése.
- A megszerzett tapasztalatok, tudáselemek alkalmazása a napi problémák megoldásában.
- A figyelem felkeltése, motiválás a kémia tudományával kapcsolatos hírek, cikkek, könyvek, tudósítások olvasására, értelmezésére.
- Meggyőződés kialakítása arról, hogy az ember felelős környezete állapotáért.
- A természet szeretetére és a környezettudatos, környezetvédő magatartásra nevelés.

Tantárgyi tartalmak, témakörök

Témakör	Tartalom
Kémiai alapismeretek. A kémia mint tudomány	A kémia mint tudomány a természettudományok része. Néhány híres magyar kémikus nevének, munkássága lényegének megismerése. A kísérletezés szerepe a kémiai megfigyelésekben. Kísérleti eszközök megismerése. A periódusos rendszer szerepe az elemek közötti tájékozódásban.
Az anyagok tulajdonságai és változásai	A fizikai és kémiai változások jellemzői. Anyagok, elemek vizsgálata. Az anyagok csoportosítása – természetes anyagok, vegyipari termékek. Szervetlen és szerves anyagok. Változások jellemzői: fizikai és kémiai változás. Keverék és vegyület. Oldás, a víz mint oldószer. A levegő az oxigén és a nitrogén keveréke. Az égés. Az égés feltételei. Az oxidáció. Gyors és lassú égés.
Fémes elemek és vegyületeik	Fémes elemek: vas – vasgyártás, acél, alumínium, arany, ezüst, réz. Korróziós jelenségek a mindennapokban – korrózióvédelem. További elemek, szervetlen anyagok a természetben: nátrium, kálium, kalcium-karbonát. Szervetlen tisztítószer: hypo, sósav. Mosószer a háztartásban.

	Környezeti kémia: energiagazdálkodás, az emberi szervezet energiahordozói – zsírok, szénhidrátok, fehérjék (egyben építőanyagok).
Nemfémek és vegyületeik	Nemfémek – a víz, a levegő – hidrogén, oxigén, klór, nitrogén – megismerésük kísérlet útján. Nemfémek és vegyületeik – a szén, gránit, gyémánt. A szén megfigyelése, a grafit, a gyémánt jellemzői.
Vegyszerek a háztartásban	Mosó- és tisztítószer használati utasításainak és összetételi ismertetőinek közös értelmezése.
Környezetvédelmi ismeretek	Az el nem használt vegyszerek elhelyezésének szabályai a környezetvédelmi szempontok figyelembevételével. A levegő és víz szennyeződésének megfigyelése. Okok keresése, példák a napi sajtóból.

Fejlesztési feladatok, tevékenységek, tanulásszervezés

Természettudományos megismerés

- Az ismeretszerzés iránti igény felkeltése, fenntartása.
- Gyakorlottság az önálló kísérletezésben az egyszerű ártalmatlan anyagok, folyamatok megfigyelésénél; gyakorlat szerzése a lényegkiemelésben, csoportosításban, összehasonlításban, az elemzésben.
- Ismeretek szerzése a környezetben előforduló anyagokról: biztonságos szakszerű használatuk a hétköznapokban;
- A környezetszennyezés káros következményeinek megértetése.
- Szokásrend, viselkedésrend megerősítése.
- Tudatosság erősítése az életvezetésben, az egészségük megőrzésében, a háztartásvezetésben.

Tevékenységek

- Megfigyelés és összehasonlítás.
- Kísérletek.
- Tapasztalatok gyűjtése, megfogalmazása, következtetések levonása.
- A mértékegységek gyakorlása.
- Összefüggések felfedezése tanári segítséggel.
- A tapasztalatok felhasználása a mindennapi gyakorlatban.
- Információk felkutatása.
- Gyűjtőmunka.
- Megfigyelések rögzítése tanári segítséggel.
- Szabályok gyakorlása.
- Modellelés.
- A szaknyelv elemi kifejezéseinek megismerése, használata.

A szakasz végére elvárható követelmények

- Látja be a kémiai ismeretek fontosságát a mindennapi életben és a tudományos fejlődésben.

- Tudja csoportosítani tanári segítséggel a változásokat aszerint, hogy megváltozott-e az anyagok minősége.
- Ismerje fel a vizsgált anyagok leglényegesebb fizikai és kémia tulajdonságait.
- Tudja, hogy az oxigén és a víz elengedhetetlen feltétele az életnek.
- Ismerje a tűz hasznát és pusztítását. Ismerje a tűzoltás néhány alapszabályát.
- Legyen képes tájékozódni a napi sajtóban, ismereteket szerezni a médián keresztül, tudja azokat átadni, értelmezni.
- Fogalmazza meg tanári segítséggel, majd fokozódó önállósággal a vizsgált anyagok jellemző tulajdonságait.
- Tudja, hogy a lúg veszélyes mérge, ismerje kezelésének szabályait.
- Mondjon példát lúgok hasznosítására.
- A tanuló ismerje a tanult elemek és vegyületek nevét.
- Tudjon példát mondani felhasználásukról, jelentőségükről az ember életében.
- Ismerje azokat a veszélyeket, amelyeket a tanult kémiai anyagok jelenthetnek, tartsa be kezelésük, tárolásuk szabályait.
- Tudja, hogy a vásárolt termékek használata előtt mindig el kell olvasni a használati utasítást és azt maradéktalanul be kell tartani.

ÉNEK-ZENE TÁNC

Óraszámok

	Szakaszok – évfolyamok							
	Bevezető szakasz		Kezdő szakasz		Alapozó szakasz		Fejlesztő szakasz	
	1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.
Heti óraszám	1	1	1	1	1	1	1	1
Éves óraszám	37	37	37	37	37	37	37	37

Témakörök ütemezése

Témakörök	Szakaszok – évfolyamok							
	Bevezető szakasz (1–2. évf.)		Kezdő szakasz (3–4. évf.)		Alapozó szakasz (5–6. évf.)		Fejlesztő szakasz (7–8. évf.)	
Zenei alkotóképesség – interpretáció, improvizáció	x	x	x	x	x	x	x	x
Megismerő- és befogadóképességek – zenehallgatás	x	x	x	x	x	x	x	x
Zenei hallás és kottaismeret	x	x	x	x	x	x	x	x
Tánc	x	x	x	x	x	x		

Célok

Bevezető szakasz

- Az egyéni sajátosságokhoz igazodó énekes szemelvények, ritmikai és dallami elemek ismertetésével, az ének-zene eszközzel a tanuló segítése az önmegvalósítás, önkifejezés gyakorlásában, kapcsolatrendszerének építésében, a feszültségtől mentes, oldott kommunikáció átélésében.

Kezdő szakasz

- Az énekes és zenei kifejezőkészség fejlesztésének felhasználása az érzelmi élet, a személyiség harmóniájának fejlesztésében.

Feladatok

Bevezető szakasz

- Az éneklési kultúra alakítása, az örömteli éneklés élményének megteremtése.
- A zenei élmény szóbeli és mozgásos megfogalmazásának segítése. A zenei fantázia fejlesztése a tanult ritmikai és dallami elemek kötetlen felhasználásával.

- Az éneklés, a zenélés oldott befogadására nevelés.
- A memória, a koncentráció, a gondolkodás, a figyelem fejlesztése, a társakkal való együttműködés segítése, erősítése.
- A szociális és kommunikációs képességek és készségek fejlesztése.

Kezdő szakasz

- A szép, kifejező éneklés technikájának tanítása, az énekhang, az éneklési kultúra fejlesztése, a közös éneklés anyagának megteremtése.
- Az ének-zene speciális jelrendszerének, ritmikai és dallami elemeknek, különféle kottatípusoknak a bemutatása, az ötvonalas kottarendszerben való tájékozódás segítése.
- A zenei hallás, a muzikalitás fejlesztése. A zenehallgatás megalapozása, a zenei élmények kifejezésének segítése.
- Az alkalmazkodóképesség, a szabálytudat, a testmozgás, az emlékezet, a figyelem és az érdeklődés fejlesztése.
- A memória, a képzelet, a fantázia fejlesztése.
- Az érzelmi élet, az önismeret, a társakkal való együttműködés fejlesztése.

A tanulók értékelésének elvei

Alapja a folyamatos megfigyelés, biztatás és dicséret, a pozitívumok kiemelése, a tanulói teljesítmények bátorítása. Az értékelés segíti az énekkorák elfogadó, oldott légkörének kialakulását.

Szempontjai

- A tiszta éneklésre való törekvés, a pontos szövegmondás, a tanult szabályok betartása.
- A tanult dalok pontos felidézése: ritmus, dallam, szöveg, mozgások.
- Részvétel, aktivitás, figyelem, együttműködés az órai munkában.
- A ritmusérzék, a zenei hallás önmagához mért fejlődési üteme.
- A zenei írás-olvasás tanult szabályainak felismerése, betartása.

(1–2. évfolyam)

Fejlesztési feladatok, tevékenységek, tanulásszervezés

- Az óvodából az iskolába való átmenet segítése.
- Az énekes és zenei kifejezőképesség, ritmusérzék és a zenehallás csoportos és egyéni fejlesztése.
- A zenei ismeretek megalapozása, játékos ismerkedés a ritmus, a dallam, a zenei forma kifejezésének alapjaival.
- Kötött és kötetlen játékok a tanult elemek felhasználásával.
- Mozgásfejlesztés, a figyelem és az együttműködés fejlesztése.

Tantárgyi tartalmak, témakörök

Témakör	Tartalom
Zenei alkotóképesség	
Interpretáció	A dalok élményből kiinduló kifejező megszólaltatása, az éneklési öröm felkeltése. Gyermekdalok tanítása hallás után.
Improvizáció	Ritmikai, dallami, formai elemek megismerése, azok kötetlen és kötetlen felhasználása. A zenei fantázia mozgósítása, csoportos és egyéni rögtönzések. Ritmushangszeres játékok a tanult elemek játékos felhasználásával.

Megismerő- és befogadóképességek	
Zenehallgatás	A csend, a zaj, a zörej elkülönítése. Az emberi hang színeinek, környezetünk hangjainak megismertetése, megkülönböztetése.
Zenei hallás és kottaismeret	Az alaprítmusok, ütemfajták, dallami elemek felismerése, olvasása és lejegyzése tanári segítséggel. Ritmushangszerek használata, szolmizációs jelek alkalmazása.
Tánc	Egyszerű mozgások és tartáshelyzetek utánzása, tükrözése. Állatok mozgásának és hangjának utánzása. A játékbátorság kialakítása, a csoport előtti megnyilvánulás gyakorlása és elfogadása. Gyermek- és játékdalok mozgással kísért csoportos előadása. A beszéd, az ének és a mozgás összekapcsolása játékhelyzetekben és/vagy ritmikus formákban.

A szakasz végére elvárható követelmények

- Szívesen és örömmel vegyenek részt az énekórai munkában, a közös éneklésekben, ritmikai, dallami és fantáziafejlesztő játékokban.
- Szerezzenek ismereteket a gyermekdalok és -játékok körében.
- Ismerjék fel a többször hallott felvételek alapján környezetük hangjait, zajait, zörejeit. Vegyenek részt a közös mozgásos játékokban, fejlődjön mozgásuk és együttműködési képességük.

(3–4. osztály)

Fejlesztési feladatok, tevékenységek, tanulásszervezés

- A bevezető szakaszban kialakított ének-zenei kifejezőképesség továbbfejlesztése.
- Hosszabb és nehezebb dalok tanulása, közös, kiscsoportos és egyéni éneklés.
- A ritmikai és dallami ismeretek fejlesztése, ismeretek szerzése a zenei hang jellemzőiről.
- A kreativitás, a zenei fantázia fejlesztése csoportos és egyéni feladatokkal.
- Mozgásfejlesztés, a szabálytudat fejlesztése.
- A tanult dalok felismerése különböző zenei feldolgozásokban is.
- A zenei hallás, hangszínhallás fejlesztése, hangszerek felismerése.

Tantárgyi tartalmak, témakörök

Témakör	Tartalom
Zenei alkotóképesség	
Interpretáció	Egységes hangzás kialakítása csoportos énekléskor, a kiscsoportos és az egyéni éneklés fejlesztése. Népdalok tanítása hallás után. A hallás utáni képességének alakítása.
Improvizáció	<i>Kötött és kötetlen játékok, ritmus- és dallamhangszeres improvizációk a tanult elemek, egyszerű zenei szerkezetek (kérdés-felelet) és az eltérő karakterek felhasználásával. Mozgásos improvizációk szervezése a fantázia szabadságával.</i>

Megismerő- és befogadóképességek	
Zenehallgatás	A hang tulajdonságainak megfigyeltetése. A hangmagasság, a hangerő, a hangszín iránti érzékenység fejlesztése. Ritmusértékek tanulása, hangnevek meghatározása a vonalrendszerben a relatív szolmizáció alapján. A belső hallás megalapozása, tanult dallamok felismerési képességének kialakítása.
Zenei hallás és kottaismeret	Az alapritmusok, ütemfajták, dallami elemek felismerése, olvasása és lejegyzése tanári segítséggel. Ritmushangszerek használata, szolmizációs jelek alkalmazása.
Tánc	Csoportos mozgásos, hang- és térérzékelő gyakorlatok. Térkitöltő és térkihasználó gyakorlatok, alapfokú tánctechnikai elemek felhasználásával. Tánclépések a tanult népdalokhoz. Ritmus- és mozgásgyakorlatokkal kombinált koncentrációs és memóriagyakorlatok.

A szakasz végére várható követelmények

- Vegyenek részt a dalok tanulásában, közös éneklésében.
- Kedvvel és szívesen énekeljenek.
- Fejlődjön ritmusérzékük, mozgásuk, fantáziájuk.
- Segítséggel tudjanak tájékozódni a vonalrendszerben, erősödjenek ismereteik a zenei írás-olvasás terén.
- Ismerjék fel a többször hallott zenéket, legyenek képesek zenei részletek irányított figyelmű hallgatására is.

Célok

Alapozó szakasz

Az éneklési és zenehallgatási kultúra, valamint a zenei műveltség fejlesztésével a zenei ízlés formálása, a zenehallgatási szokások kialakítása.

Fejlesztő szakasz

Az örömteli éneklés, az éneklési kultúra megőrzése, a közös éneklés anyagának gyarapítása, a nemzeti zenekultúra értékeinek megbecsülése.

Feladatok

Alapozó szakasz

- A dalrepertoár bővítése magyar és más népek dalainak tanulásával.
- Ismeretek átadása a zenei írás-olvasás speciális jelrendszerének használatáról.
- A zenei esztétikai érzék, az érzelmi élet és a személyiség harmóniájának fejlesztése.
- A zenei képességek kibontakozásának segítése, a mozgáskészség fejlesztése, táncolás zenére és saját éneklésre.
- Zenei karakterek megjelenítése, énekes és hangszeres rögtönzések képességének fejlesztése.

Fejlesztő szakasz

- A zenei ismeretek bővítése, az ének-zene speciális jelrendszerének használata, az esztétikai érzék fejlesztése.
- A zenei fantázia, a zenei hallás, az emlékezet, a muzikalitás fejlesztése.
- Az érzelmi élet, a kommunikációs és szociális képességek fejlesztése.

- Az együvé tartozás élményének átélése a közös éneklés és zenélés által.
- A zenei képességek kibontakoztatása, a kreativitás, a fantázia erősítése.
- A kulturált zenehallgatás szokásainak rögzítése, a zenehallgatás örömeinek megélése, a feszültségoldó együttlét átélése.

A tanulók értékelésének elvei

- Az értékelés célja a megerősítés, támogatás, a tanuló énekes és zenei megnyilvánulásainak segítése.
- Az értékelés pozitív megerősítést ad a tanulóknak, segíti a zenei képességek kibontakozását, az énekórák oldott légkörének kialakulását.
- Alapja a folyamatos megfigyelés, biztatás és dicséret, a pozitívumok kiemelése, a tanulói teljesítmények bátorítása.

Szemponyjai

- A dalanyag ismerete, emlékezetben tartása, a szép éneklés tanult szabályainak betartása.
- Dalok egyéni éneklése, segítő részvétel a közös éneklésekben.
- Aktív részvétel a dalok elemzésében, csoportosításában a tanult ismeretek felhasználásával.
- Tájékozottság a különböző kották használatában.
- Aktív részvétel a tanult zenei ismeretek felidézésében.
- Elemi ismeretek a tanult zeneszerzőkről, zeneművekről.
- A többször hallott és kijelölt zeneművek felismerése.
- A ritmusérzék, zenei hallás, memória, figyelem önmagához mért fejlődése.
- Részvétel, aktivitás, figyelem, együttműködés az órai munkában.

(5–6. osztály)

Fejlesztési feladatok, tevékenységek, tanulásszervezés

- Az éneklési kedv fenntartása, közös dalkincs kialakítása.
- Éneklés változatos formákban: közösen, kiscsoportban, egyénileg és kánonban is.
- Ismeretek szerzése a tanult dalok jellemzőiről: összehasonlítás, elemzés, elvonatkoztatás. Ritmikus játékok, a zenei írás-olvasás gyakorlása, fejlesztése.
- Közös és egyéni rögtönzések adott formák alapján és szabadon.
- A zenei hallás fejlesztése, nép- és műzenei alkotások, szemelvények hallgatása, elemzése adott szempontok szerint.
- A belső hallás fejlesztése.
- Mozgásos rögtönzések, páros és csoportos táncok tanulása, megjelenítése énekkel vagy zenére.

Tantárgyi tartalmak, témakörök

Témakör	Tartalom
Zenei alkotóképesség Interpretáció	Az éneklési kultúra fejlesztése. A dallam és a szöveg kapcsolatára épülő megfelelő előadásmód kialakítása. Dalkarakterek összehasonlítása. A kiscsoportok és az egyéni éneklés továbbfejlesztése. Az életkornak megfelelő magyar, európai, Európán kívüli nép- és műdalok

	<p>megszólaltatása. A néphagyomány jellegzetességeinek megismertetése. A zenei emlékezet aktivizálása, a többszólamú éneklés gyakorlása (kánonok).</p>
<p>Improvizáció</p>	<p>Zenei karakterek megfigyeltetése és megjelenítése, csoportos és egyéni rögtönzések. A formaalkotás fejlesztése, egyszerű népzenei és műzenei formák mintájára énekes és/vagy hangszeres improvizációk. Ritmus- és dallamhangszeres rögtönzések a szabad rögtönzések segítségével.</p>
<p>Megismerő- és befogadóképességek Zenehallgatás</p>	<p>Hangzásbeli különbségek, hangszínek azonosítása. Hangszerek, hangszercsoportok és zenekarok felismerése, megnevezése hangzás és alak alapján. Zenei karakterek megfigyelése, azonosítása. Többször hallott zenei szemelvények felismertetése. A zenetörténet nagy korszakainak átfogó ismertetése, az egyéb műveltségterületekhez tartozó kapcsolódások bemutatásával. Eredeti népzenei énekes és hangszeres felvételek megismertetése. A nép- és műzenéhez kapcsolódva országismeret és a közös európai kulturális értékek megismertetése.</p>
<p>Zenei hallás és kottaismeret</p>	<p>A hangzó ritmikai elemek felismerése, motívumok lejegyzése tanári segítséggel. Ritmushangszerek használata, ritmuszenekar, ritmikai többszólamúság fejlesztése. Hangok elhelyezése a vonalrendszerben relatív szolmizáció alapján. A csoportos szolmizált kottaolvasás fejlesztése. A dallam, a hangmagasság, a tempó, a dinamika, a hangszín érzékeltetése, azonosságok és különbözőségek meghatározása, az összehasonlító képesség erősítése. A belső hallás fejlesztése, dalok szerkezetének hallás utáni megfigyeltetése, felismertetése.</p>
<p>Tánc</p>	<p>Egyszerű elemekből építkező mozgássor létrehozása. Mozgásos rögtönzések a tanult táncos elemek felhasználásával. Páros és csoportos tánc zenére és a tanult népdalokra. Jeles napok játéka. Európai és Európán kívüli népek táncai.</p>

A szakasz végére elvárható követelmények

- Vegyenek részt örömmel az énekórákon, énekeljenek közösen, vállalkozzanak egyéni éneklésekre is.
- Válasszanak kedvenc dalokat, törekedjenek a tanult előadásmód megjelenítésére a dalok éneklése során.
- Fejazzék ki és fogalmazzák meg a tanult dalok élményvilágát, hangulatát.
- Vegyenek részt többszólamú gyakorlatokban, éneklésekben, a közös rögtönzésekben, vállalkozzanak egyéni hangszeres és/vagy énekes rögtönzésekre is.
- Gyakorolják tanári segítséggel a különféle kották írását-olvasását a tanult formákban.
- Fejlődjön zenei hallásuk, ismerjék föl a többször hallott nép- és műzenei szemelvényeket.
- Legyenek képesek hosszabb terjedelmű zenei részletek figyelemmel kísérésére, elemzésére, adott szempontok alapján.

(7–8. osztály)

Fejlesztési feladatok, tevékenységek, tanulásszervezés

- A kifejező, szép éneklés megőrzése, a közös dalkincs bővítése, a tanult dalok jókedvű, hangulatos megszólaltatása.
- A figyelem és az emlékezet fejlesztése.
- Részvételi szándék erősítése a többszólamú éneklésben.
- A hangszeres, énekes és mozgásos rögtönzések csoportos és egyéni formákban.
- A zenei élmény felismerése, átélése és megfogalmazása különböző formákban.
- Ismeretek szerzése a magyar népdalok csoportjairól, zenei jellemzőikről.
- Ritmushangszerek önálló használata, az ismeretek gyakorlása a zenei írás-olvasás terén. Zenehallgatás és elemzés, társzművészeti kapcsolatok keresése.

Tantárgyi tartalmak, témakörök

Témakör	Tartalom
Zenei alkotóképesség	
Interpretáció	Dalok éneklése az érzelmi tartalmak megjelenítésével, esztétikai élmények biztosítása az éneklés során. A zenei emlékezet megerősítése, a többszólamúság készségének fejlesztése. Magyar és idegen népdalok, valamint műdalok kifejező előadása.
Improvizáció	A rögtönzési tevékenység fejlesztése népdalszerű és egyszerű műzenei formák keretei között. Ritmus és dallamhangszeres improvizációk. Dramatizálható zenei anyagok mozgásos megjelenítésének segítése. Szabad dallam- és ritmusrögtönzések segítése.
Megismerő- és befogadóképességek	
Zenehallgatás	A legjelentősebb zeneirodalmi alkotások, valamint a különböző korok populáris zenéinek bemutatása. Jelentős zeneszerzők életrajzi történeteinek megismertetése. Zeneművek felismertetése jellegzetes témáik alapján. A zenei élmény érzelmi és intellektuális megragadásának segítése. Törekvés a verbális közlésre a zenei mondanivaló kifejlesztésére a zenei szemelvények hallgatása után. Társzművészeti kapcsolódások keresése, bemutatása.
Zenei hallás és kottaismeret	A dalanyagban előforduló ritmusképletek hangoztatása több szólamban is. A ritmushangszerek önálló használatának továbbfejlesztése. Egyszerű ritmusképletek és dallamsorok olvasása és lejegyzése tanári segítséggel. A hangkarakterek felismertetése. A zenei emlékezet fejlesztése a belső hallás működtetésével. A magyar népdalok zenei jelenségeinek bemutatása. Műzenei formák felismertetése és közös elemzése.

A szakasz végére elvárható követelmények

- Tudják kifejezően énekelni a tanult dalokat társakkal és egyénileg.

- Vegyenek részt a kánonok éneklésében, többszólamú gyakorlatokban, csoportos és egyéni rögtönzésekben egyéni képességek szerint.
- Törekedjenek fokozottabb önállóságra a zenei írás-olvasás feladataiban.
- Szerezzenek ismereteket zeneművekről, zeneszerzőkről, ismerjék fel a meghallgatott zenei szemelvényeket jellegzetes témáik alapján is.
- Fejlődjön esztétikai érzékük, zenei hallásuk, muzikalitásuk, emocionális érzékenységük.

RAJZ ÉS KÉZMŰVESSÉG (VIZUÁLIS KULTÚRA)

Óraszámok

	Szakaszok – évfolyamok							
	Bevezető szakasz		Kezdő szakasz		Alapozó szakasz		Fejlesztő szakasz	
	1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.
Heti óraszám	1	1	1	1	1	1	1	1
Éves óraszám	37	37	37	37	37	37	37	37

Témakörök ütemezése

Témakörök	Bevezető szakasz (1–2. évf.)	Kezdő szakasz (3–4. évf.)	Alapozó szakasz (5–6. évf.)	Fejlesztő szakasz (7–8. évf.)
Vizuális nyelv és kommunikáció	x	x	x	x
Kifejezés, képzőművészet és technika	x	x	x	x
Tárgy- és környezetkultúra	x	x	x	x

(1–4. ÉVFOLYAM)

Célok

- A környező világ vizuális sokfélesége és az emberi alkotások iránti érdeklődés felkeltésével, a kézműves és művészi jellegű alkotások létrehozására ösztönzés segítségével az alkotás örömeinek, az önmegvalósításnak, a felszabadultságnak kialakítása a tanulóknban.

Feladatok

- A vizuális önkifejezés, a téri tudatosság kifejlesztése és megerősítése.
- A képi információk befogadására való képesség kialakítása, a világban való eligazodás megkönnyítése.
- A kommunikációs és szocializációs képesség gazdagítása.
- A természetes és mesterséges környezet vizuális befogadásának segítése.
- A művészeti kifejezésformák iránti érdeklődés felkeltése.
- Az ábrázolás, alakítás anyagainak, azok helyes használatának megismertetése.
- Különböző rajzos és kézműves technikák, népi kismesterségek megismerése.
- A környezet szépségének, esztétikumának felfedeztetése.
- A népművészet értékeinek bemutatása.

- A különböző művészeti ágak együttes és különálló alkalmasságának felfedeztetése ugyanannak a gondolatnak, élménynek, érzelemnek a kifejezésére.

A tantárgy kiemelt rehabilitációs/rehabilitációs célú feladatai

- A téri, időbeli tájékozódás fejlesztése.
- A pontos megfigyelő-, elemzőképesség alapozása.
- A szándékos figyelem és emlékezet erősítése.
- Az élmények, benyomások megfogalmazásának, kifejezésének képessége.
- A koordinált mozgás, a cselekvés képességének alakítása.
- Az alkotás örömeinek felfedeztetése, megélése.
- A kommunikációs képességek fejlesztése.
- A tevékenységek kitartó végzése, a feladattartás erősítése.

A tanulók értékelésének elvei

Az értékelés célja a megerősítés, támogatás.

Elvei

- A tanuló teljesítményének megítélése a folyamatos megfigyelésre, ellenőrzésre, eseti diagnosztizálásra épül.
- Az értékelés mindenkor egyénre szóló legyen, a tanuló fejlődését vegye figyelembe.
- Minden tevékenység, alkotás, produktum ellenőrzése, személyre szóló értékelése az osztálytársak bevonásával történjen.

(1–2. évfolyam)

Tantárgyspecifikus képességfejlesztési feladatok, tevékenységek

Megismerő- és befogadóképességek

- Az alkotás élményének megtapasztalása, érzelmi gazdagodás, az intuíció fejlesztése.
- A közvetlen környezet tárgyainak elemzése –az alak, szín, forma, funkció pontos felismertetése.

Ismeretszerzési képességek, térbeli tájékozódás

- Az egyértelmű téri helyzetek felismerése, megnevezése.
- A tankönyvben, a környezetben előforduló egyszerű vizuális közlések elemi szintű értelmezése.
- Egyszerű látványélmények emlékezetben tartása és felidézése segítséggel, az önkifejezés igényének felismerése.
- Tárgykészítés, környezetalakítási tevékenységek, díszítés.

Tantárgyi tartalmak, témakörök

Témakör	Tartalom
Vizuális nyelv és kommunikáció	Néhány egyszerű forma-, vonal- és színminőség használata alkotómunkában, azok felismerése és megnevezése (pl. kicsi, nagy, vastag, vékony vonalak; egyenes, ferde, hullámvonal, körvonal, formák). Foltfestés. Formák megfigyelése a nagyság szempontjából. Tárgyak helyének, helyzetének meghatározása és szerepeltetése alkotásokban.

	<p>A vonal mint a mozgás kifejezője. Szabályos és szabálytalan formák felismerése és ábrázolása. Szögletes, íves, gömbölyű formák. Formák, színek szimmetrikus elhelyezése. Egyszerű ritmusok létrehozása és elrendezése.</p> <p>Saját jelek választása, egymás jelének megismerése. Ábrák, jelek, a mindennapi környezetben megfigyelhető egyéb látványok szemléltetése, értelmezése. Emberi gesztusok értelmezése.</p> <p>Tárgyak, élőlények, egyszerű események ábrázolása változatos technikákkal (pl. vonallal, folttal, színesen és fekete-fehérben).</p> <p>Előzőleg tudatosan megfigyelt változások (pl. évszak, időjárás) legjellegzetesebb állapotainak ábrázolása. Arckifejezések értelmezése, jelek, piktogramok megértése.</p>
Kifejezés, képzőművészet és technika	<p>Önmagával vagy a családdal kapcsolatos események kifejezése személyes hangú rajzokban, festményekben.</p> <p>Történetek eljátszása bábokkal. Műalkotások néhány perces szemléltetése, közös beszélgetések a tárgyokról, élőlényekről, színekről, formákról.</p> <p>Élmények feldolgozása emlékek alapján, megjelenítése síkon és térben. Évszakok hangulatának kifejezése. Saját, kitalált történetek megjelenítése síkon és térben.</p> <p>Ismerkedés különféle technikákkal; anyagok és munkaeszközök használata: ceruza-, golyóstoll- és ecsetrajz; vízfestés; mintázás anyagból, plasztilinből; konstruálás papírból tépéssel, nyírással; síkbáb készítésének egyszerű technikája.</p> <p>Különféle technikák, könnyen megmunkálható változatos anyagok (pl. papír, agyag) és egyszerű munkaeszközök használata. Formálás anyagból. Papírhajtogatás. Nyomtatás krumplidúccal.</p>
Tárgy- és környezetkultúra	<p>Babaszoba berendezése. Egyszerű használati és dísz tárgyak készítése mintakövetéssel. A környezet (pl. osztályterem) szebbé tétele, átrendezése.</p> <p>Tárgyak készítése könnyen alakítható anyagokból (papír, agyag).</p> <p>Csomagolások készítése mintakövetéssel, csomagolóanyag díszítése (egyéni). Köznapi és ünnepi tárgyak (pl. jeles napok tárgyi kellékei) formája és funkciója közötti összefüggések megbeszélése.</p>

A szakasz végére elvárható követelmények

- Tudjon megfigyelni formákat, azokat nagyság szerint rendezni.
- Tudja a tárgyak helyét, helyzetét segítségnyújtással meghatározni.
- Tudja megkülönböztetni a sík- és térformákat. Tudja megnevezni, ábrázolni a szabályos, szabálytalan, valamint a szögletes-íves, szögletes-gömbölyű és szimmetrikus formákat.
- Értse meg a tankönyv ábráit, az egyszerű eligazító táblákat, piktogramokat.
- Értelmezze az egyszerű arckifejezéseket, gesztusokat.
- Tudjon szabadon képet alakítani élmény alapján festéssel, rajzzal.
- Tudja kifejezni az évszakokhoz kapcsolódóan az időjárás egyszerű jelenségeit a képkialakításaiban.
- Tudjon tárgyakat készíteni papírból, agyagból.

(3-4. évfolyam)

Tantárgyspecifikus képességfejlesztési feladatok, tevékenységek

- A síkban-térben történő konstruálás, a képi, a plasztikai kifejezés bátorságának elősegítése, önálló tárgykészítés modell és algoritmus segítségével.
- Az alkotótevékenység személyiségfejlesztő hatásának; érzelemgazdagításának biztosítása.
- Önismeret, önértékelés; izlés, belső igény fejlesztése.
- Lehetőség adása a munka, a teljesítmény önálló megítélésére, a társak munkájával történő összehasonlítására.

Megismerő- és befogadóképességek – motoros készségek fejlesztése

- Egyszerű elemzések elvégzése irányítással.
- A vizuális jelek, jelképek alkotó használata.
- Képek készítése a tanult technikákkal.
- Egyszerű összehasonlítások, képzeletbeli átalakítások a látványélmények felhasználásával, mozgásváltozások felismertetése.

Tantárgyi tartalmak, témakörök

Témakör	Tartalom
Vizuális nyelv és kommunikáció	<p>A tanult vizuális elemek, minőségek és viszonylatok felismerése képek, tárgyak, látványok elemzésekor. Egyszerű forma-, vonal- és színritmusok alkalmazása és felfedezése a különböző célú képalkotásokban (díszítményekben, vizuális jelekben). Hangsúlyozás, formák és színek kiemelésével. Formakompozíciók, kompozíciós megoldások, formaritmusok.</p> <p>A formák (foltok, tömegek) és színek közlési szándékának megfelelő elrendezése (körvonal, foltképzés, árnyék). A forma szerkezete – síkfórmák, körfórmák megfigyelése, létrehozása. Ritmikus felületek létrehozása. Térbeli viszonylatok létrehozása dobozokkal.</p> <p>Tárgyak jelzése, felismerése egy nézet alapján. Egyszerű tér- és mozgásábrázolások. Tárgy ábrázolása szemmagasságban. Tárgyak alaprajza. Egyszerű történet, folyamat értelmezése fázisrajzok felhasználásával.</p> <p>Élethelyzetekhez kapcsolódó magyarázó rajzok, folyamatábrák és vizuális jelek olvasása és üzenetük értelmezése (pl. plakátok).</p>
Kifejezés, képzőművészet és technika	<p>Egyedül vagy közösségben szerzett mindennapi élmények kifejezése festményben, rajzba, plasztikában, térben. Évszakok hangulata. Szépirodalmi és filmélmények, zenei élmények megjelenítése síkon és térben.</p> <p>Képzőművészeti alkotások leírása néhány mondatban (pl. köztéri szobor), jellemzőik magyarázata.</p> <p>Különböző technikák, technológiák megismerése, munkafolyamataik értelmezése, könnyen megmunkálható változatos anyagok és egyszerű munkaeszközök használata. A mintázás és a kollázstechnikák újabb technológiai változatai. Rajzolás rosttollal, krétával. Festés temperával. Különböző tárgy- és anyagnyomatok.</p>
Tárgy- és környezetkultúra	<p>Egyszerű tárgyak készítése (pl. játékok, bábok, edényfészeségek). Csomagolások készítése minta után és egyéni elképzeléssel. A tárgyalkotó folyamat végigvitele (próbálkozások a folyamat lépéseinek betartására). Környezetalakító tevékenység (pl. helyiségek átrendezése új funkcióinak megfelelően, díszlet készítése).</p> <p>A funkció, forma, méret, anyag, technika összefüggései (pl. tárgyak agyagból). Környezetalakító tevékenység (pl. kiállítás rendezése). A magyar kultúrából származó köznapi, ünnepi tárgyak és tárgycsaládok elemzése a rendeltetés, az anyag, a forma és díszítés legegyszerűbb</p>

A szakasz végére elvárható követelmények

- A tanuló ismerje a vizuális alapelemek egyszerű rendszereit (vonalfajták, formák, színritmusok).
- Ismerje a vizuális alapelemek viszonylatait (irány, arány, kompozíció, hangsúlyozás).
- Váljon gyakorlottá az egyes vizuális elemek használatában. Fejlődjön érzelmi világa és kreativitása.
- Tudjon képet alkotni az időjárás, az évszakok hangulatának kifejezésével, a téri viszonylatok spontán rögzítésével.
- Legyen képes egyszerű vizuális ritmusok létrehozására.
- Tudjon megfigyeléseket tenni és azokat megfogalmazni a természeti környezet vizuális jellemzőire vonatkozóan.
- Tudjon a megismert anyagokkal tárgyakat készíteni.
- Értse a legegyszerűbb vizuális jelzéseket.
- Ismerje a vonal- és foltképzési technikákat.
- Legyen képes tárgykészítés céljából forma- és színritmusok létrehozására.
- Biztosan ismerje a térbeli viszonylatokat a téri szerkezetek létrehozásakor.
- Ismerjen fel cselekvéssort képeken.
- Ismerjen fel tárgyakat két nézete alapján.
- Legyen képes látvány hatására képet alkotni.
- Tudjon látvány alapján tárgyakat segítséggel, szóban elemezni, összefüggéseket rávezetéssel felfedezni.

(5–8. évfolyam)

Célok

Az érdeklődés, a fogékonyság felkeltése és megerősítése a természetes és mesterséges környezet esztétikai és más látható értékei iránt.

Az esztétikai érzékenység, nyitottság, fogékonyság, ízlés alakítása, fejlesztése, a múlt értékeinek, hagyományainak tudatosítása a nemzeti műveltség közvetítésével.

Feladatok

- Élményszerű tapasztalatok nyújtása a tárgy- és környezetkultúra területéről.
- A környezettudatos magatartás kialakítása a tárgykultúra példáin keresztül.
- A kreativitás, a kreatív gondolkodás fejlesztése.
- A tantárgy sajátos tartalmával és eszközrendszerével olyan személyiségjegyek kialakítása, amelyek felkeltik a szakmák iránti érdeklődést és segítik az eredményes szocializációt.
- Tapasztalatszerzési lehetőség biztosítása a tárgy- és környezetkultúra világáról, a vizuális kommunikáció területeinek használatáról, az információk képi rögzítéséről, értelmezéséről.
- Jártasság fejlesztése gyakorlatokon keresztül a vizuális technikák alkalmazásában.
- Az érzelmek minél árnyaltabb kifejezésének, a személyes élmények megjelenítésének elősegítése.

A tantárgy kiemelt habilitációs/rehabilitációs célú feladatai

- Az érzéki tapasztalatszerzés fejlesztése, az érzékszervi kultúra gazdagítása.
- A tartós figyelem és emlékezet fejlesztése.
- Az esztétikai érzékenység készségeinek alapozása, fejlesztése.

- Önmaga képességeinek, fejlődési lehetőségeinek felismertetése, a motívumok erősítése.
- Gazdag tapasztalatszerzés a tanulót körül ölelő mikro és makrovilágról.
- A térlátás fejlesztése, pontos képzetek kialakítása a valós térről, időről, az anyag, forma, funkció, szerkezet, szín, fény és mozgás viszonyairól.
- A kommunikációs képességek fejlesztése szóban, ábrázolásban, befogadásban.
- A finommotorika, a kreativitás, az eszközhasználati készség fejlesztése.
- Az ismeretszerzési, a tanulási képességek fejlesztése.

A tanulók értékelésének elvei

A rajz és kézművesség tantárgy alkotásközpontú, így az értékelésnél elsősorban a tanuló egyéni vagy csoportban létre hozott produktumait értékeljük.

Az értékelés rugalmasan alkalmazkodik a tanuló eltérő adottságaihoz, a sérülésből adódó egyediségéhez.

Az értékelésnél figyelembe kell venni

- a tanuló önmagához mért fejlődését, az egyes tevékenységkörökhöz, technikákhoz történő vonzódását,
- a tantárgy többszínűségéből adódó, más és más színvonalú eredmények alkotásakor a részvételt a produktum készítésében, a tervezési folyamatban, a kreativitást, a feladattartást, az újrakezdés képességét,
- a tanuló aktív részvételét az önértékelésben.

(5–6. évfolyam)

Tantárgyspecifikus képességfejlesztési feladatok, tevékenységek

Alkotóképesség és tanulást segítő képességek

- A vizuális nyelvi elemek árnyaltabb használatának képessége.
- A térlátás, a térábrázolás fejlesztése (forma- és színtanulmány, egyszerű takarások, tárgyelemzés – a forma – rendeltetés kapcsolata). Az emlékezet fejlesztése – a részletek megjegyzése, a képzetek felidézése. Az érdeklődési kör szélesítése, a változatos anyagok, technikák, eszközök biztosításával.

Önismeret, önértékelés, önszabályozás

- Tudatos tárgykészítés az eszköz, a technika önálló megválasztásával.

Tantárgyi tartalmak, témakörök

Témakör	Tartalom
Vizuális nyelv és kommunikáció	Folthatárok, foltfestés, vonalabsztrakció, a tárgy formája vonalkövetéssel. Ritmikus felületek kialakítása. Szabályos és szabálytalan sík- és térformák. Természeti formák csoportosítása. A forma árnyéka – körülrajzolása. Mértani formák megfigyelése, testek felülete, élek, testek létrehozása. Tulajdonságok elemzése, bevonása papírral. Látványok ábrázolása – természeti formák ábrázolása modell után, forrásformák ábrázolása. Egyszerű kompozíciós megoldások létrehozása. Térformák ábrázolása modell után. Forgás- és szögletes formák ábrázolása. A tárgyak két nézetének megrajzolása. Tárgyak, tárgycsoportok alaprajzának elkészítése. Térképrajz értelmezése.
Kifejezés, képzőművészet és technika	Különböző hangulatú, látványhoz kötött élmények, személyes élmények síkbeli és térbeli megjelenítése rajzzal. Élménykifejezés emberábrázolással.

	<p>Meseszerű történetek megjelenítése rajzolással, festéssel, plasztikával.</p> <p>Művészeti élmények (tánc, zene, irodalom) feldolgozása képi kompozícióban. Tájábrázolás megfigyelés alapján.</p>
Tárgy- és környezetkultúra	<p>Néhány alkotás rajzos és szóbeli összehasonlítása az alkotások anyaga, valamint az anyagok tulajdonságai alapján. A tanulók alkotásainak vizsgálata, elemzése az érzelmi hatás szempontjából. A tárgyalkotó folyamat lépései a tárgykészítésben. Tárgykészítés agyagból, papírból, textíliából.</p> <p>A tárgyak csoportosítása a funkció szerint. Őseink tárgyai, ma használatos tárgyak. Funkció, forma, anyag, esztétikum egysége. Egyszerű terv a tárgykészítéshez – tárgykészítés a tanult technikákkal.</p>

A szakasz végére elvárható követelmények

- Tudjon adottságai függvényében egyszerűbb vizuális problémákra, emocionális készletésekre kreatívan reagálni.
- Szerezzen tapasztalatokat a vizuális kifejező elemek változatos felhasználhatóságáról a folt, a vonal, a felületek kapcsolatában.
- Ismerje a komponálás néhány fontos eszközét (vonaltvastagság, szín, elhelyezés).
- Tudjon ritmikus kompozíciókat létrehozni.
- Legyen képes egyszerű formák látványszerű ábrázolására.
- Fejlődjön képi kifejezése irodalmi és zenei élmények hatására (festés, rajzolás és plasztikus alakítások).
- Tudjon – a tárgyalkotó folyamat lépéseinek betartásával – a megismert anyagokból egyszerű tárgyakat készíteni.
- Legyen jártas az összetettebb síkbeli alkotások létrehozásában.
- Tudatosan alkalmazza térábrázolásaiban a térjelzéseket (közel, távol, takarás).
- Szerezzen tapasztalatokat az egyszerű tárgyak szerkezetéről.
- Legyen képes – szabadon választott technikával – művészeti és személyes élményei képi kifejezésére.

(7–8. évfolyam)

Tantárgyspecifikus képességfejlesztési feladatok

Kommunikációs képességek, kreativitás

- Jelenségek, érzelmek, gondolatok térbeli és síkbeli kifejezésének képessége.
- A kifejezés hagyományos technikáinak és az újszerű technikák elsajátításának készségei.
- Közlő, magyarázó, eligazító ábrázolás képessége.
- Vizuális közlemények (térkép, alaklemez, szabásminta) értelmezésének képessége.
- A köznapi élet tipikus vizuális közleményei (televízió, rádió, sajtó) felfogásának, megértésének, megítélésének képessége.

Alkotóképesség, önismeret, önértékelés

- Egyszerű tárgyak megtervezésének képessége.
- Képesség a tervezés elveinek megértésére, alkalmazására.

- Célszerűség–használhatóság–megtanulás–anyag –szerkezet összefüggéseinek meglátása.
- Jártasság a tanult kézműves technikákban, a modellezésben, építésben.
- A munka, az alkotás esztétikai értéke jelentőségének felismerése az épített környezetünkben, a művészeti alkotásokban.
- A saját és mások alkotásának megbecsülése.
- Az ésszerű, anyagtakarékos megoldások előnyben részesítése. A környezetbarát megoldások keresése.
- Az együttműködési és alkalmazkodási készség, csoportmunkában való részvétel képessége.
- Az empátiás készség fejlesztése.

Tantárgyi tartalmak, témakörök

Témakör	Tartalom
Vizuális nyelv és kommunikáció	Formacsoportosítások-sík- és térformák, szabályos és szabálytalan mértani formák. Térformák, forgásformák származtatása, felhasználása térépítéséhez. Térkompozíciók létrehozása, térrendezés, térépítési modellek létrehozása. A fény kiemelt szerepének megfigyelése a műalkotásokban. A ritmus, a szimmetria, az aszimmetria a műalkotásokban. Ítéletalkotások, következtetések. Ritmuskompozíciók készítése. Testek ábrázolása, az árnyék, a vetett árnyék kifejezése. Tárgyak nézeti ábrázolása. Emberalak látványszerű ábrázolása. Az álló ember árnyai. Ábrázolás modell után. Az emberi arc ábrázolása. Önarckép. Emberábrázolás – ülő, álló ember rajzolása modell után. Vizuális közlések – tervezés, kivitelezés (meghívó, plakát). Munkafolyamatok szemléltetése – folyamatábra. Nézetábrázolások mértani formákról.
Kifejezés, képzőművészet és technika	Művészeti élmények kifejezése – irodalom, zene. Ábrázolás a tanult technikákkal. Műalkotások elemzése. Érzelem kifejezése a képzőművészetben. Hangulatok, érzelmek kifejezése különböző témák feldolgozása során. Adott téma képi feldolgozása során különböző kompozíciós megoldások kipróbálása. Festés zenéhez. Művészeti kiállítások, múzeumok megtekintése során szerzett élmények szóbeli és képi feldolgozása.
Tárgy- és környezetkultúra	A tárgyalakítás folyamata, tervezés, kivitelezés. Kézműves technikák alkalmazása a tárgykészítésben. Az ember épített környezetének elemzése. Őseink épített környezete, a mai világunk. Lakóépületek, középületek. A funkció–forma összefüggései az építészetben, különféle épülettípusokban. Településtípusok elemzése képen, modelleken. A tárgyi környezet és életmód összefüggéseinek elemzése. Használati és dísz tárgyak megtekintése, elemzése.

A szakasz végére elvárható követelmények

- Használja tudatosan a vizuális nyelv elemeit.
- Ismerje a mértani térformák legfontosabb tulajdonságait és tudja azokat felhasználni térelemzéshez, térképezéshez.
- Alkalmazza a fény-árnyékot a plasztikus formák megjelenítésében.
- Legyen képes művészeti élmény hatására kifejező alkotásokat készíteni térben vagy síkban.

- Legyen képes egyszerű mértani testek látványszerű ábrázolására.
- Tudjon embert ábrázolni modell után. Legyen ismerete az ember méreteiről, arányairól.
- Ismerje fel a műalkotásokon a kompozíció legfontosabb eszközeit.
- Használja tudatosan képalakításain a vizuális kifejezőelemeket.
- Legyen képes egyszerű plakátok megtervezésére és kivitelezésére.
- Legyen képes művészeti élmény vizuális kifejezésére a tanult kompozíciós eszközök felhasználásával.
- Legyen nyitott az esztétikai közlésre és befogadására.
- Tudjon értékítéleteket hozni természeti és mesterséges környezetének esztétikájára vonatkozóan.
- Legyen jártas a környezet alakításában, a tárgykészítésben használatos egyszerű eszközök, szerszámok használatában.
- Legyen ismerete a tárgyi környezet és az életmód összefüggéseiről.

FÖLDRAJZ

Óraszámok

	Szakaszok – évfolyamok					
	Alapozó szakasz		Fejlesztő szakasz		Megszilárdító szakasz	
	5.	6.	7.	8.	9.	10.
Heti óraszám	–	1,5	1,5	1,5	1,5	1,5
Éves óraszám	–	55,5	55,5	55,5	55,5	55,5

Témakörök ütemezése

Témakörök	Szakaszok – évfolyamok					
	Alapozó szakasz (5–6. évf.)		Fejlesztő szakasz (7–8. évf.)		Megszilárdító szakasz (9–10. évf.)	
Ismeretek a térképről		x				
Ismeretek a hazáról és a lakóhelyről		x				
Hazánk természeti, társadalmi, gazdasági jellemzői				x		
Kontinensek, tájak, országok – Európa			x			
A Kárpát-medence és Európa				x		
A lakóhelytől a bolygónkig		x				
A Föld természetföldrajzi képe. A Naprendszer					x	
A világ gazdasági és természetföldrajzi képe						x
Globális környezeti problémák					x	x

Célok (6–8 évfolyam)

- Kialakítani, majd fokozatosan fejleszteni a tanulók földrajzi, környezeti tájékozódását és gondolkodását.
- A természettudományos vizsgálat egyszerűbb módszereinek és azok alkalmazásának elsajátításával a világban elfoglalt helyünk, földrajzi-környezeti adottságaink, értékeink megismertetése.

Feladatok

- A szűkebb és tágabb környezet természetföldrajzi, társadalmi, gazdasági jellemzőinek megismertetése.
- A tanulók szemléletének, a nemzeti, az európai értékekhez való pozitív viszonyulásának formálása.
- A napi gyakorlat során szükséges térbeli és időbeli tájékozódási képesség kialakítása.
- A tanulók érdeklődésének felkeltése a megfigyelhető, észlelhető, megvizsgálható jelenségek, folyamatok iránt a közvetlen és a tágabb környezetet érintően.
- A tér- és időbeli tájékozódási képességek bővítése, a térképi alapismeretek fejlesztése. Hozzájárulás az ökológiai szemlélet, a környezeti attitűd, magatartás és értékrend kialakulásához.
- A haza, az európai és a távoli tájak földrajzának megismertetésével készítés az élő, az élettelen, az épített környezet megóvására
- Hozzájárulás a tanulási szokások kialakításához, az elsajátított ismeretek, készségek, jártasságok alkalmazásához a napi életvitel szintjén.
- Felkészítés a reális értékelésre, a földrajzi információhordozók értelmes felhasználására, kiválasztására (térképek, földgömb, tv-műsorok, kiadványok, útikönyvek).
- Topográfiai ismeretek, földrajzi fogalmak kialakítása – a tanulók fejlettségének megfelelően. Megfelelő gyakorlás, megerősítés, biztosítás az alapvető földrajzi szakkifejezések használatára, az írásos rögzítésre, az ábrázolásra, az elemzésre.

A tanulók értékelésének szempontjai

- Az értékelésben valamennyi évfolyamon kiemelt szerepe van a folyamatos ellenőrzésnek (írásbeli, rajzos, szóbeli és egyéb produktumok) és értékelésnek – szóban, esetenként írásban is.
- Az értékelés mindenkor a tanuló önmagához mért fejlődését fejezze ki, ezért legyen differenciált, személyre szóló, a tanuló fejlettségéhez, állapotához igazított.
- Az értékelésnél ne csupán az adott helyzetnek való megfelelést vegyük alapul, hanem a tantárgyi specifikumoknak megfelelő – már begyakorolt – tanulási és munkaszokásokat is.
- Az értékelésben kapjon helyet a tanuló feladattudata, akarata, erőfeszítése az önálló és a közös munkában egyaránt.
- Az értékelés segítse a tanulót a reális önértékelés kialakításában, képességei felismerésében.
- A tanulók értékelhető tevékenységükhöz a sérülésüknek megfelelően kapják meg azokat a segédeszközöket, anyagokat, amelyek állapotuknak megfelelnek.
- Az értékelésről, a tanuló eredményeiről – az iskola pedagógiai programja értelmében – kapjon tájékoztatást a szülő is.

(5–6. évfolyam)

Tantárgyspecifikus fejlesztési feladatok, tevékenységek

Tájékozódás a földrajzi térben és időben

- Tájékozódás a lakóhelyen és környékén.
- Eligazodás, egyszerű leolvasási gyakorlatok a domborzati, közigazgatási térképről irányítás mellett.

- A periodikusság felismerése a természet folyamataiban (időjárás, növényzet, termelés).
- Az idő múlásával bekövetkezett környezeti változás azonosítása egyszerű példákon – irányítás mellett.
- Tényleges és viszonylagos helyzet a földrajzi térben.
- A környezet folyamatainak, azok időrendjének felismerése segítséggel.
- A természeti környezet közvetlen hatása az ember termelőtevékenységére, a társadalmi-gazdasági folyamatokra – a földrajzi helyekről vett példák alapján.

Tájékozódás a földrajzi, környezeti kölcsönhatásokban

- Az időjárás éghajlati jelenségei, a domborzati adottság hatása a természetre, az élőlényekre példák alapján.
- A természeti környezet hatása az ember termelőtevékenységére.
- Különböző adottságú nagytájak eltérő természetföldrajzi, települési jellemzőinek felismerése tanári segítséggel, rávezetéssel.

Ismeretszerzés, tanulás

- A közvetett és közvetlen információhordozók használatának gyakorlása tanári irányítással (térképek, ábrák, képek, filmek, könyvek).
- Megfigyelés, összehasonlítás, lényegkiemelés, összefüggések feltárása példákon keresztül, segítségadás mellett.
- A tanult földrajzi fogalmak gyakorlása, használata a fejlettségnek megfelelően.

Tantárgyi tartalmak, témakörök

Témakör	Tartalom
Ismeretek a térképről	A térkép és a valóság. A térképek méretaránya, jelrendszere. Irány meghatározása a térképen, tájékozódás a fő világtájak szerint. Domborzati, közigazgatási és tematikus térkép. A térkép jelrendszere, magasság leolvasása, hely és helyzet meghatározása. Elemi ismeretek a földrajzi fókuszokról. Tájékozódás a földgömbön, a világtérképen.
Ismeretek a hazáról és a lakóhelyről	A lakóhely természetföldrajzi adottságai: példák a lakóhely társadalmi, gazdasági folyamataira (foglalkozás, termelés, gazdálkodás). A földrajzi környezetre gyakorolt emberi, társadalmi hatások – környezetkárosító folyamatok, problémák – saját élmény alapján. Változások a lakóhelyen. Az időjárás, az éghajlat fogalma. A tágabb környezet, a hazai tájak. A nagytájak természeti adottsága (domborzat, víz, éghajlat) természeti erőforrások. Hazánk települései, településtípusok. Tájékozódás Magyarország közigazgatási térképén. Hazánk fővárosa.
A lakóhelytől a bolygónkig	A Föld alakja. Természetföldrajzi folyamatok, a földfelszín változása. A talajképződés. A belső és külső erők szerepe a földfelszín formálásában. Jellegzetes felszíni formák. Elemi fogalom a földalacról, a földtengely ferdeségéről, a besugárzásról és az éghajlati övek kialakulásáról – modellezés, kísérletek, filmek bemutatásával. Egyes éghajlati övezetek legfontosabb jellemzői. Európa a Földön. Kontinensek és óceánok a Földön. A kontinensek és óceánok térbeli helyzete. Időbeli, térbeli tájékozódás a kontinensek között. Eltérő természeti jellemzők – a földrészek nagyobb országai.

A tantárgy kiemelt rehabilitációs/rehabilitációs célú feladatai

- A gondolkodási funkciók fejlesztése: megfigyelés, elemzés, összehasonlítás, elvonatkoztatás, probléma-felismerés, ok–okozat összefüggés meglátásának képessége.
- A rövid, a hosszú távú figyelem és emlékezet fejlesztése.
- A rész–egész viszony a valóságban, a térképi ábrázolásban. A valóság és térkép összefüggéseinek felismerése.
- Biztos tájékozódás megteremtése a közvetlen térben. A tájékozódás biztonsága a síkban a jelek, a szimbólumok világában.
- Tájékozódási feladatok, téri viszonyok felismerése, megértése: valamely tárgy, objektum tényleges és viszonylagos helye, helyzete.
- Az időészlelés fejlesztése. Időrend, periódus, természetben, folyamatban.
- Kommunikációs képességek – kérdezni tudás, a szakkifejezések használata.
- Tanulási szokások megerősítése: térképek, információhordozók használata, önálló ismeretszerzés egyszerű szövegből, a tankönyv, a feladatlap, a munkalap használata.

A szakasz végére elvárható követelmények

- Ismerje fel a tanult földi képződményeket, nevezzen meg jelenségeket, folyamatokat.
- Legyen ismerete az éghajlati övezetekről. Tudja segítség mellett megmutatni, megnevezni az éghajlati övezeteket.
- Legyen képes a földgömbön, a Föld térképén irányítás mellett tájékozódni, a kontinenseket, óceánokat megnevezni, helyüket, a helyzetüket meghatározni.
- Legyen képes egyszerű összehasonlításokat végezni a térkép vagy modell, makett segítségével.
- Gyűjtsön képeket, leírásokat. Tudja megmutatni hazánk helyét Európa térképén. Legyen képes a térképről információt szerezni, hazánk nagy tájait megmutatni, megnevezni, a tanult földrajzi neveket, szakkifejezéseket pontosan használni.
- Tudja megfigyeléseit szóban elmondani, röviden, tömören írásban rögzíteni, rajzban ábrázolni.

(7–8. évfolyam)

Tantárgyspecifikus fejlesztési feladatok, tevékenységek

Tájékozottság a földrajzi térben, a környezet kölcsönhatásában

- Különböző típusú térképek használata, szemléleti térképolvasás önállóan.
- Egyes tipikus tájak, földrészek, országok természeti-társadalmi jellemzőinek és összefüggéseinek felismerése segítségnyújtással.
- Az emberi tevékenység által okozott környezetkárosító folyamatok megismerése.

Tájékozottság földrajzi-környezeti kérdésekben

- Európa és a Kárpát-medence természeti-társadalmi-gazdasági értékeinek megismerése, az Európa-tudat fejlesztése, a kötődések megerősítése.
- Az egyes európai országok eltérő és hasonló adottságainak érzékeltetése, összefüggések felfedezése tanári irányítással.
- Az Európai-unió tagállamainak kapcsolatrendszere példákon keresztül.

Ismeretszerzés, tanulás

- A földrajzi környezetben, a gyakorlati életben való eligazodás képességének fejlesztése.
- Információk kezelése, értelmezése irányítással (könyvtár, világháló, térképek könyvek) a tanulók fejlettségének megfelelően.
- Egyszerű ábrák, rajzok készítése.
- A hétköznapi életben felhasználható földrajzi-környezeti tudás elemeinek elsajátítása, folyamatos gyarapítása önállóan vagy tanári segítséggel.
- Gyűjtemények, tablók összeállítása, helyzetgyakorlatok (idegenvezetés, utazásszervezés, bemutató, leírás).

Tájékozottság a hazai földrajzi-környezeti kérdésekben

- Magyarország részletes megismerése kitekintéssel a Kárpát-medence egészére.
- A haza természeti, gazdasági értékeinek megismerése, a körzetek, régiók eltérő és hasonlósági jegyei – tanári irányítással az aktuális példákon keresztül az eltérések okainak keresése.
- Kulturális néprajzi hagyományok ismerete.
- A regionális kapcsolatok jelentősége.

Tantárgyi tartalmak, témakörök

Témakör	Tartalom
Kontinensek, tájak, országok	Ismeretek a kontinensekről. A nagyobb tájegységek jellegzetességei, tipikus tájak: – a földrajzi övezetesség szerint a monszunvidék, a sivatag, a mediterrán táj, a tajgavidék, – a domborzatához kapcsolódó tájtípusok – a magashegységek, középhegységek, – a gazdálkodás tipikus tájai – ipari körzet, farmvidék, ültetvények, öntözéses gazdálkodás, oázisok, speciális térségek – kikötőövezet, üdülőövezet.
A Kárpát-medence és Európa	Európa tényleges és viszonylagos fekvése, részei. Európa természeti és társadalom-földrajzi képe. Az európai Unió. Észak-Európa országainak egyedi, földrajzi vonásai, Dél-Európa – tipikus mediterrán táj, kikötő és üdülőövezet. Kelet-Európa jellegzetes nagytájai. Közép-Európa tájainak, országainak természeti és társadalmi földrajzi jellemzői. A Kárpát-medence földrajza, természeti, gazdasági jellemzői.
Hazánk természeti, társadalmi, gazdasági jellemzői. Körzetek, régiók	Hazánk természeti környezete, hasonlóságok, eltérések a Kárpát-medence természeti adottságaival. A földrajzi környezet hatása a gazdálkodásra, a településre, az életmódra. A Dunántúl, Észak-Magyarország, az Alföld és a Központi körzet földrajzi jellemzői, természeti erőforrások, gazdasági lehetőségek. Hazánk kereskedelme, közlekedése, idegenforgalma, környezeti állapota és környezeti értékeinek védelme. Nemzetközi kapcsolatok. A magyar nép tájtörténeti tagolódása – néprajzi hagyományok.

A szakasz végére elvárható követelmények

- A tanuló tudjon példákat mondani a természetföldrajzi övezetességre, alapvető jellegzetességének bemutatására tanári irányítás mellett. Legyen képes egy táj természeti jellemzőit bemutató kép, ábra, adatsor

elemzésére irányítás, segítségadás mellett. Megadott szempontok szerint tudja csoportosítani a nagyobb tájegységek tipikus tájait, legyen képes a térképen megmutatni ezeket.

- Tudjon tanári segítséggel egy-egy példát mondani az adott táj természeti és társadalmi környezetének alapvető összefüggéseire.
- Szempontsor mellett legyen képes jellemezni Európa természetföldrajzi adottságait, erőforrásait.
- Legyen elemi ismerete az Európai Unióról.
- Ismerje Európa legfontosabb országait. Mondjon példát a közös és az eltérő földrajzi vonásokra.
- Használja pontosan a témához kapcsolódó földrajzi, topográfiai fogalmakat, legyen képes megmutatni ezeket a térképen is.
- Legyen képes jellemezni hazánk nagy régióit szempontsor szerint. Végezze önállóan írásbeli feladatait a munkalapokon, feladatlapokon.
- Oldja meg készségi szinten a szemléleti térképolvasást, jártasság szinten a következtető térképolvasást.
- Tudja a megye, a főváros főbb jellemzőit.
- Tudjon példát mondani a megye környezeti állapotára.

ÉLETVITEL ÉS GYAKORLATI ISMERETEK

Óraszámok

	Szakaszok – évfolyamok									
	Bevezető szakasz		Kezdő szakasz		Alapozó szakasz		Fejlesztő szakasz		Megszilárdító szakasz	
	1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.
Heti óraszám	1	1	1	2,5	2,5	2,5	3	3	6,5	6,5
Éves óraszám	37	37	37	92,5	92,5	92,5	111	111	240,5	240,5

Témakörök ütemezése

Témakörök	Bevezető szakasz (1–2. évf.)	Kezdő szakasz (3–4. évf.)	Alapozó szakasz (5–6. évf.)	Fejlesztő szakasz (7–8. évf.)	Megszilárdító szakasz (9–10. évf.)
Egészség- és szabadidő-kultúra – életvitel	x	x	x	x	
Munka- és termelés-kultúra – anyagok és alakításuk – tervezés, szerelés, építés	x	x	x	x	

Közlekedési kultúra – közlekedés	x	x	x	x	
Háztartási és fogyasztói kultúra – háztartástan				x	
Gazdálkodáskultúra – termelés és gazdálkodás			x	x	
Pályaorientáció				x	x
Szakmai alapozás					x

(1–4. évfolyam)

Célok

- Az átmenet biztosítása az óvodai létből az iskolai létbe.
- Az önállóságra nevelés, az elképzelések megvalósítására való ösztönzés, az egyéni szükségletekhez igazított önellátás technikáinak elsajátíttatása a képességek fejlesztése során.

Feladatok

- Gazdag tapasztalatszerzés biztosítása az egyszerű érzékszervi benyomásoktól a bonyolultabb gondolati műveletekig.
- Az életvezetésre nevelés, amely lehetővé teszi a természeti, a társadalmi és a technikai környezettel való helyes együttélést.
- Az egészségmegővés lehetőségeinek bemutatása példákön, élményanyagon, a személyes tapasztalás lehetőségeinek megteremtése.
- A helyes, célszerű tanulási és munkaszokások kialakítása.
- A tanulók képessé tétel a műveleti algoritmusok alkalmazására, egyszerű tervezési tevékenységre, problémák felismerésére.
- Példákön, személyes tapasztalaton keresztül az alapvető közlekedési szabályok felismertetése, a környezetben való biztonságos tájékozódás fejlesztése.
- A tanulók önértékelő, elemző képességeinek, alkotó, konstruáló kedvének megalapozása.
- A természetben, a társadalomban élő ember és az általa létrehozott technikai környezet kapcsolatának megtapasztaltatása konkrét példákön.

A tantárgy kiemelt habilitációs/rehabilitációs célja a bevezető és kezdő szakaszban

- Az önellátás, a cselekvőképesség fejlesztése, erősítése.
- A megfigyelő, a megismerő, a tapasztalatszerző képességek fejlesztése.
- A gondolkodási funkciók és műveletek erősítése: csoportosítás, összehasonlítás, elemzés, rendszerezés, algoritmusok, analógiák felfogása, alkalmazása.
- Az elsajátítási, a tevékenységi szintek emelése az utánzástól az algoritmus önálló alkalmazásáig.
- A finom- és a nagyobb mozgások koordinálása, munkamozdulatok fejlesztése a célszerűbb, a kisebb munkaerő-ráfordítás érdekében.
- Az önellátáshoz, a családi munkamegosztáshoz, a feladatokhoz való helyes viszonyulás, a munkafegyelem erősítése.
- A szociális kompetencia fejlesztése terápiák, tréningek segítségével.

A tanulók értékelésének elvei

- A tanítás-tanulás folyamatát a tanuló munkájának, tevékenységének folyamatos ellenőrzése, értékelése, a fejlettséghez igazított segítségnyújtás jellemezze.
- Differenciált értékelés alkalmazása a tanuló sérülésspecifikumainak figyelembevételével.
- Az értékelés vonatkoztatása a produktum mellett az erőfeszítésre, az akaratra, a szorgalomra, a feladattudatra, a tanuló együttműködésére a tevékenység folyamatában, a munkavégzés tisztaságára, az esztétikumra, az anyagtakarékosságra, az önállóságra, a kreativitásra.
- Kiemelt szempont a tanuló önmagához mért fejlődése, igyekezete.
- Az értékelés szempontjai között szerepeljen.

- Az értékelés nyilvános, követhető az elért eredmény szóbeli és szöveges megfogalmazása, a produktum kiállítás, bemutatása során.

(1–2. évfolyam)

Tantárgyi tartalmak, témakörök

Témakör	Tartalom
Egészség- és szabadidő-kultúra – életvitel	<p><i>Öltözködés:</i> a ruházat kiválasztása az évszaknak, időjárásnak megfelelően; saját ruha kezelése: gombolás, fűzés, kötés, hajtogatás. Ruhanemű felismerése.</p> <p><i>Tisztálkodás:</i> önálló tisztálkodás, hajmosás, körömkefe használata; a tisztasági csomag használata.</p> <p><i>Táplálkozás:</i> evőeszközök helyes használata; a napszaknak megfelelő étkezés. Éteلفélék felismerése, megnevezése.</p>
Munka- és termelés-kultúra – anyagok és alakításuk – tervezés, szerelés, építés	<p><i>Természetes anyagok:</i> (termések, levelek, kavics, fa) gyűjtése, érzékszervi vizsgálat; a gyűjtött anyagokból formák, alakzatok, kompozíciók készítése. Környezetünk előállított, alakított anyagai a lakásban, az iskolában, az iskola környékén; papír, fa textil, képlékeny anyagok.</p> <p>Anyagmegmunkálás lépései, egyszerű tárgy készítése, technikák.</p> <p><i>Textil:</i> anyagvizsgálat, nyírás, ragasztás.</p> <p><i>Papír:</i> tépés, nyírás, hajtogatás, sodrás – anyagvizsgálat.</p> <p><i>Fa:</i> hurkapálca darabolása, csiszolás, festés, ragasztás.</p> <p><i>Tervezés, építés:</i> játékos építés dobozokkal – térképzés. Építés minta alapján; belső tér modellezése; építés a szabadban – homokozóban. Térrendezés terepasztalon, tereptárgyak használata.</p> <p>Az építődoboz elemei. Építés minta alapján térben, síkban.</p>
Közlekedési kultúra – közlekedés	<p>Tapasztalatok gyűjtése a gyalogos közlekedésről.</p> <p>Szabálykövető magatartás a közlekedésben: áthaladás a zebrán a jelzőlámpa vagy forgalomirányítás mellett.</p> <p>Veszélyhelyzetek a gyalogos közlekedésben, elemzés, értelmezés.</p> <p>Tapasztalatok gyűjtése a helyi tömegközlekedésről – utazás felnőttel.</p>

Fejlesztési feladatok, tevékenységek, tanulásszervezés

1. Tantárgyspecifikus képességfejlesztési feladatok, tevékenységek

- Az önellátás és környezetellátás tevékenységének fejlesztése, énkompetencia alakítása; önállóság, kulturáltság az öltözködésben, tisztálkodásban, étkezésben; önellátó technikák folyamatos gyakorlása, részvétel az egyszerű környezeti rend és tisztaság megteremtésében.
- Érdeklődés, tapasztalatszerzés a közvetlen környezet élő és élettelen anyagai iránt, az anyaggal végzett tevékenység élménye.
- Alakítás kézzel és egyszerű eszközzel; rend, tisztaság megvalósítása.
- Az építés, a modellezés, a tervezés – kivitelezés öröme.
- A szabályfelismerés képességének fejlesztése, a veszélyhelyzetek elemzése, tudatosság kialakítása a közlekedésben.

2. Általános képességek és készségek fejlesztése

- Gondolkodási funkciók, műveletek fejlesztése: megfigyelés, megismerés, elemzés, összehasonlítás; tájékozódás, kommunikációs képesség; finommozgások koordinálása.
- Személyes képességek: önellátás, önkiszolgálás, kezdeményezés.

- Szociális képességek: együttműködés, segítségnyújtás, kapcsolatteremtés.

A szakasz végére elvárható követelmények

- Fokozódó önállóság az önkiszolgáló tevékenységben.
- Szabálykövető magatartás az étkezésben, az egyéni fejlettségnek megfelelő feladatok elvégzésében, a munka elfogadásában.
- A megfigyelt anyagok felismerése, megnevezése, tapasztalatok, ismeretek felhasználása az egyszerű megmunkálásban, a megismert eszközök balesetmentes használata.
- Egyszerű modell, rajz alapján építés, térrendezés.
- A gyalogos közlekedés szabályainak ismerete.

(3–4. évfolyam)

Tantárgyi tartalmak, témakörök

Témakör	Tartalom
Egészség- és szabadidő-kultúra – életvitel	Önellátás, környezetellátás. <i>Öltözködés:</i> az időjárásnak, az évszaknak, a napszaknak megfelelő ruházat kiválasztása; a ruházat, a lábbeli tisztítása – portalanítás. Tisztálkodás: kéz, láb ápolása, az ápolás eszközei. A helyes fogápolás, a jó fogkefe. A rendszeres tisztálkodás. <i>Táplálkozás:</i> a napszaknak, az évszaknak megfelelő változatos táplálkozás – egészségmegóvás. <i>Munkatevékenységek:</i> mindennapos tevékenységek az iskolában, részvétel a családi munkamegosztásban (mosogatás, törülgetés, vásárlás, gyógyszerár, posta...). Házimunka – gépek a konyhai munkában.
Munka- és termelés-kultúra – anyagok és alakításuk – tervezés, szerelés, építés	Tapasztalatok az átalakított anyagokról, anyagvizsgálat érzékszervi úton. A képlékeny anyagok – alakítás kézzel, szerszámmal. A papír megmunkálása eszközökkel: nyírás, vágás, csomagolás. <i>Textil:</i> alaklemez használata – nyírás, varrás (differenciáltan, fejlettség szerint), egyszerű öltések, gyöngyfüzés. <i>Fa:</i> darabolás, csiszolás, festés. Faragás differenciáltan – fejlettség szerint. <i>Fémek:</i> huzalok vizsgálata, formálás. Alapanyagok és hulladékok. Hulladékhasznosítás a háztartásban. Műanyag a háztartásban.
Közlekedési kultúra – közlekedés	Gyalogos közlekedési helyzetek modellezése – városban, falun. Tapasztaltszerzés, gyakorlás a helyi tömegközlekedésben. Szabálykövető magatartás. A helyi közlekedés eszközei falun és a városban. A vasút, a pályaudvar, információszerzés, piktogramok, jelek értelmezése.

Fejlesztési feladatok, tevékenységek, tanulásszervezés

1. Tantárgyspecifikus képességfejlesztési feladatok, tevékenységek

- A helyes önellátás, életmód, életvezetés képességeinek, készségeinek alapozása, énkompetencia fejlesztése az öltözködésben, tisztálkodásban, a táplálkozásban
- Részvétel, feladatvállalás a fejlettségének megfelelő munkatevékenységekben, házimunkában, szolgáltatások igénybevételeiben, a konyhai gépek alkalmazásában felügyelet mellett.
- Az anyagokkal végzett tevékenység örömteli megélése, tapasztalatok gyűjtése, megoldások, kivitelezések választása; anyagalakítás kézzel, egyszerű eszközzel, mintakövetés, algoritmus olvasása, alkalmazása, elemi

munkavégzési szokások, tanulási technikák, szokások: a sorrendiség, az időbeliség, szabálykövetés, rend, tisztaság, anyagtakarékosság.

- A szabályfelismerés képességének fejlesztése, a veszélyhelyzetek elemzése, tudatosság kialakítása a közlekedésben.

2. Általános képességek és készségek fejlesztése

- Gondolkodási funkciók, gondolkodási műveletek fejlesztése: megfigyelés, megismerés, felismerés, belátás, megoldás keresése, tervezési képesség (alapfokon), konstruáló, építő, szerelő, térérzékelő, téralakító képesség. Kommunikációs képesség fejlesztése.
- Finommozgások összehangolt működése.
- Szociális képességek és készségek fejlesztése: kötelességtudat, segítőkészség, felelősség, együttműködés, udvariasság.

A szakasz végén elvárható követelmények

- A természeti, társadalmi és a technikai környezet megfigyeléséből, elemzéséből gyűjtött tapasztalatok értelmezése, felhasználása egyszerű feladathelyzetben, anyagok megmunkálásában, eszközök használatában.
- Az épített környezet megnevezése, önálló tervezés, építés kockák, dobozok, szerelőelemek felhasználásával.
- A gyalogos közlekedés szabályainak betartása jártasság szinten, gyakorlottság a tömegközlekedésben (egyéni fejlettség szerint). Szabálykövető magatartás.
- Kulturált együttműködés, részvétel életkorának, állapotának megfelelő közösségi munkában, a családi munkamegosztásban, házimunkában.
- A tanult, a begyakorolt életviteli szokások alkalmazása konkrét helyzetekben: ruházkodás, tisztálkodás, táplálkozás, takarékoság, tisztaság, rend megőrzésében.

(5–8. évfolyam)

Célok

- Konkrét problémahelyzetekben jól alkalmazható készségek és képességek kialakításával az önálló életvezetés, a pályaválasztás és a szakmatanulás előkészítése.

Feladatok

- Gazdag tapasztalatszerzés biztosítása az egyszerű érzékszervi benyomásoktól a bonyolult gondolati műveletekig, a problémamegoldásokig.
- A serdülő korosztály technikai környezet iránti nyitottságának fokozása, a tanulók tájékozottságának, biztonságérzetének növelése, a környező világ teljességének örömteli átélése, ezekért érzett felelősség tudatosítása.
- Az egyéni szükségletekből kiindulva a tanulók felkészítése az iskolán kívüli világra az életszerű megoldások keresésével, a környezettudatos beállítódással, kritikus fogyasztói magatartással, a munka megbecsülésével, az életkornak, fejlettségnek megfelelő munkafolyamatok gyakorlati elsajátításával.
- Műveleti algoritmusok felhasználtatása a tárgykészítés munkalépéseiben szabályszerűségek felismertetése a technikai problémák megoldásában.
- Helyes munkaszokások elsajátíttatása, a veszélyes eljárások tudatosítása.
- A takarékos anyagfelhasználás, hulladékhasznosítás szokásrendjének elsajátíttatása.
- A tudatos egészségmegővés, környezettel való együttélés társadalmi normáinak megismerése, elfogadása a közlekedés alapvető szabályaiban.
- Ismeretek adása a vállalkozás, a gazdálkodás területéről, a szakmaválasztásról, az önálló életvezetésről.

Kitartó munkára nevelés, a tűrőképesség növelése, a reális önismeret kialakítása.

A tantárgy kiemelt habilitációs/rehabilitációs célja az alapozó és fejlesztő szakaszban

- A mozgáskoordináció, a finommotorika erősítése, a munkamozdulatok sebességének, ütemének fejlesztése.
- A térbeli eligazodás, térlátás, a téri tájékozódás fejlesztése.
- Az akaratlagos figyelem fokozása, az emlékezet, a koncentráció erősítése – terápiák, tréningek segítségével.
- Az öntevékenység, önállóság, döntésképeség – döntési kompetencia alakítása.
- Az énkompetencia erősítése: önismeret, önellfogadás, önfejlesztés, szakmai irányultság.
- A szociális kompetencia erősítése: együttműködés, munkafegyelem, felelősségvállalás, azonosulás a családi szerepekkel, társadalmi cselekvőképesség növelése, szabálykövető magatartás elfogadása, erőfeszítés, monotónia-tűrés a munkafolyamatokban, élethelyzetekben.
- Kommunikációs képességek fejlesztése: gondolatok szóbeli megfogalmazása, vélemény, kritika, vita kulturált nyelvi formái.

A tanulók értékelésének elvei

- Az értékelés alapja a tanuló önmagához viszonyított fejlődése.
- Az elméleti ismeretek ellenőrzése helyett fokozott hangsúly helyezése a gyakorlati tevékenység szintjére, a kreativitásra, a munkafegyelemre, a feladatelfogadásra, az erőfeszítésre, kitartásra.
- A tanítás-tanulás folyamatát a tanuló munkájának, tevékenységének folyamatos ellenőrzése, értékelése, a fejlettséghez igazított segítségnyújtás jellemezze.
- Differenciált értékelés alkalmazása a tanuló sérülésspecifikumainak figyelembevételével.
- Az értékelésben figyelembe kell venni az egyéni sajátosságokat, a tanuló sérüléséből eredő eltéréseket (pl. több segítséget igényel, de erőfeszítéseket tesz a feladatmegoldás érdekében).
- Az értékelés vonatkoztatása a produktum mellett az erőfeszítésre, az akaratra, a szorgalomra, a feladattudatra, a tanuló együttműködésére a tevékenység folyamatában, a munkavégzés tisztaságára, az esztétikumra, az anyagtakarékosságra, az önállóságra, a kreativitásra.
- Kiemelt szempont a tanuló önmagához mért fejlődése, igyekezete.
- Az értékelés része a munkavégzési, a tanulási szokások elsajátítása, az anyagtakarékosság betartása, a környezettudatosság.
- Az értékelés nyilvános. Történhet szóban, írásban és érdemjeggyel (osztályzattal). Része a produktum kiállítása, bemutatása

(5–6. évfolyam)

Tantárgyi tartalmak, témakörök

Témakör	Tartalom
Egészség- és szabadidő-kultúra – életvitel	Egyszerű háztartási munkák, házkörüli teendők. Háztartási kisgépek működtetése. Tisztítószer, környezetbarát szerek felismerése, alkalmazása. Háztartási hulladék-kezelés, szelektív hulladékok. Szolgáltatások igénybevétele: posta, gyógyszertár, közintézmények, piac, élelmiszerbolt. Szabadidő eltöltése: mozgás, sport, szórakozás. A test tisztántartása: kamaszkori testápolás, hajmosás, szárítás, kéz- és lábkezelés. Testápoló szerek. <i>A ruházat tisztántartása:</i> zokni, fehérnemű mosása. Textíliák, természetes anyagok szerepe a ruházatkodásban. Divat és célszerűség, egészség összefüggései. Az egészséges lábbeli. <i>Táplálkozás:</i> az életkornak, az egészségi állapotnak megfelelő táplálkozás. A táplálék mennyisége, minősége. Gyümölcs-, zöldségfogyasztás. Egytálétel

	főzése. Vendég a házban.
Munka- és termelés-kultúra – anyagok és alakításuk – tervezés, szerelés, építés	<p><i>Az anyagok csoportosítása:</i> természetes és átalakított anyagok, anyagvizsgálatok.</p> <p>A feldolgozott anyagok vizsgálata, hasznosítása.</p> <p><i>A fa:</i> vizsgálat, megmunkálás – darabolás, faragás, csiszolás, illesztés, szerelési módok.</p> <p>A famegmunkálás szerszámai.</p> <p><i>A papír:</i> a papírfélék tulajdonságai. A kartonpapír megmunkálása, tárgykészítés.</p> <p><i>A bőr</i> vizsgálata, megmunkálhatósága, szerszámai. Tárgykészítés: a fűzés, a lyukasztatás, a fonás technikái.</p> <p><i>A textil:</i> a filc tulajdonsága, megmunkálás, tárgykészítés. Öltésformák gyakorlása. Szövés, hurkolás. Elemi ruhajavító és -karbantartó technikák.</p> <p><i>A műanyagok:</i> tulajdonság, használhatóság, alakíthatóság.</p> <p><i>Népművészet:</i> szalma, gyékény, csuhé, rafia, gyapjú hasznosítása. A fazekasság – a népi iparművészet. Hagyományok.</p> <p><i>Munkaszervezés:</i> A munkamenet, anyagszükséglet tervezése, tárgykészítés algoritmus szerint. Anyag–forma–funkció egysége. Az anyagtakarékoság, hulladékhasznosítás.</p> <p><i>Tervezés, szerelés, modellezés:</i> a valóság műszaki rajzi ábrázolása, egyezményes jelek. Rajzoló-, mérőeszközök. Pontos mérés, lejegyzés. Épített környezet megjelenítése maketten, modellen. Terek, formák létrehozása – falu, város modellezése.</p> <p>Konstruálás szerelő elemekkel, mozgó, működő modellek. Szerelés rajz alapján.</p> <p>A kerékpár részei, gyakorlatok az egyszerűbb alkatrészek szereléséhez.</p>
Közlekedési kultúra – közlekedés	<p>A tömegközlekedés eszközei, információs rendszere, menetrendek – információkérés formái. Veszélyhelyzetek elkerülése.</p> <p>A vízi közlekedés – személyszállítás, teherszállítás.</p> <p>A szárazföldi közlekedés története. A kerék története.</p> <p><i>A kerékpározás szabályai:</i> kerékpárút, jelzőtáblák a kerékpáros szempontjából.</p> <p>Utazás hosszabb útra – csomagolás, előkészületek.</p>
Gazdálkodáskultúra – termelés és gazdálkodás	<p>Az ember termelő tevékenysége.</p> <p>Talajvizsgálatok, talajjavító eljárások. Tápanyag-utánpótlás, talajmegmunkálás egyszerű kézi szerszámokkal.</p> <p><i>Növényzaporítás:</i> magvak vetése, palántázás, dugványozás, bujtás.</p> <p>Növényápolási munkák, vízgazdálkodás. Betakarítás, tárolás. Környezetbarát növényvédelem.</p>

(7–8.) évfolyam

Tantárgyi tartalmak, témakörök

Témakör	Tartalom
Egészség- és szabadidő-kultúra – életvitel	<p>Az egészségmegőrzés ismeretei, a korszerű életvitel.</p> <p><i>Táplálkozás:</i> a fejlődés és a táplálkozás ismeretei, a tápanyagszükséglet életkoronként, változatos étrend. A kamaszkori táplálkozás. A mértéktelen táplálkozás következményei.</p> <p><i>Testápolás, testkultúra:</i> korszerű testápolás a fiatalokban, testápoló szerek, kozmetikumok serdülőknek. Mozgás–táplálkozás–testápolás összefüggései.</p>

	<p>Az ember testi-szellemi egészsége. <i>Egészség-megelőzés:</i> a család testi-szellemi egészsége, Generációs kapcsolatok. Gyermekvállalás, türelmes odaadó gondozás és ápolás. Családi ünnepek. Az ünnep hangulata, légköre. Az egészségre káros szerek elutasítása. Egészségkárosító életmód elutasítása. <i>Szabadidő:</i> a sportolás, a játék, a kikapcsolódás szükségletei serdülő- és fiatal korban. Szórakozás az életkornak, érdeklődésnek, egyéniségnek megfelelően. Társas kapcsolat ápolása.</p>
Munka- és termelési kultúra – anyagok és alakításuk – tervezés, szerelés, építés	<p><i>A lakás:</i> a lakás, a lakókörnyezet, lakás és háztípusok. A célszerű, az esztétikus berendezés, lakásdíszítés. A lakás karbantartása, nagytakarítás munkaszervezés. Háztartási gépek. Bútorápolás. <i>Ételkészítés:</i> előkészítés, párolás, főzés, sütés, habarás. Élelmiszertárolás. A szakácskönyv használata – értelmezés felnőtt irányításával. A kisgyermek, a csecsemő, az idős, a beteg családtag étrendje. A helytelen táplálkozás veszélyei. <i>Mosás:</i> kézi, gépi mosás, a mosószer megválasztása. Fertőtlenítés – veszélyes anyagok kezelése.</p>
Közlekedési kultúra – közlekedés	<p>A közlekedés rendszere, története. Közlekedési lehetőségek belföldön. Közlekedési előkészületek a külföldi közlekedéshez – információk megszerzése. Közlekedési helyzetek elemzése a gyalogos, a kerékpáros szemszögéből. A közlekedés írott, íratlan szabályai. Udvarias, szabálykövető magatartás, segítőkészség. A közlekedési eszközök környezetkárosítása.</p>
Gazdálkodási kultúra – termelés és gazdálkodás	<p><i>Anyagok:</i> nyersanyagok, energiahordozók. <i>A fémek:</i> tulajdonságai, megmunkálhatóság. Szerszámok. Fémtárgyak a háztartásban, a lakókörnyezetben, a fémek védelme, kezelése. <i>Használati és díszítő tárgyak:</i> készítése egyszerű technikákkal a megismert anyagok felhasználásával. Hulladékok hasznosítása. A varrógép és használata. Kéziszerszámok karbantartása. <i>Szerelés, modellezés:</i> vetületi ábrázolás megismertetése, tárgyfelismerés a vetület alapján. Mérőeszközök, rajzeszközök pontos használata. Hogyan működik a vízellátás, a lakásfűtés, a világítás, a csatornahálózat. A szennyvíz és tisztítása. Takarékoság az energiával.</p>
Egészség- és szabadidő-kultúra – életvitel	<p>A családi gazdálkodás, bevétel, kiadás – zsebpénz beosztása. Megtakarítás, tartalék képzése, váratlan kiadás. Családi vállalkozás – tervezés, költségvetés, ügyintézés. <i>Termelés:</i> szobanövény, terasz, erkély növényei, gondozásuk. Lakókert, haszonkert. A kert terméseinek saját célú hasznosítása, piackutatás.</p>
Pályaorientáció	<p>Saját felkészültség, képesség ismerete, lehetőségek, szakmák. Életpálya, pályakép. Tájékozódás a szakmatanulás, a munkaerőpiac és a munkavállalás lehetőségei között.</p>

Fejlesztési feladatok, tevékenységek, tanulásszervezés

1. Tantárgyspecifikus képességfejlesztés, feladatok, tevékenységek

- A közvetlen mesterséges környezet felelős, célszerű alakítása, személyes szerep kipróbálása, gyakorlása.
- Az ön- és környezetellátás az önálló életvezetés készségének, képességének megerősítése, tudatosítása. A tudatosság fejlesztése az egészségmegőrzésben, a szabadidő felhasználásában.

- A munkatevékenység bővítése, a munkamozdulatok elvégzése (fejlettség, állapot szerint).
- Gyakorlati tevékenység a háztartási munkában, a szolgáltatások igénybevételeiben, egyszerű gépek működtetésében, anyagmegmunkálásban.
- Tervezési képesség kialakítása a munkalépésekben, az anyagok, eszközök – szerelések felhasználásában.
- A szabályfelismerés képességének fejlesztése, a veszélyhelyzetek elemzése, tudatosság kialakítása a közlekedésben.
- Szabálykövető magatartás fejlesztése.

2. Általános képességek, készségek fejlesztése

- A kognitív funkciók fejlesztése: elemző, összehasonlító, ok-okozat, rendszerezési képesség.
- A mozgásos képességek: finommotorika, testtartás, erő kifejtés, gazdaságos erő-, időfelhasználás.
- Kommunikációs képességek: indoklás, tervek, megoldások megfogalmazása, összefüggések egyszerű kifejtése.

Elvárható követelmények

- A technikai környezet megfigyeléséből, elemzéséből gyűjtött tapasztalatok, ismeretek felhasználása az élethelyzetekben, feladatok, problémahelyzetek megoldásában.
- Az egészséges élethez, az önellátáshoz, életmódhoz szükséges ismeretek elsajátítása, a szabályok, szokások betartása.
- Egyszerű műveletek, feladatok elvégzése rajzok, tervek, munkamenet (algoritmus) szerint – önállóan.
- Balesetmentes eszközhasználat.
- Az anyagtakarékosság, az anyag–forma–funkció egységének ismerete, gyakorlati alkalmazás. Egyszerű tárgykészítés az ismert anyagokból.
- Biztonságos gyalogos közlekedés, tájékozottság a tömegközlekedésben, az információszerzésben. Szabálykövető magatartás.

TESTNEVELÉS

Óraszámok

Bevezető szakasz		Kezdő szakasz		Alapozó szakasz		Fejlesztő szakasz	
1. évfolyam	2. évfolyam	3. évfolyam	4. évfolyam	5. évfolyam	6. évfolyam	7. évfolyam	8. évfolyam
3	3	2,5	2,5	2,5	2,5	2,5	2,5

(1–4. évfolyam)

Célok

A testnevelés az alapvető mozgáskészségek, fizikai képességek aktivizálásával járuljon hozzá

- a mozgás összhangjának megteremtéséhez,
- a mozgás örömeinek hosszú távú fenntartásához, a szervezet előkészítéséhez a fokozatosan növekvő és nagyobb intenzitású mozgásokkal szembeni igénybevételre,
- a tanulók érzelmevilágának, szellemi-fizikai kitartásának gazdagításához, az önkiszolgálás fejlesztéséhez,
- a mozgásszegénység okozta betegségek (kiemelten a gerincbetegségek) megelőzéséhez.

Feladatok

- Az egyéni sajátosságokhoz igazodó fejlesztési eljárások megtalálása a fizikai erőnlét kialakítására, megtartására és fejlesztésére.
- A meglévő testi adottságok fejlesztése.
- A mozgáskoordinációs képességek fejlesztése a játéktevékenységen keresztül.
- A tartáshibák kialakulásának megelőzése, korrigálása.
- A finommotorika, a szem-kéz koordináció és a kétoldaliság fejlesztése.
- A legjellegzetesebb testhelyzetek és kartartások körének bővítése.
- A koordinált, különböző célú és végrehajtási módú járás, futás, ugrás, szökdelés kialakítása.
- A statikus, dinamikus és egyensúlyozó képesség fejlesztése.
- Alapkészség kialakítása a labdák elfogásában, dobásában.
- A térbeli mozgás és tájékozódás képességének fejlesztése.
- Az időjárás tényezőivel szembeni ellenállás, a szervezet edzettségének fejlesztése.

A tantárgy kiemelt rehabilitációs/rehabilitációs célú feladatai

- Motorikus képességek aktivizálása és fejlesztése.
- Mozgásos alaptechnikák elsajátításának képessége.
- Kondicionális és koordinációs képesség fejlesztése.
- Cselekvésbiztonság elérése, a gyors, pontos mozgásos reagálás, a téri tájékozódási képesség fejlesztése.
- Együttműködési készség aktivizálása, tolerancia kialakítása.
- A terápiás attitűd elfogadása.

A tanulók értékelésének elvei

Az értékelés célja a motiválás, a mozgás örömeire való figyelemfelhívás. Az elemző értékelés a pozitívumokra koncentrál, egyéni célokat, fejlesztési területeket jelöl meg. Jellemzője a rendszeresség, következetesség, alapozva a tanuló aktív részvételére.

Jellemzői:

- elemző,
- pozitívumokat kiemelő,
- hiányokat feltáró, előremutató,
- reális elvárásokat tisztázó.

Figyelembe veszi:

- az életkori sajátosságokat, a pszichomotoros képességeket,
- az általános és speciális, egyénre szabott fejlesztési célkitűzések, feladatkijelölések alapján az egyéni fejlődés mértékét.

Értékelendő területek:

- együttműködés a rehabilitációs munka folyamatában,
- aktivitás,
- az elsajátítottak önálló alkalmazására való törekvés,
- a tanuló önálló mozgáskezdeményezése.

Az értékelés szempontjai:

- a tanuló önmagához mért fejlődése.

Az értékelés módja:

- szóbeli – folyamatos visszajelzés, a tanórák végén összefoglaló elemzés és értékelés,
- írásbeli – szöveges minősítés, amely a rehabilitációs célokhoz viszonyítva történik.

(1–2. évfolyam)

Tantárgyi tartalmak, témakörök

Témakör	Tartalom
Rendgyakorlatok	Jelentésadás egyszerű formában. Sorakozás támponthez, segédvonalak mentén. Nyitódások, zárások, vonal- és oszlopalakzatban. Testfordulatok jobbra és balra, lábfejnyitással két ütem alatt. Járás ütemtartással, tapsra. Köralakítás kézfogással, járásban körszűkítéssel.

Gimnasztika	Utánzó és játékos gyakorlatok. Alapállásban törzs-, kar- és lábmozgások. Különböző testhelyzetekben végzett tartásjavító gyakorlatok (2-4 ütem). Egyszerű kéziszer-gyakorlatok: kézben labda, karika, szalag, tornabot.
Atlétika	<i>Járások:</i> alakzatokban, különböző lábtartással. <i>Futások:</i> kötetlen, tartós futás, gyorsfutás, futás irányváltással: akadályok között, akadályok leküzdésével. Állórajt: induló láb megkötése nélkül. <i>Ugrások:</i> szökdelések – ugróiskola feladatai. Szökdelések egy és páros lábon, haladás előre, hátra, oldalirányba. Kéztámasszal, páros lábbal felugrás számolyra. <i>Természetes ugrásfeladatok:</i> távolugrás helyből és nekifutásból. Mélyugrás tornaszerekről. Magasugrás merőleges nekifutással, alacsony magasság felett. <i>Dobások:</i> eltérő méretű dobóeszközökkel (babzsák, kisméretű gumilabda). Kislabdadobás helyből, helyes hajító mozdulattal. Célba dobás függőleges és vízszintes célra.
Torna	<i>Támasz- és függésgyakorlatok:</i> helyváltoztatással állatjárások talajon és tornaszereken. Kúszások, csúszások, mászások tornapadon, akadályok alatt. Függeszkedés bordásfalon. <i>Egyensúlygyakorlatok:</i> vonalon, zsinóron, tornapad ülőlapján, keskeny pallón, kar- és lábtartásváltásokkal. <i>Torna jellegű gyakorlatok:</i> gurulóátfordulás előre, hátra, sorozatgurulások, tarkóállás.
Labdás gyakorlatok	<i>Egyénileg:</i> labda fogása, feldobása, elkapása ölelő fogással, pattogatása helyben. Járás közben a labda feldobása és elkapása. Labdapattogatás lassú előrehaladással. Labda lábbal rúgása. Labda falhoz dobása kétkezes alsóval. <i>Párokban:</i> különböző testhelyzetekben labda átgurítása, dobása, rúgása társnak. <i>Csoportban, testnevelési játékban:</i> labda továbbítása adogatással, átdobással, rúgással, gurítással, sor- és váltóversenyekben. Egyéni versengések célba dobással, rúgással, pattogatással.
Testnevelési és sportjátékok	Futó- és fogójátékok nehezedő szabályokkal. Labdával végzett egyszerű testnevelési játékok, a megismert labdakezelési technikák beépítésével. Sor- és váltóversenyek sportszerek és eszközök beállításával, hordásával. Körjátékok. Akadályversenyek.
Természetben üzhető sportok	A helyi lehetőségek függvényében választhatóak a sportágak és a sporteszközök. Triciklizés, rollerezés: haladásirány- és irammegkötésekkel. Téli foglalkozás a szabadban.
Könnyített testnevelés	Testtartást javító és korrigáló gyakorlatok, prevenciós és rehabilitációs feladatok sporteszközök alkalmazásával is.

Fejlesztési feladatok, tevékenységek, tanulásszervezés

1. Tantárgyspecifikus képességfejlesztési feladatok

- Elemi szintű alapmozgások és kiegészítő terápiai mozgásgyakorlatok.
- Szenzoros integrációs gyakorlatok.
- Mozgásműveltséget fejlesztő gyakorlatok.

- A motorikus képességek általános és egyéniesített gyakorlatai.
- A mozgásigényt kielégítő csoportos és egyéni játékok. Az egészséges életmód szokásainak megismerése, gyakorlása. Rendszeres testedzés. Az iskolán kívüli mozgáslehetőségek felismerése, igénybevétele, tapasztalatainak megbeszélése.
- Játékos versenyek, mozgásos vetélkedők. Szabályok betartása.

2. Általános képességek fejlesztése

- Észlelés, figyelem-összpontosítás, elemzés, rendezés, megformálás, kivitelezés.
- Utasítás pontos megértése, követése, helyes munkatempó megválasztása, fenntartása.
- A vizuális, akusztikus, motoros emlékezet fejlesztése.
- A feladattudat, kitartás, érdeklődés, kreativitás, önmegvalósítás fejlesztése.
- A beszédképesség fejlesztése, a szókincs bővítése. A megnyilatkozás képességének formálása, bátorítás.
- Társas kapcsolatok megélési képességének kifejlesztése. A helyzetfelmérés, alkalmazkodás, együttérzés képességének fejlesztése.
- Önismeret, önértékelés formálása.
- Esztétikai érzék fejlesztése.

A szakasz végére elvárható követelmények

- A tanuló tartsa be a biztonsági szabályokat.
- Értse az órán elhangzó utasításokat és szakkifejezéseket, ezeknek megfelelően cselekedjen.
- Legyen képes alkalmazni a tanult sorakozási formákat, alakzatokat, menetgyakorlatokat.
- Tudja végrehajtani a bemelegítő gyakorlatokat bemutatás után.
- Legyen képes gyors indulásokra, irány- és iramváltásokra futásgyakorlataiban.
- Érzékelje a távolba és a célba dobás különbségét.
- Különböztesse meg mozgásában a magasba és a távolba ugrást.
- Tudja összekapcsolni és irányítással végrehajtani a tanult talajtornaelemeket.
- Ismerje, illetve alkalmazza a labda birtokbavételének és továbbításának egyszerű kéz- és lábtechnikai megoldásait.
- Ismerje a tanult játékok nevét, tanári segítséggel idézze fel és tartsa be a játékszabályokat.

(3–4. évfolyam)

Tantárgyi tartalmak, témakörök

Témakör	Tartalom
Rendgyakorlatok	Sorakozások, nyitódások, zárkózások segédvonalak nélkül. Fejlődések járás közben. Testfordulatok helyben. Menetelés ütem- és lépéstartással, lépésváltás megkísérlése, megindulás, megállás két ütem alatt.
Gimnasztika	Határozott formájú szabad-, társas, kéziszer-, pad- és bordásfal-gyakorlatok az ismétlésszám fokozatos növelésével. Gyakorlatok ritmusra, zenére, ismert mozgáselemek alkalmazásával, táncos kivitelezéssel. A biomechanikailag helyes testtartást tudatosító, kialakító, automatizáló és fenntartó gyakorlatok rendszeres végzése – valamint légző-gyakorlatok – a, testtájanként végighaladva a testtartásért felelős valamennyi

	izomcsoport erősítését és nyújtását szolgáló mozgásanyag, a tanév során folyamatosan ismételve, a kiindulási és véghelyzetek pontos meghatározására valamint a lassú és pontos kivitelezésre ügyelve, a hibás kivitelezés javításával és a tanulócsoporthoz képesti képességeinek figyelembevételével, valamint a korosztály jellemzőinek megfelelő illeszkedéssel a testnevelési óra többi eleméhez.
Atlétika	Járások alakzatban, különböző tempóban és lépésmóddal, akadályok között és fölött. Futások nehezített mesterséges akadályok között, irány-, iramváltásokkal, fordulatok beiktatásával. Futóiskola feladatai. Iramfutás állórajttal. Ugrások: fel-le, átugrások, mélyugrások akadálypályán – differenciáltan. Magasugrás lépő technikával, nekifutás 45°-os szögből, a lendítőláb rögzítése, alacsony magasság felett – differenciáltan. Távolugrás guggoló technikával, elugró sávból, közepes távú és tempójú nekifutással. Dobások: kislabdahajítás kidobó terpeszből, helyes hajító mozdulattal távolba dobás. Célzó feladatok eltérő méretű dobóeszközökkel.
Torna	<i>Támaszgyakorlatok:</i> padon, szekrényen, fokozatos magasság- és lejtésemeléssel. <i>Függésgyakorlatok:</i> bordásfal feladatkombinációk alkalmazásával. Gyűrűn hintázás. <i>Kötélmászási kísérlet:</i> helyes mászókulcsolás, félmagasság. <i>Egyensúlygyakorlatok:</i> járás zsinóron (labirintus), padon (50 cm), padmerekvítő gerendáján, ferdepadon, meghatározott kar-, lábtartásokkal, beiktatott leguggolással, fordulattal. <i>Egyszerű gyakorlatok kiegészítő tornakészleten:</i> függeszkedések, átfordulások, átmászások, mélyugrások. <i>Talajtorna:</i> elemfűzések, gurulóátfordulás előre, hátra, tarkónállás, híd, mérlegállás, tigrisbukfenc, kézenállás segítővel, sorozatgurulások. <i>Szekrényugrás:</i> kéztámasszal felugrás guggolásba, leugrás nyújtott testtel. <i>Mélyugrások:</i> a magasság fokozatos növelésével, fordulattal célkarikába is. Zsugor-kanyarlati átugrás.
Labdás gyakorlatok	Adogatás párokban: álló helyzetben, mozgásban: járásban és lassú futásban, irányváltásokkal végzett labdavezetési és labdaadogatási gyakorlatok. Labdaiskola feladatai falnál. Labdás sportjátékok előkészítése elemi szinten: technikai és taktikai megoldások gyakoroltatása csapatjáték közben.
Testnevelési és sportjátékok	Sor- és váltóversenyek. Labdás testnevelési és sportjátékok és könnyített szabályokkal. Küzdőfeladatok, játékok: húzások–tolások, emelések–hordások párban, csoportban.
Természetben üzhető sportok	A helyi lehetőségek függvényében választhatók a sportágak és a sporteszközök. Kerékpározás: a közlekedés alapszabályainak betartásával tanpályán, illetve terepen helyes sebesség-megválasztással. Ügyességi feladatok. Téli foglalkozás: hócsata, szánkózás, versengések.
Könnyített testnevelés	Testtartást javító és korrigáló gyakorlatok (önálló gyakorlással).
Úszás (4. évfolyam)	<i>Szárazföldi gyakorlatok:</i> előkészítő gyakorlatok a parton, bemelegítő célgimnasztika. <i>Légzőgyakorlatok:</i> ki- és belégzés, levegő benntartása. <i>Vízbiztonsági gyakorlatok:</i> vízhez szoktató játékok és feladatok. Felfekvés, lebegés, siklás eszközzel (úszódeszka), leállás.

	<i>Vízi játékok:</i> fogó-, labdás, páros, csoportos. A mellúszás kar- és lábtempója eszközzel és eszköz nélkül.
--	--

Fejlesztési feladatok, tevékenységek, tanulásszervezés

1. Tantárgyspecifikus képességfejlesztési feladatok, tevékenységek.

- Mozgás-összerendezettséget fejlesztő gyakorlatok, zenés-ritmikus gyakorlatok.
- A motorikus képességek fejlesztését célzó gyakorlatok.
- Labdás sportjátékok előkészítő gyakorlatai. A mozgásigényt kielégítő csoportos és egyéni játékok.
- Az egészséges életmód szokásainak megismerése, gyakorlása. Rendszeres testedzés. Az iskolán kívüli mozgáslehetőségek felismerése, igénybevétele, tapasztalatainak megbeszélése.
- Játékos sor- és váltóversenyek, mozgásos vetélkedők, küzdőfeladatok. Sportjátékok. Szabályok betartása, alkotása.
- A vízhez szoktatás, a vízbiztonság játékos gyakorlása.
- A testnevelés szakkifejezéseinek használata, utasítások gyakorlása.

2. Általános képességek fejlesztése

- Az észlelés, figyelem-összpontosítás, elemzés, rendezés, megformálás, kivitelezés képességeinek fejlesztése.
- Utasítás pontos megértése, követése, helyes munkatempó megválasztása, fenntartása.
- Hosszú távú emlékezet fejlesztése: vizuális, akusztikus, motoros.
- Lényegkiemelés képességének kifejlesztése, koncentrációképesség növelése.
- Tanuláshoz való viszonyulás képességének fejlesztése: feladattudat, kitartás, érdeklődés, kreativitás, önmegvalósítás.
- Beszédkészség fejlesztése, a szókincs bővítése, a megnyilatkozás képességének formálása, bátorítás.
- Erkölcsi értékek, normák kiépítése.
- Társas kapcsolatok megteremtési-, megtartási-, megélési képességének fejlesztése. A helyzetfelmérés, alkalmazkodás, együttműködés, belátás, együttérzés képességének fejlesztése.
- Önismeret, önértékelés formálása.
- Esztétikai érzék fejlesztése.

A szakasz végére elvárható követelmények

- A tanuló értse meg és hajtsa végre az utasításokat menetgyakorlatok közben.
- Törekedjen a tanult mozgásformák, gyakorlatok esztétikus, koordinált végrehajtására.
- Növekedjen az egyéni teljesítménye növekedjen.
- Tudjon egyenletes iramban 4-6 percig futni vagy futómozgást tartalmazó tevékenységet végezni.
- Törekedjen a maximális futósebesség elérésére rövidtávon, majd a sebesség minél hosszabb ideig történő tartására.
- Tudjon állórajtból indulni, ugrásoknál elrugaszkodásra hangsúlyt helyezni.
- Növekedjen a célba dobásoknál a találatszám, távolba dobásoknál az egyéni eredmény.
- Tudjon a tanult talajtornaelemekből összeállított egybefüggő talajgyakorlatot végrehajtani tanári segítséggel.
- Tudjon egyfajta szekrényugrást végrehajtani, segítségnyújtás mellett elvégezni.
- Alkalmazkodjon a labda méretéhez, súlyához, a repülő labda útjához, ívéhez, irányához, sebességéhez.

- Alkalmazzon egy számára megfelelő labdafogást, elkapást, birtoklást feladathelyzetben és játékban.
- Tudjon a játék helyzetnek megfelelően helyezkedni, viselje el játék közben a kudarccokat.
- Tudjon a mellig érő vízben biztonságosan mozogni.

(5–8. évfolyam)

Célok

A testnevelés az alapvető mozgáskészségek, fizikai képességek aktivizálásával járuljon hozzá

- A kiegyensúlyozott testi-lelki fejlődéshez, az mozgáskultúra kialakításához, a sport megszerettetéséhez.
- A tanulók helyzetfelismerő képességének, valamint a változó körülményekhez, feladathelyzetekhez való alkalmazkodási képességének javításához.
- A szociális és a jellemtulajdonságok, a közösségi és csapatmunka, a társakkal való aktív együttműködés erősítéséhez.

Feladatok

- Alapvető fizikai képességek, az egyensúlyérzék, a koordinációs készség fejlesztése.
- A járás, a futás, az ugrás és a dobás technikai kivitelezésének folyamatos javítása.
- Elfogadott csapatszellem kialakítása, pozitív személyiségjegyek bevésése.

A tantárgy kiemelt habilitációs/rehabilitációs célú feladatai

- Általános kondicionális (erő, állóképesség, gyorsaság) és koordinációs (futó, ugró, dobó, ügyesség, hajlékonyság, lazaság, rugalmasság, egyensúlyérzék, téri tájékozódás) képességek fejlesztése.
- A torna, az atlétika és a sportjátékok szerkezelése.
- A mozgásminták helyzethez igazított alkalmazása. A mozgásszabályozás.
- Játékkészség és sportági képességek: mozgáskombináció, konstruktív emlékezet, helyzetfelismerő és cselekvéses gondolkodás. Állóképesség, kitartás, együttműködés, egészséges versenyszellem, önkifejezés, önállóság.

A tanulók értékelésének elvei

Az értékelés célja a motiválás, a mozgás örömeinek megélése. A pozitívumokra koncentrál, egyéni célokat, fejlesztési területeket jelöl meg. Jellemzője a rendszeresség, következetesség, alapot a tanuló aktív részvételére.

Jellemzői:

- elemző,
- pozitívumokat kiemelő,
- hiányokat feltáró, fejlesztő,
- reális elvárásokat tisztázó.

Figyelembe veszi:

- az életkori sajátosságokat, a tanuló mozgásállapotát,
- az általános és speciális, egyénre szabott fejlesztési célkitűzések, feladatkielölések alapján az egyéni fejlődés mértékét

Értékelendő területek:

- együttműködés a habilitációs munka folyamatában,
- aktivitás,
- az elsajátítottak önálló alkalmazására való törekvés,

- a tanuló önálló mozgáskezdeményezése.

Az értékelés szempontjai:

- a tanuló önmagához mért fejlődése.

Az értékelés módja:

- szóbeli – folyamatos visszajelzés, a tanórák végén összefoglaló elemzés és értékelés,
- írásbeli: – szöveges minősítés, amely a rehabilitációs célokhoz viszonyítva történik.

(5–6. évfolyam)

Tantárgyi tartalmak, témakörök

Témakör	Tartalom
Rendgyakorlatok	Nyitódások és zárkózások, fejlődések és szakadozások járás közben: a tér- és távköz pontos felvétele. Testfordulatok: jobbra, balra, hátraarc két ütemben. <i>Menetelések:</i> átmenet járásból, futásból, ütemre, lépéstartással menetelésbe, majd kétütemű megállás.
Gimnasztika	Kötetlen és határozott formájú, 2-4-8 ütemű szabadgyakorlatok szer nélkül és kéziszerrel: egyénileg, párban, sportszerhez kapcsolódva (bordásfal, pad). Testtartást javító, erősítő, nyújtó, lazító hatású és légzőgyakorlatok (mellkasi, hasi légzés). Gyakorlatok zenére. A biomechanikailag helyes testtartást tudatosító, kialakító, automatizáló és fenntartó gyakorlatok rendszeres végzése – valamint légző-gyakorlatok – a, testtájanként végighaladva a testtartásért felelős valamennyi izomcsoport erősítését és nyújtását szolgáló mozgásanyag, a tanév során folyamatosan ismételve, a kiindulási és véghelyzetek pontos meghatározására valamint a lassú és pontos kivitelezésre ügyelve, a hibás kivitelezés javításával és a tanulócsoporthoz képesti képességeinek figyelembevételével, valamint a korosztály jellemzőinek megfelelő illeszkedéssel a testnevelési óra többi eleméhez.
Atlétika	<i>Futások:</i> kitartó futás 6-8 percig, közbeiktatott akadálykerülések, alkalmazott futóiskola feladatai. Iram- és gyorsfutások: állórajttal, térdelőrajttal. Rajt- és futóversenyek. <i>Ugrások:</i> ugró- és szökdelőiskola. Távolugrás guggoló technikával elugró sávból, teljes rohammal: az elrugaskodó láb állandósítása. Magasugrás: lépő technikával, optimális nekifutási szögből, a lendítőláb rögzítésével. <i>Dobások:</i> kislabdadobás rövid nekifutással, a kitámasztás, a csípőforgatás bevésése – fejlettség szerint. Célba dobás vízszintes és függőleges célra, eltérő nagyságú és súlyú labdával.
Torna	<i>Talajtorna:</i> statikus és dinamikus elemek tökéletesedő technikával, zsugorfejenállás. Dinamikus elemek különböző kiindulási és befejező helyzetekben, kézenállás bordásfalnál. Elemkapcsolások. Támaszugrások padon és 3-4 részes szekrényen: függőleges leugrás, repülés közben lábfelhúzás, terpesztés, testfordulat – fejlettség szerint differenciáltan. Zsugorkanyarulati átugrás tetszőleges oldalra. Bátorugrás – a fejlettségnek megfelelően. Függésgyakorlatok kiegészítő tornakészleten. Egyszerű elemek érintő magas gyűrűn: fészek, zsugortestű lefüggés. Egyensúlygyakorlatok 2 számolyra tett tornapad merevítő gerendáján: járások előrehaladással, láb-, kartartással, mélyugrások kapcsolásával.

Sportjátékok	Labdarúgás, kosárlabdázás nehezedő technikával: labdavezetés, irány- és iramváltásokkal, labdaátadások lábbal, illetve egy és két kézzel álló és mozgó társnak, védekezés, támadás játékhelyzetben, kapura rúgás, kosárra dobás alaptechnikával. Sportjáték szabálybővítéssel. Zsinórlabdázás: alapvető játékelemekkel, csökkentett, sportági labdával, házi szabályokkal.
Testnevelési és sportjátékok	<i>Futó- és fogójátékok:</i> betartandó feladatbővítésekkel. <i>Labdás testnevelési játékok:</i> számfeladatok, labdaterelések kézzel, lábbal, fejjel, eszközzel. <i>Küzdőjátékok:</i> húzások-tolások párokban és csoportokban, test-test ellen, eszköz beiktatásával.
Természetben üzhető sportok	A helyi lehetőségek függvényében választhatóak a sportágak és a sporteszközök. <i>Kerékpározás:</i> kötelékben, terepen. <i>Görkorcsolyázás:</i> esés- és ütközésmentes haladás előre, biztonságos megállás, jól megválasztott sebesség a kanyarodásnál. <i>Tollaslabdázás:</i> háló felett, tenyeres- és fonákütés, felütés és lecsapás (hálomagasság-változtatással). Téli foglalkozás a szabadban. <i>Szánkózás:</i> társ húzása, tolása. Szánkózás terepen.
Könnyített testnevelés	Tartás- és mozgásjavító, -korrigáló gyakorlatok egyénre szabottan, valamint a testnevelés tantervében a nem ellenjavallt tananyagok.
Úszás	Úszásnem: mellúszás. A siklás gyakorlatai: eszközzel és eszköz nélkül. Kar- és lábtempó összehangolása, tökéletesítése. Úszás benntartott fejjel, majd helyes levegővétellel. Vízi játékok.

Fejlesztési feladatok, tevékenységek, tanulásszervezés

1. Tantárgyspecifikus képességfejlesztési feladatok

- Az alapmozgások technikai gyakorlása.
- Mozgás-összerendezettséget fejlesztő gyakorlatok. A mozgáskontroll gyakorlása.
- A kondicionális képességeket növelő gyakorlatok, fizikai és lelki kondíciók fejlesztése.
- Sportjátékok és testnevelési játékok gyakorlása, szabályok betartása, alkotása.
- Az alapvető játékelemek rögzítése, támadási és védekezési megoldások bővítése a kosárlabda, a labdarúgás, a zsinórlabdázás keretében.
- A vízbiztonság játékos gyakorlása. A választott úszásnem részmozdulatainak eszköz nélküli gyakorlása.

2. Általános képességek fejlesztése

- Az észlelés, figyelem-összpontosítás, elemzés, rendezés, megformálás, kivitelezés.
- Utasítás pontos megértése, követése, helyes munkatempó megválasztása, fenntartása.
- Hosszú távú emlékezet fejlesztése: vizuális, akusztikus, motoros.
- Lényegkiemelés képességének fejlesztése, koncentrációképesség növelése.
- A tanuláshoz való viszonyulás képességének fejlesztése: feladattudat, kitartás, érdeklődés, kreativitás, önmegvalósítás.
- A beszédkészség fejlesztése, a szókincs bővítése, a megnyilatkozás képességének formálása, bátorítás.

- Erkölcsi értékek, normák kiépítése.
- Önismeret, önértékelés formálása.
- Esztétikai érzék fejlesztése.

A szakasz végén elvárható követelmények

- A tanuló hajtja végre a tanult órászervezést segítő rendgyakorlatokat, értse az utasításokat, vezényszavakat.
- Legyen képes 4 ütemű gimnasztikai gyakorlatokat eszközzel végrehajtani.
- Tudjon a távolságnak megfelelően gyorsan és kitartóan futni 6-8 percig.
- Sajátítsa el az ugrások sajátos mozgásösszetevőit – alkalmazza azokat fejlettségének megfelelően.
- Tudja a hajító mozdulatot pontosan kivitelezni.
- Törekedjen az elsajátított gyakorlatok összefüggő, biztos végrehajtására.
- Törekedjen az ugrásoknál a bátor nekifutásra, az erőteljes elrugaszkodásra, az esztétikus kivitelezésre.
- Fejlődjön a statikus, dinamikus és egyensúlyozó képessége.
- Alkalmazza a labda birtokbavételének és kézzel, lábbal történő továbbításának legegyszerűbb változatait.
- Tudja játék közben is alkalmazni a tanult technikai elemeket.
- Tudjon játék közben tartósan figyelni, összpontosítani és gyorsan reagálni.
- Legyen képes mellúszással úszni.

(7–8. évfolyam)

Tantárgyi tartalmak, témakörök

Témakör	Tartalom
Rendgyakorlatok	Sorakozások, nyitódások, zárkózások: vonal- és oszlopalakzatban, az igazodás, takarás begyakorlásával. Fejlődés kettes oszlopba, járás és lassú futás közben, torlódásmentes átmenettel. Menetelés alakzatformálással. Sorbontások, alakzatváltások különböző formái.
Gimnasztika	Szabadgyakorlatok és szabadgyakorlati alapformájú társas, kéziszer- és egyszerű szergyakorlatok emelt szériaszámmal. Önálló bemelegítés 8-10 gimnasztikai gyakorlattal, egyénileg, előtornázzással, párban: tükörképjáték. Zenés gimnasztika. A biomechanikailag helyes testtartást tudatosító, kialakító, automatizáló és fenntartó gyakorlatok rendszeres végzése – valamint légző-gyakorlatok – a, testtájanként végighaladva a testtartásért felelős valamennyi izomcsoport erősítését és nyújtását szolgáló mozgásanyag, a tanév során folyamatosan ismételve, a kiindulási és véghelyzetek pontos meghatározására valamint a lassú és pontos kivitelezésre ügyelve, a hibás kivitelezés javításával és a tanulócsoporthoz való képességeinek figyelembevételével, valamint a korosztály jellemzőinek megfelelő illeszkedéssel a testnevelési óra többi eleméhez.
Atlétika	<i>Futások:</i> futóiskola feladatai nehezedő feltételek között. Rövid- és középtávú futások egyénileg és csoportosan, időméréssel. Térdelőrajt vezényszóra, kifutással. <i>Ugrások:</i> ugróiskola feladatai, helyből, sorozatban. Távolugrás teljes rohammal, elugródeszkaról, guggoló technikával. Magasugrás: lépő

	<p>technikával, a magasság fokozatos emelésével – differenciáltan <i>Dobások:</i> helyből, nekifutásból, távolba és célba, egy és két kézzel. Kislabdadobás teljes rohammal, keresztlépéssel, teljesítményemeléssel. Súlylökés 2 kg-os tömött labdával, oldalfelállásból.</p>
Torna	<p>Ismert 3-6 elem összekapcsolásával összefüggő talajgyakorlat végzése. <i>Talajtorna:</i> fejenállás térdelésből, guggolásból, terpeszállásból indítva, gurulás előre, érkezés guggolásba. Kézenállás, ereszkedés gurulóátfordulásba. Kézen átfordulás oldalra, szekrényugrás, átguggolás, átterpesztés 5. rekeszállásban, dobbantó használatával – képesség szerint differenciáltan. Ismert elemek összekapcsolása gyűrűn: zsugor, hátsó, nyújtott testű, lebegő lefuggás. <i>Függésgyakorlatok:</i> bordásfalon, „vándormászás” karral, rúdon és kötélén mászás 2-3-szor egymás után – fejlettség, adottság szerint függésgyakorlatok: mászás fel, le bordásfalon, kötélén és rúdon – fejlettség szerint. <i>Egyensúlygyakorlatok:</i> tornapad merevítő gerendáján (50cm magasság). Járások, fordulatok, leguggolások, meghatározott kar- és lábtartások, leugrások hozzáépítésével.</p>
Testnevelési és sportjátékok	<p><i>Sportjátékok:</i> labdarúgás, kosárlabdázás. A játékok technikai, taktikai alapjainak begyakorlása, a szabályok fokozatos szigorításával (gyorsindítások, cselezések, pontszerzésre törekvés). <i>Röplabdázás:</i> csökkentett játéktéren, alacsony magasság felett: alsónyitás, egy- és kétkezes alkarérintés, kosárérintés, leütés, feladás, sáncolás mozgáselemek beépítésével. <i>Küzdőjátékok:</i> húzások-tolások párokban és csoportban.</p>
Természetben üzhető sportok	<p>A helyi lehetőségek függvényében választhatóak a sportágak és sporteszközök. <i>Kerékpározás:</i> alapvető KRESZ-ismeretek alkalmazásával, illetve terepen. <i>Gördéskézás, görkorcsolyázás:</i> ügyességi feladatokba építve. <i>Tollaslabdázás:</i> mozgáselemek tudatos alkalmazásával, házi szabályokkal meccsjáték. Téli foglalkozás a szabadban, ötletjátékok.</p>
Könnyített testnevelés	<p>Mozgáskorrekción szolgáló gyakorlatok egyénre szabottan, valamint a testnevelés tantervben a nem ellenjavallt tananyagok.</p>
Úszás	<p><i>Úszásnemek:</i> mell-, gyorsúszás. Szárazföldi gyakorlatok. Speciális célgimnasztika. Vízbiztonsági gyakorlatok. Mell- és gyorsúszás növekvő távon, a kar-, lábtempó és a légvétel technikájának összehangolása, begyakorlása. Rajttechnika és fordulók úszásnemekhez kapcsolása. Vízi játékok.</p>

Fejlesztési feladatok, tevékenységek, tanulásszervezés

1. Tantárgyspecifikus képességfejlesztési feladatok

- Az atlétikai alapmozgások technikai gyakorlása.
- Mozgásműveltséget fejlesztő gyakorlatok. Zenés gimnasztikai gyakorlás.
- Sportjátékok és testnevelési játékok gyakorlása, szabályok betartása, alkotása.
- Az alapvető játékelemek rögzítése, támadási és védekezési megoldások bővítése a kosárlabda, a röplabda, a

labdarúgás keretében.

- Az egészséges életmód szokásainak alkalmazása. Rendszeres testedzés.
- Sportolás természeti környezetben.
- Részvétel helyi és iskolák közötti versenyeken, ügyességi vetélkedőkön.
- A vízbiztonság automatizálása. A mell- és a gyorsúszás gyakorlása.
- A sportolás higiéniai teendőinek rendszeres elvégzése.

2. Általános képességek fejlesztése

- Az észlelés, figyelem-összpontosítás, elemzés, rendezés, megformálás, kivitelezés.
- Utasítás pontos megértése, követése, helyes munkatempó megválasztása, fenntartása.
- Hosszú távú emlékezet fejlesztése: vizuális, akusztikus, motoros.
- A lényegkiemelés képességének fejlesztése, koncentrációképesség növelése.
- A tanuláshoz való viszonyulás képességének fejlesztése: feladattudat, kitartás, érdeklődés, kreativitás, önmegvalósítás.
- A beszédkészség fejlesztése, a szókinccs bővítése, a megnyilatkozás képességének formálása, bátorítás.
- Erkölcsi értékek, normák kiépítése.
- Önismeret, önértékelés formálása.
- Az esztétikai érzék fejlesztése.

A szakasz végére elvárható követelmények

- A tanuló lássa be a tanult rendgyakorlatok szükségességét, megfelelő önfegyellemmel hajtsa végre az utasításokat.
- Legyen képes bemelegítésre alkalmas 8-10 gimnasztikai gyakorlat önálló elvégzésére.
- Ismerje és alkalmazza a legfontosabb testtartást javító gyakorlatokat tanórán kívül is.
- Tudjon 6-8 percig kitartóan futni.
- Ismerje és alkalmazza az ugrásoknál az energikus elugrást, a légmunka fontosságát, a biztonságos talajérést.
- Fejlődjön a hajítás és a lökés mozdulata, egyéni teljesítménye.
- Mutasson be 3-6 elemből álló összefüggő talajgyakorlatot (tanári segítséggel).
- Növekvő biztonsággal uralja testhelyzetét labilis egyensúlyi helyzetben.
- Legyen gyakorlott két sportjátékban, ismerje és tudja betartani a szabályokat.
- Tanúsítson megfelelő önfegyelmet, önuralmat, sportszerű magatartást játék közben.
- Ismerjen két úszástechnikát és legyen képes folyamatos úszásra.
- Tudjon alkalmazkodni az időjáráshoz szabadtéri sporttevékenység közben.

OSZTÁLYFŐNÖKI

Óraszámok

	Szakaszok – évfolyamok					
	Alapozó szakasz		Fejlesztő szakasz		Megszilárdító szakasz	
	5.	6.	7.	8.	9.	10.
Heti óraszám	1	1	1	1	1	1
Éves óraszám	37	37	37	37	37	37

Témakörök ütemezése

Témakörök ütemezése	Szakaszok – évfolyamok					
	Alapozó szakasz (5–6. évf.)		Fejlesztő szakasz (7–8. évf.)		Megszilárdító szakasz (9–10. évf.)	
Társas kapcsolatok, illemszabályok	x	x				
Társas kapcsolatok, konfliktuskezelés			x	x		
Önismeret, testi-lelki és szociális egészség	x	x	x	x		
Az emberi természet					x	x
Pályakép, pályatükör			x	x		
A felnőtt életünk szerepei					x	x

Az osztályfőnöki órák terápiás jellege hangsúlyozott. Az egyénhez, a sérüléshez, a speciális szükségletekhez igazított módszerek, tartalmak szolgálják az eredményes habitációt.

Az osztályfőnök – a sérülésspecifikumok figyelembevételével – az életkori, kamaszkori sajátosságokból kiindulva a személyiség fejlődésében, alakulásában, megnyilvánulásában bizonyos elvárásokat fogalmazhat meg, amelyeket viszonyítási alapként kezelhet a tanuló személyiségfejlődésének megítélésében.

Célok

- A tanulók a személyiségének alakulását nyomon követve szintetizálni a nevelési folyamatot, formálni a pozitív attitűdöt.
- Sérülésspecifikus eljárások alkalmazásával fejleszteni a tanulók társas kapcsolatát, a helyes magatartási és viselkedési szokások elsajátítását, a szabálytudat erősítését.
- Az egyéni szükségletek mentén építkezve a reális énkép, az önértékelés kialakításával, az érzelmi egyensúly, a jó iránti fogékonyság megteremtése.
- A konkrét tapasztalatok és élmények feldolgozásával, értelmezésével a szociabilitás, a testi-lelki harmónia

lehetőségének megteremtése.

Feladatok

- Terápiás eljárások alkalmazásával az önismeret, az önfelfogadás és az önfejlesztés erősítése.
- A szociális érzékenység légkörének biztosítása. A konfliktus kezelésének konkrét megoldása helyzetgyakorlatokon, megélt, átélt élményeken keresztül.
- Az értékek védelmével kapcsolatos felelősség tudatosítása, a közvetlen környezet humán értékeinek felismertetése.
- Tapasztalati lehetőségek megteremtése a serdülőkor testi-lelki változásairól – a saját élmények megvitatása, vélemények megfogalmazása.
- Riportok, filmek, cikkek, tanulmányok értelmezésével, megvitatásával – saját élmény eseti bekapcsolásával – pontos képzet és viszonyulás kialakítása az élvezeti szerek veszélyeiről, a deviáns magatartás következményeiről.
- A pályairányítás, a pályaválasztás, a reális életcélok megfogalmazásának segítése.
- Tapasztalatszerzési lehetőségek megteremtése a munka világáról, a szakmákról.
- A vonzódások, lehetőségek mérlegelése – szakmatanulási lehetőségek a képességnek megfelelően, a képességfejlesztés útjainak, módjainak számbavétele az életcélok elérése érdekében.

A tantárgy kiemelt habilitációs/rehabilitációs célja

- A reális énkép, önismeret kialakítása.
- A távlati lehetőségek felismertetése, az önfejlesztő magatartás elfogadtatása.
- Szociális kapcsolatok, érzületek fejlesztése.
- Szokások, normák megértetése, azok bensővé válásának megerősítése szociális helyzetekben.
- A családi, a társ-, a baráti kapcsolat értékeinek befogadása, elfogadása, erősítése.
- Az emberi élet mint érték megbecsülése, a testi-lelki egészség megóvása, szokásrendjének kialakítása.
- A kulturált vitakészség, konfliktuskezelés technikáinak megismertetése, terápiák alkalmazása.
- Szituációs gyakorlatok, tréningek az udvarias magatartás művelésére, a kötelesség, a felelősség elfogadására.
- Kapcsolatrendszer erősítése – magyarság-, nemzet-, csoporttudat.

A tanulók értékelésének szempontjai

Az osztályfőnöki órák lehetőséget teremtenek arra, hogy nyomon követhető legyen a tanulók a személyiségének, értékrendjének alakulása. A személyiség gazdagítása érdekében – valamennyi évfolyamon – lehetőséget adódik arra, hogy a pedagógus az osztálytársak bevonásával értékelje az egyes tanulók iskolai, tanórai teljesítményét. Az értékeléshez – a tanulókkal közösen - kívánatos konkrét elvárásokat megfogalmazni, amelyek viszonyulási alapként kezelhetők.

Az értékelés alapja az egyéni adottságok figyelembevétele.

(5–6. évfolyam)

Tantárgyi tartalmak, témakörök

Témakör	Tartalom
Társas kapcsolatok, illemszabályok	A kommunikáció elfogadott formái felnőtt és gyermek, gyermek és gyermek között. Kommunikációs formák ismert és idegen közegben – köszönés, bemutatkozás, megszólítás, tegeződés-magázódás; szándéknyilvánítás. Illemszabályok helyzetekre – vásárlás, utazás, könyvtár, kulturális intézmény, vendégségben, ünnepnapokon (születésnap, névnap, esküvő). Az önérvényesítés helyzetei az osztályban, a családban, - vélemény, vita, ellentmondás, generációs feszültségek: szülő-gyermek; nagyszülő-szülő; nagyszülő-gyermek. Kommunikációs formák idegennel – óvatosság, távolságtartás, kellő tisztelet. Bemutatkozás, kézfogás, teljes név elmondása. Beszélgetés telefonon keresztül.
Önismeret, testi-lelki és szociális egészség	Önmaga bemutatása – drámajáték, mimetikus játék; „ez vagyok – ez voltam” – fotók a múltból, a családról, a gyermekkorról. Élmények, történetek, családi események. Adatok önmagáról, családjáról. Pozitív tulajdonság, képesség. Az önellátás –

	<p>ruházat, felszerelés, saját környezet rendje, tisztasága. A testi fejlettségnek, adottságnak megfelelő táplálkozás: mértéktelenség, mohóság, önkorlátozás. Tisztálkodási szokások napi ritmusa. Önarckép szóban, írásban, rajzban. Önfejlődés felfedezése, tudatosítása. Pozitív, negatív jegyek. Játékos átváltoztatás – saját és mások megváltoztatása. Visszafogott önérvényesítés. A serdülő megváltozott testi adottságai – lelki konfliktusok.</p>
--	--

Tantárgyspecifikus fejlesztési feladatok, tevékenységek

- Önismeret, reális önértékelés, akaraterő fejlesztése.
- Eredményes alkalmazkodás képességének kialakítása a társas kapcsolatokban.
- A szokások, a normák bensővé válásának segítése a szociális helyzetekben.
- A társas kapcsolatra való alkalmasság, a szociális érzület alakítása.
- A család, a barát, a társ értékeinek felismerése, képesség az el- és befogadásra, az őszinteség, a becsületesség.
- Az emberi élet megbecsülésének képessége, a testi, a lelki egészség megóvása.
- A felelősség, a kötelesség, az udvariasság. Képesség a máságra elfogadására.
- A környezet értékeinek megbecsülése. A kulturált vita és konfliktuskezelés készségei.

Tevékenységek

- Helyzetgyakorlatok, szituációs játékok, az illemszabályok alkalmazása. Történetek, játékok a helyes, a helytelen viselkedés bemutatására. Születés- és névnap naptár készítése az osztálynak. Az ajándékosomagolás technikái, az átadás helyzetgyakorlatai.
- Adatok önmagáról, a családról szóban, írásban – pozitív jellemvonások szóban.
- Önarckép – tükörbe nézve. Családrajz – ahogyan látom családtagjaimat, ahogyan hozzájuk viszonyulok.
- Szépirodalmi szemelvények bemutatása, megbeszélés.
- Önellátó, testápoló technikák.
- Szituációs játékok, helyzetgyakorlatok: bemutatkozás, társalgás idegennel, telefonálás, tudakozódás telefonon, üzenetmondás üzenetrögzítőre. Drámajátékok: konfliktus, vita a családban, feloldás, megbeszélés, viszonyulás a témához.
- Játékos átváltozás – mások átváltoztatása, barát vagy családtag bemutatása, leírása. Öltözködési kultúra bemutatása játékosan a valóságban, képeken. Az egészséges fejlődéshez szükséges heti étrend, mozgás, pihenés, szórakozás, heti program összeállítása. Bizalmas közlendők a testünk működéséről – fiúk és lányok külön-külön.

A szakasz végére elvárható követelmények

- Fejlődik az önismeret és a reális önértékelés.
- Nyitottság a társas kapcsolatra, fejlődő szociális érzület.
- Serdülőkori sajátosságainak elfogadása, a testi-lelki egészségmegóvás technikáinak ismerete.
- Iskolai konfliktusok felismerése, törekvés a megoldásra.
- Az iskolai követelmények szerinti normatartás.

(7–8. évfolyam)

Tantárgyi tartalmak, témakörök

Témakör	Tartalom
Társas kapcsolatok, konfliktuskezelés	<p>A kamaszkori konfliktusok leggyakoribb helyzeteinek feldolgozása az osztályban, a rivalizálás egészséges és egészségtelen formái, öltözködés, zene, sport, szórakozás, barátkozás, párkapcsolat, fiú–lány kapcsolat. Peremhelyzet, magányosság, szorongás, agresszivitás a helyzetből adódóan. Feloldási módok. Önfegyelem – tűrőképesség.</p> <p>Konfliktus a családban: szülőkkel, nagyszülőkkel, testvérekkel.</p> <p>Kortárs csoportok: konfliktusok csoporton belül, csoport helyzete, alkalmazkodás, tűrőképesség, peremhelyzet. A deviáns csoportok veszélye az egyéni életútra.</p>
Önismeret, testi-lelki és szociális egészség	<p>Felelősség önmagunkért, a családjáért. Felelős és felelőtlen döntések önmagunkra, a családra nézve – például csavargás, szülők elhagyása, érték, pénz eltulajdonítása, elköltése, pazarlás, az egészség károsítása szerekkel, itallal, dohányzással, korai párkapcsolat, szexualitás és követelményei (következményei).</p> <p>Az öltözködési kultúra, a divat végletei – személyiség és divat.</p> <p>Elképzelések, vágyak, tervek a felnőtt szerepekről, a felnőtt szerepekről, a felnőttkori önmaga megvalósításáról. Nyitottság, zárkózottság. Lelki bántalmak, sérelmek veszélyei – kamaszkori öngyilkosság.</p> <p>A rendszertelen táplálkozás következményei. A mozgás, a sportolás fontossága – élvezeti szerek elutasítása.</p>
Pályakép, pályatükör	<p>Felkészülés a pályaválasztásra – mit takarnak a fogalmak: pálya, szakma, foglalkozás, beosztás szakképzettség, munkakör.</p> <p>Érdeklődési területek, vonzódások. Reális pályakép a képességek, adottságok szerint, mérlegelés. A szakmatanulási lehetőségek – szakiskolák, speciális szakiskola. Tanműhelyek látogatása.</p>

Tantárgyspecifikus fejlesztési feladatok, tevékenységek

A kapcsolatok kezelésének képessége: kommunikációs helyzetgyakorlatok, dramatikus játék, mimetikus játék, tréningek, terápiák kapcsolatteremtésre, párkapcsolat építésére, helyzetgyakorlatok a rivalizálás feloldására.

- A konfliktusos helyzet feloldása szóban; levélváltás – levélírás – telefonálás.
- Élménybeszámoló, döntéshelyzetek bemutatása dramatikus játékkal, vita, állásfoglalás. Saját viselkedés elemzése változó nézőpontból.

Tevékenységek

- Helyzetgyakorlat, dramatikus játék családi konfliktus bemutatásáról és feloldási technikákról. Szituációs játék egy-egy csoport helyzetről – elemzés, vita, állásfoglalás.
- Irodalmi részletek bemutatása a lelki élet problémáiról – megbeszélés.
- Sportolási lehetőségek felkutatása.
- Étrend, napirend összeállítása.
- Munkahely-látogatás, szakiskolák felkeresése. Önismereti tréning, szituációs gyakorlat.

A szakasz végére elvárható követelmények

- Reális önértékelés, önfejlesztés. A kritika elfogadása, a felelősség felismerése.
- A fejlettségnek megfelelő konfliktuskezelés a környezetben.
- Tudatos egészségóvás. Veszélyhelyzetek felismerése az életvitelben, a cselekedetekben, döntésekben.
- Az iskola, a tágabb közösség elvárásainak megfelelő normatartás.

- Alakuló pályakép, a képesség, a lehetőségei felismerése, tájékozottság a választható szakmákban.